

România literară

Apare săptăminal sub egida
Uniunii Scriitorilor

Editori:

- Fundația România literară
Director general
Nicolae Manolescu
- Ion Rațiu

5-11 octombrie 1994
(Anul XXVII)

38

EDITORIAL

de Nicolae
Manolescu

Ion Barbu în ecuația anului 1940

(pag. 12-13)

Cum vorbim (scriem)

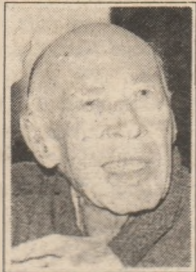
NU e un secret pentru lingviști (dar e unul, vai, pentru vorbitorii înșiși) că limba română se află într-un proces de degradare care s-a accelerat după 1989. Des invocată "limbă de lemn" este doar un aspect al acestei degradări și a insista asupra ei înseamnă a ascunde alte cauze și laturi ale procesului, nu mai puțin importante. Faptul că procesul și-a urmat drumul în condițiile actuale arată că instituțiile culturale, și în primul rând școala, n-au devenit conștiente de ceea ce se întâmplă și n-au găsit soluțiile cuvenite. Degradări similare au cunoscut și cunosc și alte limbi. În Franța, de exemplu, sînt în curs două ofensive importante ale oficialității contra denaturării spiritului limbii, una, legată de scriere, care încearcă să simplifice, în sens fonetic, o ortografie extrem de dificilă (revista *Lire* a inițiat chiar un concurs de scriere, care s-a bucurat de un imens succes), alta, legată de vocabular, care prevede eliminarea anglicismelor acolo unde limba franceză posedă cuvinte sau expresii proprii. Astfel de măsuri nu sînt neapărat eficiente. Uneori ele nu țin seama de evoluția organică, firească, a limbii. Dar nu e mai puțin adevărat că nici a sta cu mîinile în sîn, ca în fața unei fatalități, nu reprezintă totdeauna atitudinea ideală. Lingviștii știu de mult că limba este o realitate vie, care ascultă de legile ei, ca și de presiunea mediului, dar că ea este totodată o convenție sau un contract social, putînd (și trebuind) să fie reglementată.

Principala cauză a stricării limbii române trebuie căutată în școală, în lipsa unei preocupări specifice, de cultivare și de apărare a unuia din bunurile naționale cele mai de preț. Nepăsarea cu care este tratat studiul limbii este aproape generală, rezultat al reducerii treptate a importanței științelor umane. Comunismul a creat o școală de și pentru ingineri. Nu vreau să jignesc pe nimeni, dar nu pot să nu constat că obiectele considerate fundamentale în învățămîntul elementar și liceal nu mai aparțin de o bună bucată de vreme *umanioarelor*. O educație lingvistică, în sens propriu, școala de ieri și de azi nu mai oferă pe nici una din treptele ei.

O a doua cauză este posibilitatea de răspîndire pe care, în epoca televiziunii, a radioului și a presei, o au greșelile de limbă. De la plasarea incorectă a accentului și pînă la folosirea unor cuvinte al căror înțeles nu se cunoaște, orice greșeală poate parcurge în cîteva clipe drumul de la cel care o săvîrșește la masa de ascultători. Prestigiul unor instituții precum televiziunea sau presa este cu mult mai mare decît acela al școlii. Așa se explică rapidă preluare a erorii, difuzarea și impunerea ei. După informațiile pe care le dețin, nici la televiziune și radio, nici în redacțiile ziarelor, nu există persoane însărcinate cu "supravegherea" exprimării. Ar fi singura cenzură acceptabilă, profitabilă, necesară.

În fine, nu trebuie neglijată nici o cauză de un alt ordin și care poate fi descoperită în momentul istoric pe care-l străbate astăzi limba română. Epoca de tranziție nu comportă doar costuri sociale generale, ci și costuri lingvistice. După decenii de izolare, de circulație precară a informațiilor și a vorbitorilor, anii din urmă au adus o mare deschidere, contacte nenumărate (și lingvistice), care nu puteau să nu influențeze calitatea limbii, mai ales în absența unei solide educații specifice și a unei supravegheri atente a fenomenelor de vorbire și de scriere. În loc să se bată demagogic pentru ea, Academia Română ar fi putut propune dezbaterea publică a acestor fenomene și adoptarea unor măsuri capabile să încetinească (fiindcă despre o stopare nu poate fi vorba) procesul de degradare pe care îl cunoaște limba națională.

Henry Miller: *TROPICUL CANCERULUI*

(pag. 20-21)

O metafizică a politicului

(pag. 11)

Cronica literară Arșavir Acterian:

Ministerul
Culturii
a ales

(pag. 16)

JURNAL
ÎN CĂUTAREA
LUI
DUMNEZEU

(pag. 5)

CEI ȘAPTE CONTRA GREBLEI

(pag. 2)

CONTRAFORTde *Mircea Mihăieș*

Cei șapte contra greblei

AERUL ușor condescendent cu care s-a discutat despre penibila ispravă a celor șapte parlamentari puși pe revoluționarea uzanțelor diplomatice nu e, nici pe departe, motivat. Nu trebuie să ne liniștim că totul a fost doar un foc de paie și că, oricum, lucrurile au rămas fără nici o consecință. Nu e nimic neobișnuit, se spune, ca parlamentarii să-și iasă din pepeni și să protesteze împotriva numirii unor ambasadori în țările lor. Neobișnuite sînt, la noi, împrejurările în care s-a produs contestarea, "vocalitatea" ei și coloratura politică absolut pestriță a protagoniștilor.

Cei șapte semnatari știau foarte bine că demersul lor va rămîne fără nici un efect practic. Pe de o parte, lucrurile fuseseră deja stabilite pe linie guvernamentală, pe de alta, ei erau prea puțini. Doar șapte - și nici măcar împotriva Tebei! E clar că micul spectacol cu tiribombe diplomatice era dinainte sortit eșecului. Nu e nici o filozofie să ne imaginăm că, așa cum au fost în stare să mobilizeze șapte parlamentari - alegîndu-i cu penseta după o anumită logică - scenariștii cu pricina ar fi putut aduna oricîți, suficienți chiar și pentru o moțiune de cenzură. Însă mișcarea lor trebuia păstrată în zona minusculului și a insignifianței. Din eroi de epopee tragică, cei șapte s-au văzut reduși la ipostaza ridicolă a figuranților din filmele bufe, cărora grebla călcată cu mult aplomb le vine sistematic în nas.

(În paranteză fie spus, imediat după formarea P.A.C.-ului, un tînăr jurnalist l-a întregat în legătură cu Al. Popovici, oarecum abrupt și oricum nepolitic, pe Nicolae Manolescu: "Unde l-ați găsit și pe asta, domnule Profesor?", la care președintele P.A.C. i-a replicat agresivului june reamintindu-i parabola drumului Damascului și dreptul creștinesc de a da o șansă și celui care a greșit. Fostul șef de partid de la Institutul de gaze din Ploiești se metamorfozase, să fim onești, destul de credibil într-un democrat și făcea o figură onorabilă în cadrul opoziției. Firește, pînă la un punct. Pînă în clipa în care Partidul Alianței Civice devenise prea amenințător pentru jocurile puterii și trebuia sugrumat cu orice preț. Atunci, Alexandru Popovici a demonstrat o adevărată artă a înjunghierii pe la spate, jucînd ritos rolul primadonei vexate. Iată că prestația jalnică de azi a d-lui Popovici ni-l arată în adevărata sa lumină: o simplă coadă de topor strecurată în rîndurile opoziției.)

În politică, fiecare gest se plătește, și chiar dacă nu-i descoperim imediat pe profitori,

putem încerca să-i ghicim. Cine sînt perdanții, e clar: partidele din opoziție ai căror pionii otrăviți au trecut la acțiune, și doar într-o mică măsură P.U.N.R.-ul, care nici nu conține altceva decît o adunătură de provocatori, mai mult sau mai puțin irresponsabili. Cusătura cu ață albă e vizibilă de la bun început: de ce banda celor șapte n-a inclus nici un membru al P.R.M și P.S.M., partide programatic anti-occidentale și anti-democratice, pentru care un astfel de prilej era mană cerească? Răspunsul e cît se poate de simplu: pentru că aceste partide erau desemnate să tragă profitul cel gras din tembela ieșire în arenă a protestatarilor de operetă. În timp ce opoziția se compromitea iremediabil (aproape jumătate dintre cei aflați pe listă provenind din rîndurile ei), extremiștii puteau să-și dovedească, fără să miște un deget, cumpătarea, înțelegerea "superioară" a situației, moderația, lipsa accentelor isteroide, într-un cuvînt, perfecta acomodare la jocurile democrației. Și că, prin urmare, cancelariile occidentale nu ar mai fi avut nici un motiv să protesteze la aducerea lor la guvernare. Așadar, mafia aflată la putere n-a urmărit altceva decît să creeze o imagine de temperanță și deschidere pro-occidentală a aliaților săi, a căror firmă dubioasă include destule elemente care dau rău în saloanele internaționale în care dl. Iliescu se simte afit de bine: xenofobie, totalitarism, minciună și corupție.

Nu e, așadar, nici o surpriză că Vadim Tudor a fișnit ca din pușcă la televiziune să-și prezinte protestul, că verdeții socialiști, altminteri bătrîni, paralizați de reumatisme și loviți de varii damblageli intelectuale, au luat-o și ei peste răzoare și au tras o "tînerească" de-ți era mai mare dragul. Pentru simplul motiv că în timp ce originalul declarației septiciiilor păcăliți mergea spre agențiile de presă, copiile se aflau deja pe mesele peremist-pesemiste.

Să nu ne mire, așadar, că foarte curînd partidul de buzunar al lui Vadim Tudor va intra în guvern, că Păunescu și ai săi vor dobîndi galoane de cetățeni ai lumii, în timp ce opoziția va rămîne cu impardonabila rușine de a-i fi adus în prim-planul acestei gafe politice pe-un Boilă, pe-un Popovici, pe-un Căluianu. De-acum încolo, Vadim poate urla în gura mare că e un adevărat democrat, ba chiar oferindu-se, ca un nou Cațavencu, să conducă banchetul de instalare a d-lui Moses. Chiar dacă etnia din care provine dl. Moses a fost batjocorită de același Vadim cu o isterie vecină cu demența. Dar parcă te poți supăra pe un viitor conducător al României?!

MIC DICȚIONARde *Mihai Zamfir*

EXAMEN. Dacă s-ar întocmi o statistică verosimilă a coșmarurilor umane, sînt convins că, pe primul loc, s-ar situa de departe coșmarul examenului la care nu știi nimic: ai treizeci, cincizeci ori șaiszeci de ani și visezi deodată că în fața ta, la catedră, se află profesorul X ori profesoara Y, căreia trebuie să-i răspunzi din nou, exact ca în adolescență; bineînțeles, ești incapabil să scoți o singură vorbă. Las oricărui psihiatru sarcina să explice problema - extrem de simplă, de altfel - a structurii coșmarului și a semnificației de insecuritate actuală pe care acesta o traduce. Subliniez doar frecvența lui acablantă.

Ani de zile am visat că examenul meu de bacalaureat fusese anulat dintr-un viciu de formă și că trebuia să repet proba de matematică; sînt noapți cu sudori reci garantate. Între repetarea examenului de matematică și plecarea pe front în prima linie (împrejurare propusă uneori, insidios, de același coșmar), aleg întotdeauna, fără șovăire, a doua variantă. Reîntîlnirii cu profesorul de matematică îi prefer, automat, orice altă catastrofă.

Coșmarul examenului apare drept coșmar universal; dar el a fost dus la strălucire sub regimul comunist; iar în cadrul acestui tip de regim, a fost purtat la nebulie (nici nu se putea altfel!) de ceaușism, mai ales de faza demenței sale galopante numită "epoca de aur". Scăderea criminală a numărului de licee propriu-zise și a numărului de locuri în universități crease, în întreaga Românie, o psihoză de sfîrșit de lume. La începutul verii, țara noastră era cuprinsă de pandalii. Ratarea treptei a doua îți strica irevocabil viața, angajîndu-te pe un culoar fără ieșire; iar căderea la admiterea în facultate însemna încorporarea în armată, reanunțarea la carieră și zdrobirea existenței. Tovarășul nostru "mult stimat și iubit", împreună cu Academiciana lui, calculaseră perfect toate detaliile pentru ca numărul intelectualilor - deci al potențialilor gînditori - să fie redus în România la minimum.

S-a gîndit cineva să întocmească statistica vieților ratate prin sistemul ceaușist de respingere la examene? Statistica sutelor de mii de vieți retezate numai pentru că ai fost între primii zece de sub linie ori pentru că la cutare secție ori facultate, erau doar zece locuri, arvnute cu un an înainte pentru copiii stabilor? Dintre toate statisticile sinistre ale "epocii de aur", cred că aceasta ar fi cea mai înspăimîntătoare.

De curînd, examenul a trecut din nou peste țara noastră; din fericire, au trecut aproape neobservate. Locurile în facultăți, înfini mai numeroase, au fost ocupate de copii în general calmi și detașați, fără sabia lui Damocles deasupra capului. Să mai adăugăm existența colegiilor, reîmpărțirea locurilor pentru cei "aproape reușiți", locurile rămase libere... De fapt, numai cine n-a vrut n-a intrat în universitate; sau cel realtmente incapabil. Tragicul eveniment de altădată s-a transformat într-un aproape banal fenomen socio-mondan.

Măcar pentru a ajunge aici, și tot merita să te debarasezi de cei doi.

POST-RESTANTde *Constanta Buzea*

DACĂ acel *Dicționar de sentimente*, în curs de apariție la Dacia, cum spuneți, este în întregime opera dv., permiteți-mi să mă îndoiesc că lucrul asupra textelor ar fi încheiat, că n-ați mai avea nimic de adăugat ori de îmbunătățit. Trimiteți revistei noastre, cu rugămînta din inimă de a vi le publica, 135 din *aforismele lirice* care compun volumul, va-țoarea lor însă mi se pare de tot nesatisfăcătoare pentru pretențiile genului. Cele mai multe, dacă nu sunt simple metafore naive, sînt de-a dreptul însăilări confuze, cu un sens abia bănuț și cu o miză minoră. Dacă facem și un mic rond de rutină, aflăm și câteva neglijențe, mici scăpări, ceva greșeli de scriere și exprimare, un nume propriu fără majusculă (Cele trei *crisuri*), un dezacord (Copiii a căror *părinți*), o întrebuintare greșită a lui *ă* într-un cuvînt compus, *reînnoite*, pe care dv. îl și văduviți de-un semn, lăsându-l rușinat în forma jalnică *reînnoite*. Aceste erori, și poate și altele, se găsesc în manuscrisul de la Dacia, și ai fi de datoră dv. să le îndreptați. Trecînd, în fine, la aforisme, să luăm cîteva exemple, ca să nu rămînem cumva cu afirmația în vînt. Ziceți: *Sentimentele nu intră pe orice ușă; au nevoie de poarta sîrului*. Dar ura, perfidia, invidia, greața, ranchiuna, gelozia, frustrarea nu sunt și ele sentimente? Ziceți: *Nu orice piatră are fibra musculară demnă de-o statuie*. Dar de două statui ar avea? N-am înțeles, serios, de ce fibra pietrei este, în viziunea dv., *musculară*. Ziceți: *Sabia puterii ține legile țării în teacă*. Rămîn cu o nedumerire și vă întreb prostetește, care teacă, aceasta este, și ea, cumva, tot a puterii? Adănci de tot sunt și următoarele: *Evoluție - nu turme, ci roiuri; Marea Indiferenței nu are valuri, ci ochiuri; Arta - ștampila vremurilor; Muzica - baletul luminii; În natura naturii nu-i noapte, ci zi; Pendulul - barcă pe valuri de timp*. Sunt totuși cîteva care rămîn tulburătoare, memorabile prin gingășie și precizie: *Geniul - zeul pe care-l înmormîntăm om; Șarpele mort are veninul viu; Pasărea - grădina suspendată a cîntecului; Bani nu au sunet de clopot ci de alarmă; Proștii, chiar dacă se adună, îi risipesc faptele lor*. (Lazăr Cerescu, Ștei, Bihor)

Editată de către:

România literară

- *Fundația "România literară"* director general Nicolae Manolescu;
- *Ion Rațiu;*
- *cu sprijinul Fundației Soros pentru o Societate Deschisă*

Redacția: Nicolae Manolescu - director, Gabriel Dimisianu - director adjunct, Alex. Ștefănescu - redactor șef, Mihai Pascu - secretar general de redacție, Ioana Părvulescu, Andreea Deciu (critică și istorie literară), Constanța Buzea (poezie, proză), Cristian Teodorescu, Mihai Minculescu (publicistică), Eugenia Vodă (film, muzică), Marina Constantinescu (teatru, plastică), Adriana Bittel (externe), Anca Fireșcu, Mihai Grecu (secretari de redacție), Nina Pruteanu, Ruxandra Dinu, Mircea Dobrovicescu, Mircea Cau, Constanța Buzea (corectură), Victor Ciupuliga (fotoreporter).

Administrația: Fundația "România literară", Calea Victoriei 133, sector 1, București, Of. poștal 33, c.p. 50, cod 71341. Cont în lei: B.R.D., filiala Pipera, 4072996100089. Cont în valută: B.R.D., filiala Pipera, 1520796100089. Elena Raicu (contabil șef), Corneliu Ionescu (șef serviciu difuzare, tel. 650.33.69.), Adriana Fianu (corespondență și difuzare în străinătate), Nicoleta Isaida (secretariat), Maria Micu (curier).

Correspondent: Mircea Iorgulescu (Paris și München).

Tehnoredactare computerizată: Anca Fireșcu, Mihai Grecu.

Tipărirea realizată la "PROGRESUL ROMÂNESC" S.A., Calea Plevnei 114.

Megalomania cărturarului român

ESTE OARE intelectualul român - în special Poetul - mai "iubitor de sine" și vanitos decât oricare altul?

Iată o întrebare la care merită să medităm și să găsim reale și logice explicații.

Există trei nivele de analiză: politico-social, ontologic și patologic.

1. Diversiunea politico-socială exercitată prin teamă și corupție ca falsă ierarhie valorică.

După 23 august 1944 puterea politică totalitar-comunistă instaurată a înțeles că este necesar să se facă o distincție profundă și radicală între cărturarii care sînt dispuși să colaboreze cu noii guvernanți și cei care vor să rămîna fideli principiilor morale și estetice dobîndite pînă atunci. Din categoria intelectualilor care au rezistat tentațiilor oferite și au rămas liberi, demni și necorupți amintim: Mircea Vulcănescu, Gheorghe Brătianu, Vasile Voiculescu, Hortensia Papadat-Bengescu, C.Noica, Alex. Paleologu, Șt. Augustin Doinaș, Negoitescu, Steinhardt, Goma și mulți alții.

Din categoria celor care au aderat destul de repede la puterea corupătoare comunistă nu pot fi uitați: Sadoveanu și mai tîrziu Arghezi, Călinescu și întreaga suită de scriitori, plasticieni și muzicieni care au format corul de laudători și lingusitori ai regimului totalitar.

Apartenența lor politică le-a conferit cu timpul consacrarea artistică, gloria și chiar triumful. Erau declarați oficial "Poeti naționali".

O altă diversiune politică a fost aceea a împărțirii cărturarilor în două categorii: cei care făceau parte din forurile de conducere și Comitetul Central și...toți ceilalți. Artiștii cu funcții politice se bucurau de toate privilegiile materiale și onorurile din presă, edituri, premii de stat și multe altele. Să nu-i uităm pe Beniuc, Zaharia Stancu, Eugen Barbu, Titus Popovici, Valeriu Râpeanu, Bălăiță și lista poate continua.

Invidia, gelozia, egoismul, individualismul își făceau apariția ca lege morală în imoralitatea care devenea formă de existență afișată cinic. "Adevărata artă nu se face cu bune sentimente!" susțineau unii dintre ei. Puterea politică provoca cu abilitate diferende, dezbinări și antagonisme pentru ca unitatea și solidaritatea artistică și umană să fie imposibil de realizat.

Numai anumiți artiști plastici aveau "dreptul" să picteze portretele lui Ceaușescu (Bălașa, Piliuță) și numai anumiți scriitori puteau scrie despre Antonescu (Preda) sau despre Transilvania (Lăncrănjan).

2. Explicația ontologică a megalomaniei. Poetul ca geniu sau excepție.

Artistul are o structură sensibilă, fragilă, schimbătoare, imprevizibilă și este chinat în căutările de frumos și sens cărora se consacră pînă la sacrificiu și pierdere de sine.

Kant în *Critica rațiunii practice* vorbește despre "dreptul la excepție", dar și despre "conștiința datoriei". Hegel amintește în *Fenomenologia spiritului* despre "genialitate și bun sens", dar nu evită să vorbească despre "conștiința de sine și nebunia infatuării". Schopenhauer în *Lumea ca voință și reprezentare* analizează "voința de a trăi", idee care este preluată de Nietzsche în conceptul de "voință de putere", fals interpretată de cărturarul român ca "voință de putere politică".

Societatea totalitară comunistă era tiranică, apăsătoare, sufocantă și încerca prin toate mijloacele să distrugă personalitățile marcante. Lipsa de libertate a artistului, neputința lui de a se afirma autentic în creație și în real, îl obligau să se manifeste numai în sinele ascuns, exacerbîndu-și astfel egoismul, narcisismul, nombrilismul, machiavelismul moral și spiritual.

În orice analiză critică se stabileau ierarhii valorice. Cînd se vorbea despre un scriitor era imediat contestat cu afirmația: "Nu este un mare romancier!" și fiecare se voia în fruntea scării de valori, fără să înțeleagă că între Beckett și Ionesco nimeni nu poate să spună "cine a fost mai mare". Complexul ideii "de cel mai bun și cel mai mare" provine și din faptul că, fără să aparținem "unei culturi minore", criteriile de apreciere valorică rămîneau totuși cele ale unei arte care a fost timp de aproape o jumătate de secol izolată de cultura europeană.

2. Explicația patologică.

Exacerbarea Eului, cultivarea infatuării, a falsei

credințe că neîncrederea în sine reprezintă lipsa de valoare estetică, dorința înverșunată de autoritate și notorietate, pierderea spiritului critic și autocritic, a măsurii și a bunului simț, toate făceau ca trecerea de la normalitate la anormalitate să se facă pe nesimțite, iar intrarea în patologic să nu mai fie observată. Este adevărat că "EU nu sînt nimic atîta timp cît nu reprezint ceva pentru Celălalt", dar astfel ne situăm în plin absurd și aberație. Răul este opoziția dintre conștiința individuală și conștiința socială. Artistul trebuie să treacă de la reprezentarea lui UNU la aceea a lui DOI (Plotin), adică să nu uite că: "Eu însemn ceva numai atunci cînd am renunțat la mine și i-am dăruit totul Celuilalt, adică iubitorului de frumos". Ideea de alteritate.

Să nu uităm că Adrian Păunescu, care elogia puterea - dar și se autoelogia - pe stadioane și în piețe reprezintă o culme a megalomaniei patologice. Dacă nu mergeai pe stradă înconjurat de o suită de admiratori, cum era Eugen Barbu - din suita căruia făcea parte și Corneliu Vadim Tudor - erai considerat scriitor minor. Dacă stăteai la Casa Scriitorilor și le vorbeai tinerilor despre Dostoievski erai privit ca "un mare prozator". În timp ce simțul ridicolului, măsura, modestia, umilitatea și chiar tăcerea erau suspecte și toți te priveau cu îngăduință și cu un aer de superioritate. Trebuia să saluți cu plecăciune geniile literare care frecventau cafenelele și cercurile intime unde erau invitați numai cei din "areopagul elitelor intelectuale".

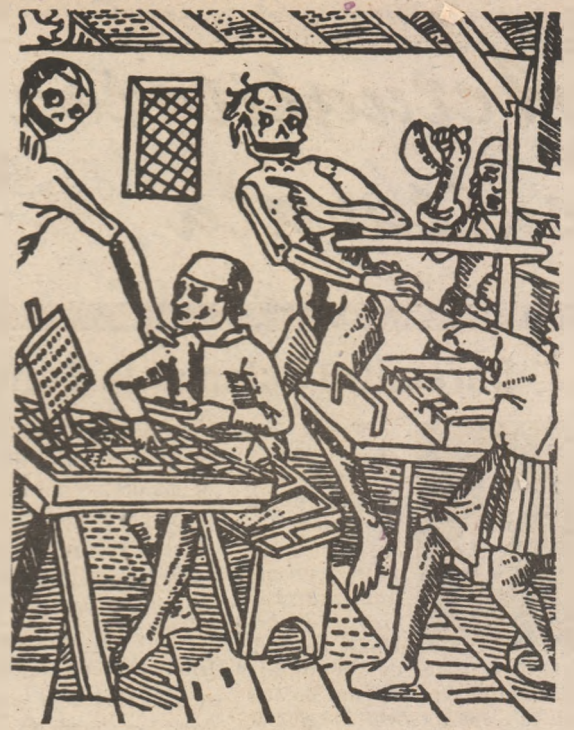
Nici la Paris nu sîntem scutiți de cei care își plimbă în crunțați privirile cu bărbia înfiptă în piepturile bombate considerîndu-se "instanțe supreme de judecată morală și comportament civic". Megalomanul român își poartă maladia chiar și pe malurile Senei unde nimeni nu își mai arogă dreptul de a-i judeca și condamna pe alții sau de a face comparații între Céline și Joyce.

În prezent puterea post-comunistă din România folosește aceleași procedee: coruperea, dezbinarea, flatarea orgoliilor, minciuna, șantajul, dezinformarea, consensul ca un nou opium, confuzia generalizată... toate drapate sub ideea de "libertate și democrație". Poetul megaloman cade pradă tentațiilor oferite: titlul de academician, posturi în diplomație, portofolii ministeriale și funcții de răspundere. Scuza conștiințelor corupte este una singură: "trebuie să construim ceva", fără să-și dea seama că își construiesc propriul lor pedestal la o statuie iluzorie. Delirul de grandoare, schizofrenia megalomană, fudulia ignorantă, orgoliul nemăsurat continuă să facă ravagii în România. Intriga, gelozia, calomnia, reaua credință, ciocoismul literar, deriziunea, defăimarea, dezonorarea sînt procedee frecvent folosite în viața cotidiană și în presă. Poate de aceea dezinformarea și confuzia sînt atît de ușor acceptate de opinia publică. Înainte toți urau "Unul Singur". Acum toți îi urăsc pe toți cu înverșunare și perseverență. Există o prejudecată mai veche: "nu poți să ajungi un mare artist dacă nu faci politică", idee determinată de responsabilitățile sociale ce i-au revenit cărturarului de-a lungul istoriei. Din exterior se exercită forța corupătoare a puterii, din interior iese la suprafață tentația negativă și malefică a Poetului care nu se mulțumește doar cu autoritatea estetică, morală și spirituală. El vrea puterea politică și în același timp consacrarea artistică și autoritatea estetică. Din acest cerc vicios nu se poate ieși, iar megalomania paranoică atinge în prezent forme aberante.

Platon visa o Republică în care intelectualii trebuia să fie scoși din Cetate. Știa el ceva mult mai profund decât credem noi, chiar dacă acea utopie nu a fost realizată niciodată.

Deocamdată nu putem decât să așteptăm vremurile în care Poetul își va aminti că este un "căutător de sensuri existențiale și un revelator de miracole". Am convingerea că va sosi o zi în care "scriitorul" va redobîndi calitatea de "Scrib al Timpului", imitator al Demiurgului, fidelul său secretar și inocentul rival...

Bujor Nedelcovici

Nicolae CRISTIAN

La miezul nopții

Mă-nsingurez
Precum un spațiu virtual în agonie
La miezul nopții
Voi spune a mai trecut o zi
A mai plîns o biblie
Prin sufletele celor ce nu se vor naște
Vreodată
Sau dacă a murit o taină
Luînd cu sine
Umbra fapturilor care sînt
Mă-nsingurez
Și-am început să flu egal cu mila mea
Și plouă
Plouă ca o recunoaștere
A ceea ce se va întîmpla fără mine
La miezul nopții.

Dincolo de așteptare

Se înserează în fotografia nimănui
Aripi declinînd sărutul
În vremea dusă tu erai sosia tăcerii
Și va rămîne doar poezia
Ceva care te cheamă ca plaga unui vis
Abandonat pe țărni
Și viața noastră voalată ce se retrage
Dincolo de așteptare
În apa lunii hașurată cu lacrimi.

De uitare

Ce sigur sînt
Și-atîta drum
Se duce în stele
Pînă la ele
Abia mai adun
Tîrziul din cele
Ce-au să mai fie
Meru de uitare
Pe-această hîrtie.

După cuvinte

Nimic la nimeni
Zeama
Cu morții deasupra
Unui fragment
Alb
De ferici
Surisul și norii
Jucîndu- se
De-a poezia
În spațiu
De după cuvinte.

Actualitatea culturală

Caramitru aclamat la Belfast

După ce anul trecut a montat cu mare succes opera *Carmen* de Bizet, Ion Caramitru a revenit anul acesta la Grand Opera House din Belfast, însoțit tot de scenografa Maria Miu, pentru a pune de data asta în scenă *Evgheni Oneghin* de Ceaikovski. Premiera a avut loc pe 17 septembrie, după patru săptămâni de lucru intens și s-a bucurat de o primire extraordinară.

Spectacolul, mult mai amplu (balet, cor), a necesitat și un efort pe măsură, infinit mai mare decât cel depus acum un an. Un mare succes a avut și Corul din *Evgheni Oneghin* care, deși este corul de amatori al orașului Belfast, s-a dovedit a fi profesionist. O distribuție internațională, o echipă românească deja impusă - regizorul Ion Caramitru și scenografa Maria Miu, toți, timp de o lună, trup și suflet pentru *Evgheni Oneghin* de Ceaikovski (M.C.).

Liviu Ciulei incomod?

Emisiunea *Simpozion* difuzată în seara zilei de 22 septembrie a.c. a început cu o evocare: *Rebreanu și filmul românesc*. Am urmărit cu interes spusele filmologului dr. Manuela Cernat despre calitățile cinematografice în construcția romanelor sale, despre cele două scenarii rămase în manuscris, despre transpunerea pe peliculă a romanelor *Răscoala*, *Ion*, *Ciuleandra* de regizorii Mircea Mureșan (primele două) și Sergiu Nicolaescu (cel de al treilea). Nu s-a rostit nici un cuvânt despre *Pădurea Spînzuraților* în regia lui Liviu Ciulei, singurul film românesc care a fost laureat acum treizeci de ani cu "premiul pentru regie" la festivalul de la Cannes. E adevărat că evenimentul s-a întâmplat demult, se pierde în "negura vremii". Dar și așa este inexplicabil motivul omiterii. Poate, datorită acestei vechi distincții, jinduite de-a lungul timpului - cum este și firesc - de realizatorii români, Liviu Ciulei a devenit incomod și implicit, filmul său care a prilejuit remarcabile creații actoricești. S-a omis menționarea premiului *Opera prima* acordat lui Mircea Mureșan un an mai târziu pentru *Răscoala*, tot la Cannes. Și s-a uitat remarcabilul film de TV după romanul *Amîndoi*. (B.R.)

Viens Voire les comédiens!

Probabil că așa se cântă pe străzile orașului Galați pentru a fi invitați spectatori iubitori de teatru la ceea ce foarte nostim se cheamă *Festingal* (probabil prescurtarea de la Festival în Galați) - *Comedia în chip și fel*, organizat de Teatrul Dramatic din Galați. O idee năstrușnică, cum ar spune directorul teatrului, regizorul Adrian Lupu, pe care au "produs-o" și lansat-o pe piață artiștii din Galați și la care au marșat: Teatrul Național din București cu *Steaua fără nume*, Teatrul Odeon-Centrul de Expresie Artistică (condus de Raluca Ianegic) cu spectacolul de dans *Visul descompus sau Drumul spre centru, Trufaldino și aiuritele fantasmă* de la Teatrul de marionete Arad, Trupa pe butoai - Teatrul Național din Tîrgu Mureș cu *Farse populare ambulante* (singurul spectacol jucat într-un spațiu neconvențional: minunata faleză a orașului), spec-

tacolul *Badăranii* de la Teatrul Tineretului Piatra-Neamț, teatrul gazdă cu *Doctor cu de-a sila*, Teatrul Dramatic Constanța cu *Soțul păcălit*, dar și Teatrul Național Tirana din Albania cu *8 persoane plus...*, Teatrul Satiricus Chișinău cu spectacolul *Comediantul*. Sînt organizate, tot în cadrul *Festingal*-ului și patru ateliere de creație, care îl au ca invitat și ca protagonist pe Raymond Branton din Scoția, precum și discuții, mese rotunde legate, desigur, de tema festivalului. Așadar, la Galați, între 27 septembrie și 3 octombrie a putut fi văzută, studiată, analizată și întoarsă pe toate fețele, în chip și fel... COMEDIA! (M.C.)

Amarcord

Cea mai mare mîrșăvie de după '89 a actualei puteri este discreditarea sistematică a Timișoarei. Există, în plus, o strategie a subminării tuturor inițiativelor serioase care apar în acest oraș, de la cele economice pînă la cele culturale. Totuși oamenii nu deznădăduiesc, nu se plîng, ci, după fiecare lovitură primită, o iau cu statornic entuziasm de la capăt. De pildă, după numirea, ca director al Editurii de Vest, a unui persoanaj mai mult decât dubios, absolut toți scriitorii ce urmau să fie publicați la editura cu pricina și-au retras imediat colaborările și au creat o altă editură numită *Amarcord*, după titlul filmului lui Fellini. Societatea *Amarcord* numără peste 30 de acționari-profesori universitari și scriitori remarcabili, printre care: Mircea Mihăieș, Cornel Ungureanu, Comeliu Mircea, Adriana Babeți, Daniel Vighi, Claudiu Arieșanu. Sufletul editurii este dl Ion Anghel, care ne-a pus la dispoziție un catalog al cărților apărute sau în curs de publicare. Dăm numai câteva titluri: Virgil Nemoianu, *Arhipelag interior* și *Berdiaev, Împărăția Spiritului și împărăția Cezarului* (deja apărute); Ioan Scărarul, *Scara Raiului*, K.G. Jung/K. Kerény. *Introducere în esența mitologiei*, Ivan Evseev, *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*.

Așadar... un nou record - editura *Amarcord*! (Cristian Bădiliță)

Intoleranța, la "Pepe și Fifi"

Locul și timpul acțiunii: holul cinematografului "Eforie", înainte de începerea conferinței de presă a filmului românesc *Pepe și Fifi* (cronica filmului - în numărul viitor). În rumoarea obișnuită în astfel de momente, producătorul delegat al filmului se apropie de un critic (așezat, cuminte, nu departe de subsemnata) și îi cere, imperios, să plece, să părăsească locul, întrucît "Dl. Pița nu v-a invitat" și "Dvs. defăimați filmul românesc!". Criticul cu pricina respinge vehement invitația de evacuare și, pînă la urmă, după o mică altercație, producătorul delegat cedează, renunță și deschide conferința de presă în prezența persoanei non grata.

Mărturisesc că am asistat pentru prima dată la o asemenea scenă; am avut prilejul, dimpotrivă, la unele conferințe de presă de la mari festivaluri de cinema ale lumii, să constat civilitatea dintre intelectuali aflați în tabere diferite, protagoniști ai unor polemici "pe rol" în mass-media. Indiferent ce ar avea de împărțit autorii filmului cu gazetarul cu pricina, indiferent cît de "defăimătoare" li s-ar părea opiniile respectivelor, gestul "gazdelor" mi s-a părut nelalocul lui, îngrijorător de meschin și de neinspirat. Cultura nu trebuie să imite politica! O conferință de presă culturală nu e întrunire de partid, nici de mafie, nici nuntă, nici petrecere privată. Cu atît mai mult cu cît majoritatea filmelor românești sînt - pînă una alta - produse cu capital de stat, deci nu ar trebui să depindă, în nici un fel, de ranchiunele sau de umorile personale ale nimănui. (Eugenia Vodă)

Reuniune internațională a revistelor de cultură

În aceste zile se desfășoară la Sinaia o importantă reuniune internațională a revistelor de cultură, organizată de Fundația Culturală Română (director de proiect - Catrinel Pleșu). Printre invitați se numără Adam Michnik de la *Gazeta Wjborcza* din Varșovia, Olivier Mongin de la *Esprit* din Paris, Jonathan Schell de la *Newsday* din New York, Vladimir Dimitrievici de la *L'Age d'Homme* din Lausanne. Lista completă a invitaților străini nu poate fi reprodusă, cuprinzând zeci de nume, dar se poate afirma că acoperă aproape toate zonele culturale ale lumii. Participă, bineînțeles, și reprezentanți ai unor reviste de cultură românești, inclusiv ai *României literare*. În numărul viitor vom prezenta pe larg acest semnificativ moment cultural.

FOTOTECA "ROMÂNIEI LITERARE"

Bedros Horasangian și Ștefan Agopian (fotografie de Tudor Jelebeanu, 1993)

CALENDAR

3.IX.1907 - s-a născut Pavel Dan (m.1937)

3.IX.1917 - s-a născut Eugen Frunză

3.IX.1919 - s-a născut Ovidiu Drimba

3.IX.1923 - s-a născut Nicolae Smeureanu (m.1991)

3.IX.1935 - s-a născut Vasile Spoială (m. 1993)

3.IX.1939 - s-a născut Horia Ungureanu

4.IX.1891 - s-a născut Alexandru Vițianu (m.1985)

4.IX.1941 - a murit Sergiu Ludescu (n. 1911)

5.IX.1857 - s-a născut Maica Smara (m.1944)

5.IX.1858 - s-a născut Alexandru Vlahuță (m.1919)

5.IX.1864 - a murit Ioan Maiorescu (n.1811)

5.IX.1921 - s-a născut Adrian Marino

5.IX.1929 - s-a născut Catinca Ralea (m.1981)

5.IX.1935 - s-a născut Ion Butnaru

5.IX.1947 - s-a născut Al.Dobrescu

5.IX.1959 - a murit Marta D.Rădulescu (n.1912)

5.IX.1986 - a murit Nicuță Tănase (n.1924)

5.IX.1986 - a murit Al.Voitin (n.1915)

6.IX.1817 - s-a născut Mihail Kogălniceanu (m.1891)

6.IX.1819 - s-a născut Nicolae Filimon (m.1865)

6.IX.1910 - s-a născut Dumitru Corbea

6.IX.1915 - s-a născut Nicolae D.Pârnu

6.IX.1972 - a murit George Băiculescu (n.1900)

7.IX.1897 - s-a născut Alexandru-Traian Rally (m.1986)

7.IX.1902 - s-a născut Camil Baltazar (m.1977)

7.IX.1902 - s-a născut Șerban Cioculescu (m.1988)

7.IX.1906 - s-a născut Balogh Edgar

7.IX.1916 - a murit Nicolae Vulovici (n.1877)

7.IX.1924 - s-a născut Ștefan Luca (m.1991)

7.IX.1930 - s-a născut Ion Arieșanu

7.IX.1993 - a murit Eugen Barbu (n.1924)

8.IX.1866 - s-a născut George Coșbuc (m.1918)

8.IX.1884 - s-a născut George Ulieru (m.1943)

8.IX.1909 - s-a născut M.Blecher (m.1938)

8.IX.1926 - s-a născut Ștefan Bănuțescu

8.IX.1930 - s-a născut Petre Sălcudeanu

8.IX.1946 - s-a născut Aurel Sorobetia

8.IX.1951 - s-a născut Marko Bela

8.IX.1964 - a murit Ion Calboreanu (n.1909)

8.IX.1981 - a murit Smarand M. Vizirescu (n.1901)

9.IX.1937 - a murit Alex.Călinescu (n.1907)

9.IX.1943 - s-a născut Dana Dumitriu (m.1987)

9.IX.1944 - s-a născut Lucia Negoită

Expoziția Radu Costinescu

De luni 26 septembrie, orele 18, Galeria Simeza găzduiește noua expoziție a pictorului Radu Costinescu. Criticii, exegeții vor putea analiza, comenta în voie incitanta expoziție așa cum a făcut, în ziua vernisajului, cu nuanțări speciale, Ioana Beldiman. Acum vom reproduce din succinta și elocventa autoprezentare a pictorului în catalog: "În această expoziție expun alături de picturile abstracte și portrete, o preocupare mai veche. Am folosit pentru aceasta structuri inspirate din seria de *Arcade (Catedrale)* expuse în anul 1988 în aceeași sală. Am vrut în felul acesta să exprim ceea ce primează în portret: interioritatea, valoarea spirituală, eventual expresia. E vorba aici de o luptă mai veche, a noastră, împotriva materialismului și cu această ocazie vreau să aduc un Omagiu lui Eugen Schileru și lecțiilor sale despre arta bizantină. (A.F.)

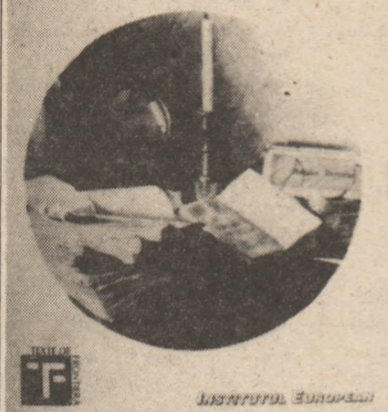

CRONICA LITERARĂ

de Ioana Parvulescu

Un neobișnuit "om obișnuit"

Arșavir Acterian
JURNAL ÎN CAUTAREA LUI DUMNEZEU

Arșavir Acterian, Jurnal în căutarea lui Dumnezeu, Institutul European, Iași, 1994, 234 p., 2300 lei.

TITLUL decupajului din însemnările zilnice ale lui Arșavir Acterian (perioada 8 iulie 1981-18 octombrie 1990) este *Jurnal în căutarea lui Dumnezeu*. Greșește cel care deduce din acest nume că notațiile vor fi un fel de *Psalmi* argezieni în proză, în care autorul se zburciună, are îndoieli, sfii și îndrăzneli, că începutul sau poate sfârșitul căutării ar încăpea într-un strigăt: "Vreau să te pipăi și să urlu: "Este!". Dacă e să găsim un vers argezean potrivit cu tonul jurnalului nu putem alege decât, din același celebru *Psalm*, unul senin: "Ești visul meu, din toate, cel frumos". Doar că, după seninătate, la Arșavir Acterian nu urmează exasperare, ci tot seninătate.

Vom înțelege mai exact specificul căutării și totodată al *Jurnalului în căutarea lui Dumnezeu*, dacă vom remarca - și nu e greu - că există aici un cuvânt care se repetă mai des decât altele. Acest cuvânt nu este *Dumnezeu*. Nici *moarte*, deși ea reprezintă o preocupare evidentă. Nici *filosofie*, deși autorul a scris și *Jurnalul unui pseudo-filosof* (1990). Virtutele teologale, *credința, nădejde* și *dragostea*, pomenite din când în când și având rolul de a conduce firele și a ordona filele vieții autorului, sînt totuși discret strecurate în notele autorului. *Mirarea, absolutul, esențialul* sînt cuvinte mai degrabă chemate apăsate în pagină, decât prezente firesc și de la sine. Singurul cuvânt

care revine frecvent și în mod natural în rândurile jurnalului este *a citi*, chiar dacă autorul este orbit de altele, mai puțin obișnuite. Fără a transforma *Jurnal în căutarea lui Dumnezeu* într-un jurnal de lectură, cartea își pune pecetea și pe acest deceniu din viața unui om care a știut dintotdeauna să prețuiască așa cum se cuvine cuvîntul tipărit. Arșavir Acterian este, poate, în primul rînd editor, și doar apoi autor. El s-a ocupat de apariția unui alt jurnal, revelație pentru lumea literară, cel al lui Jeni Acterian, nu fără a se întreba, într-o notă introductivă, dacă are dreptul să încredințeze tiparului și ochiului public ceea ce sora lui voia să distrugă. Tot Arșavir Acterian a îngrijit și o ediție recentă din scrisorile de dragoste ale fratelui său, Haig, către Marieta Sadova. În 1988, cînd, la presiunea prietenilor, încredințează editurii Cartea Românească manuscrisul de peste o mie de pagini al *Jurnalului unui pseudo-filosof* este cuprins de îndoială și aceasta nu numai la gîndul cenzurării: "Selectia era greu de făcut și eu n-aveam competența s-o fac. Ce-o fi, o fi. Că de-o fi să se publice o carte sub numele meu, și la vîrsta mea de 81 de ani, m-ar rîde și curcile" (188). Același respect pentru cuvîntul tipărit, însoțit de o exigență plină de umor față de sine însuși apare și cu un an mai înainte: "Am, chipurile, unele fumuri de scriitor (fără nici o perspectivă de a apare pe piață, slavă Domnului!). B.(edros Horasangian?n.n.), dragă cum se dovedește, face unele sondaje infructuoase (sunt sigur). Eu îl las. Sper să nu reușească pentru că asta mi-ar complica fără rost zilele pe care le mai am de trăit"(169). Teama de cuvîntul tipărit este contracarată de dorința de a nu lipsi cititorii de posibilitatea cunoașterii unor mărturii despre oameni și epoci "care au fost". Această dorință a învins, din fericire, și în cazul jurnalului lui Jeni Acterian și în cazul propriilor scrieri. De aici bucuria acelor amintiri a căror semnificație a crescut în timp: "Mi-am amintit deunăzi de un bilet pe care mi-l lăsase Eugen Ionescu în absența mea, prin 1932, deci acum vreo 64 de ani. Sub semnătură era scris: "viitor celebru om de literă". Nu e oare o adevărată minune să-mi reapară într-o memorie greu încercată o asemenea laudăroșenie, desigur glumeață, dar extraordinar de vizionară?! Curat minune!"(192).

Cărțile sînt "vinovate", așadar, de evadarea autorului din realitate, astfel că aproape nimic din involuția socială trăită de toți în România anilor '80 nu se simte în evoluția jurnalului. 21 decembrie 1989 îl găsește pe Arșavir Acterian răsfoind cartea fostului său amic "conu Vasile" (Vasile Lovinescu). *Creangă și Creanga de aur*, pen-

Caiete botoșănene

PREA puțin cunoscută, bănuită probabil de provincialism și pedepsită așadar pe nedrept la marginalitate, *Caietele botoșănene* reprezintă cu adevărat o revistă de cultură. Chiar dacă în paginile ei își găsesc uneori locul tot felul de nume obscure, care semnează producții la rîndul lor la fel de obscure, revista are o structură bine gîndită, orientată spre o cită mai largă și mai convingătoare cuprindere a tuturor domeniilor de interes cultural. Să parcurgem numai secțiunile în care sînt organizate articolele: sub titlul generic *Accente* apar diverse articole despre actualitatea socială sau politică de care depinde în mod nemijlocit cultura; interesant este că aceste articole nu sînt neapărat clasicele luări de atitudine, ele putînd fi foarte bine scrise ca mic pamflet acid și foarte bine realizat (cum este cel intitulat *Bete et Betise*, semnat de Cristian Bădiliță în nr. 1 - 2/1994, la care ne referim și noi acum), sau chiar un poem, precum cel al lui Dumitru Țigăniuc, *Poate s-au spus*. Invitatul *Caietelor botoșănene* este în acest număr scriitorul Nicolae Breban, căruia Constantin Iftime îi ia un interviu incitant, cu întrebări directe și incomode care primesc răspunsuri pe măsură. *Cronica literară*

este reprezentată de Dumitru Țigăniuc, care scrie despre debutul liric al lui Cristian Bădiliță și de Gellu Dorian, preocupat tot de o carte de versuri, de data aceasta aparținîndu-i lui Lucian Vasiliu. Interesantă este și rubrica *Universalis*, pentru fragmentul din proza lui Saul Bellow și grupajul de versuri ale unor tineri poeți englezi. *Caietele botoșănene* își permit luxul de a publica foarte multă poezie (poeții, fiind, între alții, Vasile Baghiu, Andrei Cornea, Dumitru Văcariu, Carmelia Leonte), dar își permite un asemenea lux numai pentru că și calitatea versurilor asigură reușita. Deși destul de dezordonat dispusă, tema acestui număr este *Comunismul între rîs și plîns*, căreia îi e dedicată o întreagă secțiune, dar pe de altă parte o putem regăsi și în alte articole risipite prin revistă. Cum se vede, singurul dezavantaj al revistei *Caiete botoșănene* este acela de a fi prea puțin cunoscută. Noi, am citit-o cu plăcere și o recomandăm oricui (I.V.)

caiete botoșănene

CERSETORUL DE CAFEEA

de Emil Brumaru

"Dar iată că dinainte-ne se ivește un chip omenesc..."

CIUDATE (ca și în dragoste!) sînt locurile lecturii!! Necruțătoare înfîlîrile autorilor, personajelor... Într-o duminică ploioasă îmi cad sub nas două volume: *Jane Eyre* și *Aventurile lui Arthur Gordon Pym din Nantucket*. Vechi sublinieri! Fermecătoare, aerisită, luminoasă e "ascunzătoarea" folosită de Jane împotriva familiei Reed: "Mă așezai în pervazul ferestrei; strîngînd picioarele turcește și trîgînd draperia de damasc roșu, mă găseam adăpostită de amîndouă părțile. Cutele draperiei stacojii îmi ascundeau tot ce se găsea la dreapta mea (sufrageria, n.m.); în stînga erau geamurile limpezi, care mă ocroteau fără să-mi ascundă vederii priveliștea zilei mohorîte de noiembrie. Din cînd în cînd, întorcînd foile cărții, cercetam înfățișarea acelei după-amiezi de iarnă." Trec la A.G. Pym. Pentru a-i înlesni fuga pe ascuns de echipaj, prietenul său Augustus îi pregătește un culcuș în cala de la pupa bricului *Grampus*, vas de vînat balene. Voilă paradisul poesc: "Lada avea o înălțime de vreo patru picioare și în lungime de vreo șase, dar era foarte îngustă (...) Printre alte lucruri erau acolo cărți (s.m.), cu un condei, cerneală și hîrtie, trei pături, un urciur mare cu apă, un butoiuș cu galeți, trei sau patru cîrniți de Belgravia, cît toate zilele de mari, o șuncă uriașă, o friptură rece de berbec și o jumătate duzină de sticle întăritoare și lichioruri." Atmosferă sufocantă mai capătă lumînări și chibrituri. Jane va citi, savurînd îndelung ilustrațiile, *Istoria păsărilor din Anglia* de Bewick. Arthur alege un tom despre expediția lui Lewis și Clarke la gurile Columbiei. "M-am desfătat (s.m.)... pînă ce mi s-a făcut somn", declară Gordon. Jane străbate totuși cîteva pagini de introducere descriînd ținuturi înghețate ale Laponiei, Siberiei, Noii Zemlia, Islandei, Groenlandei și-i impresionează de un naufragiu desenat. Charlotte Brönte (1816-1855) e cu 7 ani mai mică decît Edgar Allan Poe (1809-1849). Moare la 39, de ftizie. Căsătorită un an (ultimul). *Grampus* Poe, la 40, de *delirium tremens*. Cu 2 ani înainte încetase din viață (tot ftizie!) verișoara sa soție Virginia (căsătorită cu el la 13 anișori!!) De *delirium tremens* e răpus și unicul frate al surorilor tebeciste Brönte, Patrick Branwel (31 de ani). Închei cu cîteva cuvinte din *Aventurile lui A.G. Pym*: "Puzderie de păsări uriașe, albe, ca ceara, zboară neostenite... tipînd întruna; Tekeli-li! și fug de noi." "Creadă fiecare ce dorește!! Eu iau un diazepam cît Mitropolia!!! Mi s-a spart, de vînt, geamul din stînga al ferestrei exterioare! *Sans cesse a mes côtés s'agite le Demon...*", șoptește blindul Charles.

tru ca abia în 22 decembrie istoria să irumpă totuși în jurnal. Nu pentru mult, pentru că la 21 ianuarie 1990 Arșavir Acterian reia lectura cărții "prietenului de odinioară" Vasile Lovinescu. Multe sînt cărțile care-i înlocuiesc pe foștii prieteni sau cunoscuți: Mircea Eliade, Emil Cioran, Eugen Ionescu, Sergiu Al. George, Dinu Pillat, Emil și Dan Botta. Notîndu-și, cîteva zile la rînd, impresii despre o carte, autorul pare să aibă în vizită cîte un prieten cu care se sfădește sau pe care îl aprobă din toată inima. Apar și prieteni noi, necunoscuți, de pildă Gabriela Adameșteanu al cărei roman, *Dimineață pierdută*, îl încîntă, Costache Olăreanu sau Tudor Țopa, precum și prieteni noi, cunoscuți și personal, ca Bedros Horasangian. *România literară* este și ea una din prezențele pomenite de Arșavir Acterian. Importanța acestei reviste în viața nu numai culturală, ci și personală din ultimul sfert de veac, să spunem, se poate constata urmărind în cîte jurnale și volume de corespondență publicate în ultimul timp apare.

Dincolo de preocupările literare, filosofice, religioase (acestea din urmă fără dram de bigotism, mai degrabă sui generis), viața lui Arșavir Acterian, om trecut de 70 de ani cînd începe jurnalul, nu are nimic spectaculos: plimbări în Herăstrău, înfîlîri înfîmplătoare, grijile vîrstei, multele, foarte

multele amintiri de odinioară, perspectiva de la fereastră a animației străzii, cîte un parastas, cîte o scrisoare, cîte o invitație refuzată. Omul cu jurnalul în care îl caută (și nu prea) pe Dumnezeu este unul obișnuit. Neobișnuit este numai că o recunoaște cu toată franchețea. Neobișnuit este că nu pretinde a fi altceva sau mai mult decît este, că nu pretinde a înțelege ceea ce îl depășește, că nu pretinde de la viață altceva decît i s-a dat. Neobișnuit este că se bucură de tot ce i se întîmplă, și la 73 de ani și la 83, că nu se plînge de bătrînețe, că nu se simte singur și, într-un fel, nici nu poate fi singur. Înțelepciunii lui i se potrivesc cuvintele lui Craig pe care le transcrie în jurnal la 28 iunie 1984: "Să privești în jur, să ascuți, să citești, să dormi, să nu ai cu nimeni nici un fel de divergență. Nu mă simt nici mulțumit, nici nemulțumit că nu am realizat mai mult sau mai bine"

O scrisoare deschisă a lui D. Țepeneag

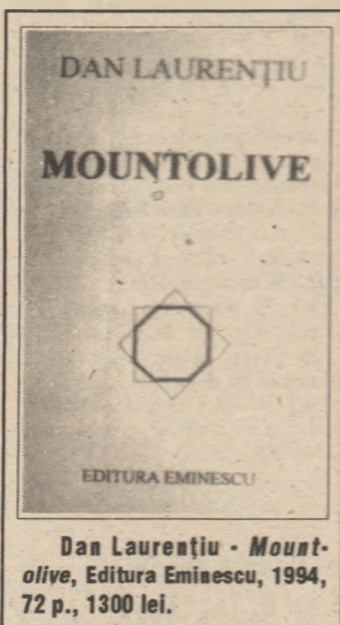
ÎN ADEVĂRUL din 27 septembrie este publicată o scrisoare deschisă a lui D. Țepeneag către Ion Iliescu. Scriitorul reclamă pe această cale (și pe această cale) abrogarea decretului abuziv prin care N. Ceușescu îi ridică, în 1975, cetățenia română. Întrucît, după cinci ani de la Revoluție, noile autorități nu au făcut, în ce-l privește, acest elementar gest reparator, D. Țepeneag se consideră îndreptățit, cum și este, să-i ceară președintelui explicații: "Ce se întîmplă domnule Președinte? Poate că ar trebui să mi se explice de ce nu vă îndurați să faceți un simplu gest care să repare măcar pe plan moral daunele și prejudiciile pe care le-am avut de suportat. Domnule Președinte, eu nu vă cer o favoare. Vă cer să fiți logic cu dumneavoastră înșivă, să nu îngăduiți ca dictatura pe care, spre cinstea dumneavoastră, ați combătut-o pînă la capăt, să se perpetueze prin acest decret neabrogat care transformă un scriitor român, după părerea onora destul de important, într-un veșnic exilat.

Sunt convins că n-o să acceptați ca această nedreptate să se prelungească. Măcar din orgoliu, dacă nu din spirit de justiție veți evita să intrați în istorie cu această pată stupidă și inutilă pe biografia dumneavoastră și așa destul de controversată".

Starea de grație

CHIAR și pentru un poet consacrat, de valoarea lui Dan Laurențiu, alegerea de a scrie, în plină eră a ludismului și nimerurilor simpatice, o poezie religioasă, a întrebărilor fundamentale, a ezitării și disperării nu poate să fi fost ușoară. Așadar, cu atât

mai impresionant este succesul acestui mic volum de versuri, intitulat *Mountolive* și scos în condițiile execrabile, cu care ne-a obișnuit deja o editură care de mult nu mai e celebră, Editura Eminescu.

Dan Laurențiu izbuteste performanța de a stabili chiar un raport misterios (spre avantajul său) între versuri și meschina broșurică în care apar. Iluminată parcă de revelațiile spirituale ale poetului, aceasta începe să semene cu o cântăcică de rugăciuni, a cărei formă nu e nimic altceva decât un semn al modestiei și al umilinței credinciosului. Poeziile cuprinse în acest volum poartă toate titlul *Mountolive*, într-un fel de repetată chemare a divinului, invocată nu în starea extatică a misticului, ci cu luciditatea spiritului modern. Eul liric are o anumită blândețe resemnată a rugăciunii, ca într-o calmă povestire a propriei vieți către bunul Dumnezeu: "Despre povara sufletului/ ce să zic/ tot mai gîrbovit îmi tîrăsc/ pe stradă umbra nesigură/ cu trecerea anilor/ dau de

mîncare/ firimituri de piine/ vrăbiilor care-mi bat/ cu ciocul în fereastră înghețată/ dimineața mă uit/ de la balcon/ și nu-mi vine să cred/ că încă mai trăiesc". Unele dintre poezii au structura clasică a interogației dramatice, a mărturisirii slăbiciunii, neputinței, temerilor, a implorării ajutorului, dar mult mai frumoase mi se par cele enunțative, aparent albe, din care răzbate mult mai profund liniștea celui ce a înțeles. Se întâmplă ca uneori, pornind de la baza unor asemenea poeme ale afirmației aparent neutre, religiosul să devieze în uman: partenerul de discuție nu mai e divinitate, ci un tu vag, chemat însă cu iubire și încredere: "Vreau să scriu/ în încercarea de a construi un drum/ bătut cu diamante spre tine/ vreau să scriu cu nepăsarea/ de a ajunge la finalitatea/ care nu este scopul mînării/ vreau să scriu în sensul zădărniciilor/ de a te face frumoasă// vreau să scriu/ în speranța că/ poemele mele se vor naște ca îngerii/ dintre coapsele tale// vreau să cred/ că despre vocea ta/ toate aceste litere bolnave/ îți vor aduce aminte// că eu am plecat pentru totdeauna/ și nu mai vreau/ să scriu despre nimeni".

De la forme elaborate cu mesaj indirect pînă la simple propoziții cu valoare stilistică mai puternică decât a oricărei metafore, versurile lui Dan Laurențiu circumscriu un univers interior labil, cînd cufundat într-o adîncă serenitate, cînd tulburat de vedenii și sfișietoare neliniști. De fapt, e limpede că eul liric își conține divinitatea, pentru că de la agitate căutări se ajunge la neașteptate domoliri, la un fel de înțelepciune a scepticului izbăvit: "Să nu te neliniștești/ să nu te supere nimic/ copilul meu/ ești ocrotit/ de Dumnezeu".

Într-o vreme a demistificărilor și impietății supreme, cartea lui Dan Laurențiu este, probabil, primul document spiritual convingător artistic. (Andreea Deciu)

Romanul sub lupă

"SENZAȚIA de realitate e mult mai puternică, simte pe buze aerul sărat, vasul geme din toate încheieturile și valurile brizante se sparg cu zgomot în față, la prora...

Actualitatea editorială

Se aud pocnete foarte apropiate, de parcă vasele ar trosni din încheieturi. Visul agitat l-a făcut mai netrebnic, mai ostentiv de cum se culcase. De abia are puterea să-și poruncească a se trezi, a înțelege și a afla adevărul lumesc al zgomotului de care nu se mai îndoieste. "- ar putea gândi și rosti nu numai Hemcea, personajul central al romanului *Blocada*, ci fiecare dintre celelalte figuri concepute de Pavel Chihaia la numai 25 de ani. Spre deosebire de celelalte romane sau nuvele scrise în epocă, Pavel Chihaia a recurs la personaje nu pentru că acestea ar juca vreun rol deosebit de important într-o *blocadă* (luată în sensul general), ci pentru destinul lor ce atârna de destinul lumii întregi. Soarta aceasta a tot ce este în jur este determinată de situația portului Constanța, oraș ce este de fapt personajul central al cărții. Oamenii pot să dispară pentru câteva clipe din cadru, la fel cum se petrece cu figurile din prim-planul unei gravuri, atunci când atenția este îndreptată spre detalii; viața portului rămîne însă în permanentă în centrul atenției, sub o lupă ce dilată (uneori mult prea mult) tot ce se află în jur. Chiar și titlul romanului lui Pavel Chihaia ține seama mai întâi de blocada exercitată, ca urmare a închiderii strămtorilor către Turcia, asupra orașului-citadelă, pentru ca în plan secund să se privească și declinul oamenilor și eșecul lor. Timpul ajunge să subjughe totul în această citadelă ce mai are o singură șansă de salvare: visarea. Alături de ea, marea joacă acel rol știut de toate comunitățile ce își îndreaptă, în caz de strămtoare, privirea și speranța spre locul deschis ce este largul. Dependența aceasta manifestată în dublu sens, prima oară de viața citadelei, a spațiului închis ce nu permite intruziunea și mai ales adaptarea oricui, și a doua oară de tentația ieșirii dintr-un spațiu închis, are și antidot: evadarea cu ochii închiși într-un peisaj ce amintește de Geo Bogza, tocmai datorită încărcăturii stilistice în manieră barocă. Viața oamenilor, modificată complet de

cazul general, și nu spre cel particular. Personajele servesc scopului în sine al romanului-parabolă, acela de a descrie atmosfera etajat, ca într-o gravură, iar unele tocmai din acest motiv nu beneficiază de o evoluție completă.

Pentru că atmosfera orașului Constanța a fost cea care a primat pentru adolescentul de numai 25 de ani, era normal ca această citadelă să trăiască în final o altă viață, cea recreată de retrăirea copilăriei și a adolescenței trecută prin filtrul unor lecturi, deloc de neglijat. (Miruna Nicolae)

Cum se poate rata un subiect

ÎNTOTDEAUNA am considerat drept o întreprindere deosebit de dificilă prezentarea satului românesc, a mentalității țaranului român. Mari scriitori precum Rebreanu sau Preda au creat personaje nemuritoare, chipuri de țărani care, într-adevăr, au reprezentat acea pătură socială umilă, muncită, crucificată în epoci diferite de către alți și alți preaputernici ai satului, fie ei vechili pe moșile boierilor, activiști ai secerei și ciocanului sau dintre cei cuibăriți prin birourile de pe la oraș. Nicolae Bălașa își încearcă puterile pe un tărîm mult peste posibilitățile și știința domniei-sale.

De lumea satului, de sufletul țaranului, trebuie să te apropii cu dragoste, cu răbdare, cu o cunoaștere adevărată a durerilor și bucuriilor celor spetiți de muncă. Autorul romanului *Blesteme* se mulțumește să aranjeze cît de cît o brigadă artistică pusă să-și declame durerea, neostoita sete de libertate și ura față de *asupritorii*. Tot în aceeași scenă sînt introduși și *asupritorii*. Răi, egoiști și, neapărat, proști. Autorul ar fi trebuit să știe că orice țaran, indiferent de *culmea* atinsă, știe cîteva lucruri despre pămînt, vite, despre ceea ce are de făcut în cazul unor calamități naturale. Dar nu, în cartea lui Nicolae Bălașa, primarul, Culae, șeful de CAP, Clăpan și trupa de serviciu formată din brigadieri și magazioner reprezintă ignoranța absolută în ceea ce privește treburile satului. Din lipsa unor date concrete, din necunoașterea lumii pe care încearcă să o descrie sau din lipsa mijloacelor literare, autorul îngroașă pînă la grotesc tușa negativă a celor *ce sug sîngele poporului*. Am aflat cu toții ce se întîmplă prin CAP-uri, cît se fura, cîte abuzuri s-au făcut, dar, în cazul cărții de față, parcă-i prea de tot. De partea celaltă, se află țărani obidiți, storși de muncă și nemîncați, cu mii de gânduri negre ce le fac zilele și mai negre. La fel ca în cazul *ștabilor* locali, Nicolae Bălașa scapă de sub control starea adevărată a celor mulți. Prin-o lipsă totală a exercițiului literar, autorul se grăbește să pună în mîntea și gura sărmanelor personaje prețiozități ce nu au stat niciodată în firea țaranului român. Pentru a mai *aerisi* totuși situația, intercalează între solfegiile lirice

ale eroilor cîte un *pupa-ți-aș tîlpile* sau *mîncă-ți-aș*, cu iz de mahala bucureșteană. Pentru culoare, mai introduce și cîteva trivialități absolute *necesare* într-un astfel de text. Singurul personaj care beneficiază cît de cît de o reprezentare mai realistă, un țaran parcă mai autentic, este Mărin Găiman, cel care, în viziunea autorului, trebuie să traverseze tot textul pentru a da greutate unei povești ce s-a dorit obligatoriu reprezentată într-o carte. Mărin Găiman țaranul disperat, ajuns la limita suferințelor îndurate, omul ce-și dorește din adîncul sufletului o viață mai bună, mai demnă, are totuși datele

Nicolae Bălașa - *Blesteme*, roman, note de George Sororescu și Alexandru Olaru, Editura Spirit Românesc, Craiova, 235 p., 2000 lei.

necesare pentru a deveni erou de roman. Cursul vieții lui este un punct oarecum cîștigat de autor. Găiman este aproape adevărat și cînd muncește, și cînd bea, și cînd, nemaiputînd îndura chinurile unei vieți de slugă, pleacă la oraș pentru a cîștiga un ban și o libertate pe care o visează ca fiind sigură în altă parte. Regăsim în acest personaj, în avatarurile vieții sale, în pelerinările sale, ceva dintr-un destin comun al miilor de *colectivizați*. În mod sigur, un Mărin Găiman a existat, indiferent dacă personajul pe care-l întrușipează are și note de falset. Nu aici trebuie să se oprească cititorul, ci la tragedia ce s-a abătut asupra miilor de Găimani. Povestea satului de undeva, din Oltenia, este povestea întregii țări, indiferent de loc și moment. Au fost ani care au strivit, ani care au *săltat* Clămpani. Au trecut. Am devenit mai înțelepți dacă am mai aflat ce au făcut cu noi semeni de-ai noștri? Cartea lui Nicolae Bălașa ar fi putut să fie cu adevărat valoroasă prin mesaj, dacă autorul și-ar fi făcut mîna cu două, trei cărțile nu foarte pretențioase. Satul românesc este, sau ar trebui să fie, un subiect tabu pentru unii. (Emil Mladin)

Jocul paradoxului, jocul poetului

CITIND volumul de debut al lui Robert Șerban, *Firește că exagerez*, ne confruntăm cu o poezie care-și extrage substanța din economia interioară a tensiunii

evenimentul-limită, războiul, va avea nevoie de o încărcătură ce are menirea să sporească interpretarea realului. Balastul se produce datorită descrierilor foarte ample, întâmplărilor ciudate și pitorescului unor momente ce au menirea de a devia atenția lectorului spre

poetului. Robert Șerban este unul din acei puțini "visători realiști", anume perfect conștient de "locul" de unde izvorăște poezia: "ierarhiile încep odată cu/ plictiseala/ șlefuită ca o fereastră a orbilor/ reflexii obositoare/ în zilele cu obiecte luminoase/ când cunoscătorii nu dau crezare vîntului... (Poem de recomandare). El practică jocul inteligenței cu o reală îndemnare poetică, nu întîlnim nici un surplus, după cum, nici un minus de emoție. "Calmul" poetului ne conduce sigur pe traseul unei existențe ce nu tresare și nici nu exaltă în fața surprizelor. Robert Șerban are atitudinea unui stoic ce-și îmblînzește intuițiile printr-o ușoară "exagerare", oscilare de o deosebită expresivitate poetică între tragic și comic: "plimbam o bucată de cremene/prin închisoarea plină de flori/ deținut în cămașă de mire/și privirea a început să mă înșele/privirea ta a început să mă înșele/păcat de grațiile/ prelungite pînă la orbire". Față de ceilalți poeți ai deja controversatei generații nouăzeciste, autorul volumului *Firește că exagerez* se distinge printr-o remarcabilă prezență de spirit alături în întuirea temelor poetice cât și în ușurința elegantă cu care acesta trece de la un registru semantic la altul, de la dezamăgirea existențială la jovialitatea invenției poetice: "umbra fluviului/ridicată în ancore/ ascunde linia de plutire a zilei/inițierea începe odată cu transcrierea corectă/ a viselor/leșuri subțiri dau buzna/la gura sobei/ gîtuind basmul cu mult înainte/ ca fluviul/ să macine-n sine/ elementarul timp personal".

Prin limbaj, universul se descompune la suprafață spre a se recrea din interior. Astfel, ideea poetică este scoasă din planul contemplației abstracte și convinsă să coboare pe pămînt, în context uman, printr-o tehnică impecabilă. Poezia nu mai este doar scopul prin care se poate atinge idealul, ea devine astfel un mijloc propice cultivării lui, noblețea intenției nefiind compromisă de un stil prețios sau emfatic. S-ar părea că intenția este aceea de a reda cuvîntului valoarea lui reală, nu metaforică ori plastică. În această concepție, atît cuvintele cît și existența vorbesc de la sine despre paradoxul poeziei, căci poezia este cea care se "jocă" cu cuvintele,

prințindu-ne într-un cerc vicios, al iluziei și ficțiunii din care nu putem ieși decît apelînd la rațiuni superioare nouă. Însă gravitatea unei astfel de probleme își găsește soluția poetică printr-o splendidă parodiare în context: "dimineața/începe mai devreme (...)/carnea zvîcnește speriată/au coborît goale primele femei și s-au prins într-o horă pătrată/ țipete lungi de păsări de pradă/miros de sudoare uscată/militari îmbrăcați de paradă/au visat ordin/ să înconjoare pătratul în roată dimineața ca de obicei/ toate vorbele sînt neadevurate..."

Prin originalitatea stilului și profunzimea reflecției, R. Șerban este un poet care atrage atenția în mod deosebit. (Nicoleta Ghinea)

"Și mi te doresc singular"

PENTRU cititorii care cunosc deja *Criticonul* lui Baltasar Gracian, actuala ediție scoasă de Editura Humanitas va fi cu siguranță o revelație. Și asta nu numai pentru că ea cuprinde practic întreaga operă a lui Gracian (cu excepția *Ascuțimii și artei ingenuității*, care, din cîte aflăm, va fi și ea tradusă), ci mai ales datorită calității acestui volum. Traducătorul Sorin Mărculescu, care semnează și prefața, veritabil studiu de erudiție, precum și toate comentariile filosofice din notele de subsol, a păstrat scrierii lui Gracian o incredibilă acuratețe stilistică, o autenticitate a formulării frazelor care pentru prima oară ne permite să avem certitudinea că traducerea nu e o trădare. Atunci cînd sînt transpuse în alte limbi, operele filosofilor, ale marilor gînditori, rezistă de regulă mai mult prin palierul conținutului, al aforismului propriu-zis și nu prin stilul autorului, astfel încît prejudecata "aridității" filosofiei s-ar putea să fie și o chestiune de circulația textelor. Exact această problemă o rezolvă versiunea semnată de Sorin

Baltasar Gracian - *Cărțile omului desăvîrșit*. Eroul. Politicianul. Discernătorul. Oracolul manual și arta prudenței. Cuminecătorul. Traducere, prefață, note și comentarii de Sorin Mărculescu, Editura Humanitas, București, 1994, 494 p., 4500 lei.

Mărculescu, al cărei palier stilistic exercită asupra cititorului o fascinație de-a dreptul charismatică, aptă în cele din urmă să faciliteze cea înțelegere adîncă și misterioasă a sensului prin sonoritatea cuvîntului.

Sub titlul general de *Cărțile omului desăvîrșit*, titlu ales de traducător, prezentul volum reunește următoarele opere ale lui Baltasar Gracian: *Eroul*, *Politicianul*, *Discernătorul*, *Oracolul manual și arta prudenței* (într-o versiune absolută pentru cititorul român, *Cuminecătorul*, carte menită de autor să-l însoțească pe cititor ori de cîte ori merge să se cuminece. Proiectul operei lui Gracian era să formeze un tip uman exemplar, modelindu-l prin textele sale scrise chiar sub formă de sfat, de corpus de reguli de comportament. Asemenea manuale de educare a individului ar putea stîmi zimbete omului modern, prin definiție un rebel care nu acceptă norme, mai ales cînd acestea au fost concepute cu secole în urmă. Autorul precizează clar în dedicațiile făcute la fiecare carte în parte că scrie în spiritul timpului său, așadar în acel saeculum de veac XVII, care cu siguranță nu mai e valabil în litera sa astăzi. Și totuși, cărțile lui Gracian sînt actuale, pentru că ele nu circumscriu de fapt modelul unui individ circumstanțial, ci pe acel al omului cu o personalitate complexă, a cărui supremă aspirație spre perfecțiune depășește idealul trecător al unei epoci anume. Prudența, sobrietatea, spontaneitatea, discernămintul, înțelepciunea și erudiția nu sînt neapărat strategii existențiale pentru "lunecosul" secol XVII, ci garanții ale desăvîrșirii umane. Ceea ce-i transmitea Baltasar Gracian cititorului său de atunci e valabil și astăzi: "Și mi te doresc singular. Îmi propun să formez, cu o carte pitică; un bărbat uriaș și, cu perioade scurte, fapte nemuritoare; să scot un bărbat maxim, adică miracol de perfecțiune, și, dacă nu prin natură, prin înzestrările sale rege, căci e un avantaj. L-au format: prudent, Seneca; sagace, Esop; războinic, Homer; filosof, Aristotel. Tacit, politician, iar curtean, contele. Eu, copiind unele hărui de la magiștri ațît de mari, încerc să-l schitez erou și universal prodigiu. De aceea furiș-am această oglindă manuală din cleștarele altora și tarele mele. Uneori te va măguli, și te va sfătui uneori: într-însa vei vedea ceea ce fie de pe-acum ești, fie ar trebui să fii". (Andreea Deciu)

Măștile puterii

PE urmele lui Soloviev - cel din *Rusia și Biserica universală* - Berdiaev propune, în *Împărăția spiritului și Împărăția Cezarului*, o schiță de politologie creștină. Încercare cu atît mai temerară cu cît ea are deja două antecedente geniale - mă refer la *De Civitate Dei* a lui Augustin și la *Monarhia lui Dante*. Miezul cărții lui Berdiaev îl constituie analiza ideii de putere, desfășurată în capitolul IV - *Om și Cezarul - Puterea*. Există, ne spune filozoful, "două

puncte de vedere asupra raporturilor dintre Cezar, putere, stat, împărăția acestei lumi, pe de o parte și Împărăția lui Dumnezeu, pe de alta" - unul, monist, celălalt, dualist. Monismul face confuzia între puterea laică și autoritatea religioasă întemeiată pe Revelație. Dualismul, în schimb, păstrează nealterată distincția între împărăția Cezarului și Împărăția lui Dumnezeu, așadar între natură și spirit, necesitate și libertate. Concepția monistă asupra puterii este specifică, în planul istoriei, păgînismului precreeștin. Dualismul apare odată cu creștinismul. Totuși, realitatea pare să nu concorde cu învățătura lui Iisus. Există, dimpotrivă, o reactivare a monismului de tip păgîn de-a lungul întregii istorii a creștinismului. Sursa acestei reactivări (mai bine zis, perpetuării) o constituie interpretarea obedientă, *ad litteram*, a cuvintelor apostolului Pavel din *Epistola către Romani*: "Nu există autoritate care să nu vină de la Dumnezeu". Pavel se dovedește a fi tributar, atunci cînd face această afirmație, tradiției iudaice, în care instituția regalității era văzută ca proiecție a puterii lui Iahve pe pămînt, iar regele însuși, ca uns al lui Dumnezeu. Confuzia de tip monist s-a perpetuat atît în Orient, cît și în Occident, pe de o parte sub forma cezar-papismului (împărat bizantin egal cu patriarhul din Constantinopol), pe de altă parte, sub forma papo-vezarismului (Papa de la Roma consfințind puterea regilor occidentali). Chiar dacă regimurile politice au evoluat în decursul celor două mii de ani, caracterul sacru al puterii a rămas neștirbit. Astfel, în regimurile așa-zise democratice, puterea a devenit apanajul sacru al poporului, pentru ca în regimurile comuniste ea să fie transferată unei singure clase sociale - proletariatul. Berdiaev pledează pentru desacralizarea puterii prin demascarea resorțurilor ei ce țin de zona inconștientului colectiv. Divinizarea Cezarului, a poporului, a proletariatului constituie sursa totalitarismului sub trei ipostaze. Biserica creștină, departe de a întrupa Împărăția Spiritului pe pămînt, n-a făcut decît să-și nege, în repetate rînduri, rațiunea sa de a fi, acceptînd să intre, sistematic, în jocul puterii lumesti. În varianta occidentală, Biserica a devenit ea însăși o instituție asemănătoare Statului, în cea orientală s-a supus Statului, pur și

simpliciter. Puterea trebuie așadar alungată din sînul Bisericii. Căci ea "s-a instaurat în lume împotriva voinței lui Dumnezeu". Prin urmare singură, libertatea vine de la Dumnezeu. Atît Biserica în forma ei instituționalizată, coercitivă, cît și Statul, țin de domeniul necesității istorice. Sînt obiectivări ale rațiunii. Berdiaev nu merge pînă la a nega rostul pe care îl are fiecare în parte. Numai că ele, Statul și Biserica, trebuie să-și dea seama că nu sînt decît instrumente, mijloace puse în slujba omului, chip al lui Hristos-Dumnezeu, în slujba valorilor supreme ale Spiritului. Prin urmare, se impune "să curățăm conștiința de miturile referitoare la putere, care se sprijină întotdeauna pe inconștient. Nu există decît un singur mit, legat de o mare realitate: mitul omului, al libertății sale, al energiei sale cu Dumnezeu și al legăturii sale comunitare cu ceilalți oameni". Comunitarismul propovăduit de Berdiaev se opune radical comunismului, întrucît se întemeiază pe realitatea libertății. Demistificarea ideii de putere este primul pas al omului către transfigurarea interioară. Spre deosebire de utopia comunistă care își propune aberația construirii paradisului aici și acum, reforma hristologică a lui Berdiaev, restaurarea divino-umanității, "nu e posibilă decît în perspectivă eshatologică". (Cristian Bădiliță)

Berdiaev - *Împărăția Spiritului și Împărăția Cezarului*, traducere, note și postfață de Ilie Gyurcsik, Editura Amarcord, colecția Symposium, Ingrijită de Corneliu Mircea, Timișoara, 1994, 253 p., 2800 lei.

Cărți primite la redacție

Costache Olăreanu - *POEZIE ȘI AUTOBIOGRAFIE*. MICUL PARIS, Proză. (Editura C.R., 260 p., 2000 lei).

Constantin Severin - *ZID ȘI NEUTRINO*. Wall and Neutrino. Poeme/Poems. (Editura Vlasie, 56 p.)

Maria Marian - *OPTIMIȘTII ÎNFRÂNȚI*. Proză memorialistică. Prezentare de George Pruteanu. (Editura Albatros, 240 p., 2200 lei).

Dumitru Mircescu - *DINCOLO DE ILUZII (TRANSHIMERIA)* (Editura Scripta, 192 p.).

George Băjenaru - *RESTLESS PLANET*. TULBURĂTOARE LUME. Poems/Poezii. (Moonfall Press. A Division of Silco International, 158 p., \$ 12,99).

Julius Evola - *META-FIZICA SEXULUI*. Cu un eseu introductiv de Fausto Antonini. Traducere de Sorin Mărculescu. (Editura Humanitas, 416 p., 3900 lei).

Nicolae PRELIPCEANU

Să ne grăbim, Filofteio

Am căutat corpul tău prin
dicționare
o viață întreagă
pagini oarbe m-au făcut să te văd
așa cum erai în adolescență
când eu...
dar mai bine să trecem
spre anii maturității
să ne grăbim
Filofteio

muntele lui Venus nu l-am urcat
prea abrupt și prea întunecat
e acest pisc din care acum
n-a rămas
decât partea de jos
a altor Himalaye Olimpuri
Parnasuri

corbii mai caută ochii tăi
prin cețurile rare
uneori se reped și noaptea
spre-o scamă de nor
căci albeața le place se spune
dar pretențiile lor
sunt oricum nesfârșite

să ne grăbim Filofteio
că noaptea-i aproape
ce dacă trupul tău
s-a topit
ce dacă ești ușoară
ca fulgul
aripi ne vor crește și nouă
să nu regretăm niciodată
că ai luat-o-nainte
așa e frumos
ladies' first

un sân ciuguleam câteodată
al tău se-nțelege
și corbii desigur de sus
din lumea lor fără lege
mă urmăreau curioși
toate mișcările noastre
tot amorul acela nebun
îmi dau seama
a fost filmat de ei
ca să știe cum să se poarte
când în sfârșit ai să li te dăruiești
toată

pentru prima și ultima oară
definitiv

acum stau pe gânduri și tac
taci și tu
dizolvată în gândul altCuiva

eu mi-am confecționat acasă
un chip cioplit al tău
și-l mai îmbrățișez
din când în când
convins că nimeni
nu ne urmărește
corbii s-au dus
i-ai luat tu cu tine
și bine-ai făcut

marmora stă într-un colț
și așteaptă
se va topi și ea mai târziu
probabil o dată cu mine
cu ceața pe care-o numim carne
și-n care navigăm
ani întregi
fără aparate de bord
prea exacte

iar dacă mai beau și-un pahar
când mă apropii de ea
marmora se întinde
să mă sărute
nu-ți pot povesti ce delicii
atunci Filofteio încerc

astfel vorbim noi între noi
unii cu alții
mai mult morți decât vii
ridicând ochii și aplecându-i
pe urmă-n pământ
iar corbii îi caută sus
în albețele norilor
și pe noi îmbrățișând marmore albe
marmore negre
marmore cu vinișoare roșii

în memoria totuși infailibilă
a unui văzduh
schimbător

să ne grăbim Filofteio

acum stau pe gânduri
taci și tu
dizolvată în gândul
altCuiva

curbe căile Domnului sunt
nebănuite sunt străzile
pe care-am trecut
într-o liniște de mormânt
se nasc următorii

Notă
deși n-am văzut-o niciodată
îi spuneam Filofteia Nachmanson
convins că merită din partea mea
un omagiu cât de mic
fie el și cu bibliografie
obligatorie

Bibliografie minimă
Craii de Curtea Veche
de Mateiu I. Caragiale

Bibliografie maximă
Raționamente sau 900
de teze
de G. Pico della Mirandola
și încă ceva pe deasupra

iar toate acestea se vor topi
ca și cum nici n-ar fi fost

dacă mi se va spune
îți vei lua
doar strictul necesar
pe tine te-aș alege
Filofteio

ce e mai strict necesar
unui om care pleacă
el însuși
decât cel dispărut înainte
și astfel tu
un rucsac invizibil
purtat deopotrivă
și în spinare
și-n suflet
ai mai fi pășit
cu mine
pe-acolo pe unde-ai trecut

scopul ființei iubite
nu-i altul
îmi spui
acum când taci și ascuți
decât de a face omul
și mai muritor decât e el
lăsat de Dumnezeu

în locul nemuririi
încă o moarte
iată ce-ți ofer eu
Filofteio
în semn de adorație
definitivă

numai că dincolo
nu se știe
dacă nu ne vor separa
cu brutalitate
ca-n oricare lagăr
de-o parte bărbații
dar noi...
ai să spui
fiind târâtă de-o umbră
decisă

iar toate acestea se vor topi
ca și cum nici n-ar fi fost
decât tot carne și ele
tot iluzie adică
tot ceață

liniștită și stăpână
Filofteia Nachmanson
va călca peste toate și toți
cu obiceiul ei inconfundabil
adevărată femeie
de a muri cea dintâi

Continent pierdut
Fiind prea nepotrivită prea
strigătoare

la cer
dragostea între un pian și o
catedrală
a izbucnit și a început să crească
piatră și sunet se pânneau
de la mari distanțe
de fiecare dată când una sau altul
trecea pe strada celuiilalt
ce suferință când se scurgea o zi
fără a se presimți
ce suferință când intrau zilele-n sac
ce lirice efecte scotea soarele
și timpul noros atât din pian
cât și din catedrală
la prima vedere era ca și când
și Venus și Adonis ar fi fost din
Milo

neputându-se îmbrățișa ori măcar
atinge cu absența brațelor
dumnealor
catedrala ar fi vrut să se mute
pe strada pianului
pianul ar fi vrut să se mute
mai aproape de pietrele ei (calde
credea)

nu era însă în puterile lor
cel puțin la început
căci pe urmă pianul s-a furișat
în apropierea ei
și tot amorul lor s-a dat pe față
diminețile erau altfel acum
iar nopțile nu se mai luminau
s-a apropiat
curioasă femeie
și marea
tot mai mult tot mai mult
să nu-i scape nimic
i-a luat în brațe cu oraș cu tot
cu țară cu tot
și acum caută-i dacă mai poți
fă scufundări de mii de m
ca să afli deznodământul

Primul genocid al secolului nostru

CRONICA
EDITILOR

de Zigu
Ornea

Sergiu Selian, *Istoria unui genocid ignorat*. Editura Silex, 1994.

EXISTĂ, în această lume învălmășită, popoare condamnate parcă de destin la nenorocire. Nenorocirea e dacă un popor mic se află la confluența de interese a două-trei imperii. Românii au suferit de această năpastă. Dar destinul a fost bun cu noi și, în 1918, ne-am întregit în hotarele istorice, după ce în 1859 și 1877 ne-am dobândit, într-o primă etapă, unitatea statală. Sînt altele, mult încercate, care n-au cunoscut decît nefericirea. Poporul armean e un exemplu al unei astfel de nefericiri. Acest popor, cu o civilizație de trei ori milenară, nu și-a putut dobîndi stabilitatea. Pînă la primul război mondial, acest popor era așezat în două imperii vecine (rusesc și otoman) care, de fapt, i-au cucerit prin invazii anexioniste. Pentru că, pînă în secolul XI, Armenia era un stat independent și unitar. Și pentru ca nenorocirea să fie întregă, cele două imperii erau în rivalitate, Rusia țarilor voind să se extindă pînă la Dardanele, diminuînd în putere uriașa țară a osmanliilor, amestec inform de turci, arabi,

armeni, greci, evrei. Din Grecia istorică, încă după cucerirea Constantinopolului (1453), Imperiul otoman a izbutit să răsluiască considerabil de mult. Armenii, cucerți prin forța puterii militare otomane, ocupau așezări în Anatolia, la graniță cu Rusia, unde se afla, în Caucaz, cealaltă parte, importantă a Armeniei istorice (de fapt, cucerită, în 1828, după învingerea de către Rusia a Persiei). Ortodoxia armenilor conferea Rusiei ortodoxe pretenții protegi-toare, care îi supărau pe turci. După războiul din 1877, în care Imperiul otoman - și cu ajutorul nostru - a fost înfrînt, la pacea de la San Stefano și, apoi, de la Berlin chestiunea armeană a fost pentru prima oară pomenită într-un tratat internațional. În protocolul de la San Stefano se vorbea chiar de "autonomia administrativă" a regiunii locuite de armeni în imperiul otoman. În tratatul de la Berlin (1878) această precizare, la împotrivirea insistentă a Inaltei Porți, a dispărut. Dar se vorbea de obligativitatea imperiului muribund de a crea, pentru armeni "ameliorări" și "reforme", creîndu-i și obligativitatea de a raporta, periodic, puterilor europene măsurile adoptate în acest sens. De adăugat că Rusia, tot atunci, în 1878, obținea de la turci teritorii, mereu rivnite, locuite de armeni. Dar, de fapt, armenii nu obținuseră mai nimic la conferința de la Berlin, știindu-se că Imperiul otoman nu va respecta cam fictivele stipulații. Dimpotrivă, situația lor se complică. De acum încolo, turcii îi vor privi și trata cu dușmănie, de unde, pînă acum, îi considerau drept creștinii (spre deosebire de greci sau bulgari) supuși, trăind în bune raporturi cu puterea politică. Masacrările, printre armenii din Turcia, de acum vor începe.

Soarta aceasta a armenilor, de un tragicism cutremurător, este înfățișată adecvat într-o carte a d-lui Sergiu Selian, intitulată potrivit, *Istoria unui genocid ignorat*, recent apărută. După o incursiune în istoria tragediei armene, cartea se ocupa de marele, primul genocid din lume îndurat, în 1915-1916, de armenii din Imperiul otoman. Așadar din trunchiul vechi al Armeniei istorice, o parte, cea apuseană, era încorpo-

rată Rusiei și cealaltă, răsăriteană, Turciei. Cum armenii din Turcia au constatat că pu-terile europene îi abandonează, au început să se organizeze politic în societăți secrete și partide care cereau autonomie administra-tivă sau protecție. Turcii pe de altă parte, au văzut în această deșteptare a conștiinței naționale a armenilor un pericol pentru dezmembrarea imperiului lor putred și au pornit represalii. Mai ales că, în 1895, șase puteri europene cer sultanului, printr-un memorandum, punerea în operă a reformelor preconizate prin tratatul de la Berlin. Ca reacție, sultanul Abdul Hamid, organizează, în 1895-1896, masacre în rîndul armenilor care totalizează un număr de trei sute de mii de victime. În 1908 vor fi, din nou, 20.000 de victime armenesti. Realitatea este că intervenția numai formală a puterilor europene, fără măsuri eficiente de rezolvare, mai mult a acutizat decît a rezolvat problema armenilor din Imperiul otoman. Iar în 1914 a intervenit primul război mondial. Rusia, Franța, Anglia (apoi și Italia) se găseau, în Antantă de o parte a baricadei, pe cînd Germania, Austro-Un-garia, de cealaltă. Unanimitatea puterilor europene, în cerințele lor filoarmene față de Imperiul otoman, dispare. Ba acestea din urmă, știută fiind rivalitatea ei față de Rusia, trece de partea Puterilor Centrale. Cauza armenilor din Turcia e în mare primejdie și, la adăpostul războiului, primejdia se anunță amenințătoare. Mai ales că armenii din cele două tabere (din Rusia și din Turcia) răspund la mobilizare, intrînd în armate inamice. Iar Turcia trecuse prin prefaceri politice. Junii turci (gruparea politică denu-mită "Unire și progres") obțin detronarea sultanului și instituirea unei republici. Din organism politic progresist, foarte repede (1908-1914), gruparea junilor turci devine retrogradă, șovină, extremistă. În fața "peri-colului" armenesc, junii turci - prin facțiunea lor, ultranaționalistă, care preia puterea în 1913, decid să soluționeze radical problema armenescă, prin aneantizare. Mai ales că în urma războiului balcanic din 1912-1913 - puterile europene cereau Turciei să semneze un acord cu Rusia care

să soluționeze revendicările armenesti. În august 1914, cum spuneam, toate aceste stipulații sînt abandonate iar platoul armean devine (prin aderarea Turciei de partea Puterilor Centrale) teatru de război ruso-turc.

Războiul a furnizat Turciei junilor turci pretextul și pavăza pentru organizarea lichidării problemei armenesti. Decizia a fost luată, de căpeteniile politice turcești, în februarie 1915. Formal, s-a decis transmutarea populației armenice din regiunile apropiate zonei frontului în interiorul țării sau spre margini, în deșertul Siriei și cel al Mesopotamiei. Această decizie afecta imensa majoritate a armenilor din Turcia, care în aceste zone locuiau de trei mii de ani. De fapt, strămutarea era un pretext sau o cale de asasinare în masă. Pentru că ordine secrete, scrise și orale, dispuneau uciderea celor trimiși spre ghetozare. Ceea ce a urmat a fost înspăimîntător și fără precedent. Din lectura acelor capitole din cartea pe care o comentez, masacrele care au urmat mi-au amintit de procedeele utilizate cu evreei din Basarabia și Bucovina de nord în vara anului 1941. Jandarmii care însoțeau din mai 1915 convoaiele au căpătat puteri discreționare, ucingînd - din ordin și din proprie decizie - pe cei pe care trebuiau să-i transporte. În alte vileete armenii sînt uciși, cu zecile de mii, pe loc, "scutiți" fiind de a mai fi porniți în pribegie. Iar în locurile deportării, taberele stabilite în plin pustiu, fără hrană și apă, sînt locuri ale morții. Puțini au fost supraviețuitorii care, în 1916, sînt lichidați, din ordin și ei. A fost un genocid, primul în epoca modernă, încheiat la sfîrșitul anului 1916. Cifrele acestui genocid sînt, ca de obicei, controversate. Ele variază între un milion și două milioane (această din urmă cifră o propune istoricul englez Arnold Toynbee), cea mai apropiată de real fiind 1,6 milioane. Dl. Selian apreciază că în decurs de trei decenii (1894-1922) poporul armean a pierdut 3,3 milioane oameni, adică 60% din efectivul său. Și nimeni, dintre marile puteri, n-a luat atitudine și, deși știau, au îngăduit comiterea acestui nemaipomenit genocid.

La sfîrșitul războiului, unii demnitari turci (printre care chiar Kemal Atatürk) vor recunoaște realitatea acestui genocid. Așa, mai ales în fața tribunalelor militare care i-au judecat, în contumacie, pe foștii dictatori dintre junii turci sau la Conferința de pace de la Paris. Firește că armenii i-au executat - prin grupe de comando impecabil organizate - pe foștii conducători ai Turciei, răspunzători de genocid, la Berlin (pe principalul vinovat, Talaat), Tiflis, Constantinopol, Roma, Ceakan. A fost un act de justiție necesară. Pentru că, apoi, turcii (inclusiv unii istorici) vor nega genocidul, contestînd documentele care îl atestau, iar osemintele lui Talaat sînt reînhumate solemn, în 1943, la Ankara, fiind azi considerat erou al neamului. Ceea ce cer armenii astăzi, ca act de dreptate istorică, este recunoașterea publică (deci asumarea) de către Turcia a genocidului din 1915-1916 și să prezinte scuze poporului armean afit de greu încercat. E o cerință pe care autoritățile turcești (participante, totuși, în toate organisme politice europene) o refuză, întretinînd spiritul justițiar al armenilor din țara lor minusculă și din diaspora.

Cartea d-lui Sergiu Selian e, ca să o circumscriu cît mai corect, una de informare istorică. Nu e, desigur, cartea unui istoric. Dar e, negreșit, documentată, bine scrisă, izbutind să rupă vîlul în jurul unei tragedii și la noi mai puțin sau deloc cunoscută. Avem nevoie imperioasă de astfel de cărți (preferabile ar fi, desigur, cele de istoriografie specializată). De aceea, salut cu recunoștință cartea d-lui Sergiu Selian și o recomand, cum altfel, cu multă căldură.

Nicolae Mărgeanu

ÎN URMĂ cu mulți ani (aproape 30) l-am cunoscut pe Nicolae Mărgeanu. Iată împrejurarea: Uniunea Scriitorilor împreună cu Comitetul de cultura, cu Editura Militară și revista *Viața militară* a instituit un concurs pe țară, deschis tuturor, scriitori sau nescriitori. Dotat cu premii și mențiuni destul de mari pentru ora aceea, concursul era anunțat secret, adică nici un text nu purta semnătura autorului, ci doar un motto, care se repeta și pe un alt plic mai mic, sigilat, în care se afla menționat numele autorului, adresa etc. La desigilarea plicurilor comisia a constatat că premiul I mi se atribuiseră mie, premiul II lui Nicolae Mărgeanu, urmați de alți scriitori, toți consacrați. Primul om care mi-a anunțat rezultatul concursului a fost Mărgeanu. El era deja un nume în proza noastră, în vreme ce numele meu nu spunea nimănui nimic. Ca fost deținut politic n-am putut semna ani de zile nici cel mai inofensiv text.

Firește, rezultatul concursului m-a bucurat. Mai puțin de înțeles îmi era entuziasmul confratelui Mărgeanu, necunoscut personal pînă atunci, care, la telefon, ținea să ne sărbătorim victoria împreună. Eu știind prea bine că invidia, buruiana asta rea, crește în grădina multora, dar mai abitir în a scriitorilor. La Nicolae Mărgeanu însă nici umbră de așa ceva și acest lucru mi-l va demonstra o viață. Ne-am întîlnit deci, am sărbătorit evenimentul, dar... La câteva zile după aceea a apărut în presă rezultatul concursului. Care suna așa: premiul I nu se atribuie; premiul II - Banu Rădulescu și Nicolae Mărgeanu etc. Venise "de sus" dispoziție să fiu exclus de pe listă, sau dacă nu se mai poate (fiindcă lista fusese afișată deja), să nu mi se acorde în nici un caz premiul I. Comisia nu m-a exclus, dar nu mi-a mai atribuit premiul I, motivînd că s-a greșit inițial. Eu, resemnat, am ridicat din umeri. Cel care însă nu s-a lăsat a fost Mărgeanu. Cerînd dreptate pentru mine. Scandalul

declanșat de el luase proporții și mi-a trebuit mult tact să-l potolesc. Desigur, hotărîrea comisiei nu s-a schimbat.

Așa a început prietenia mea cu Nicolae Mărgeanu, Nae, cum îi spuneam moi toți, cei apropiați. Avea rara capacitate de-a stărni prietenia, de-a o sluji, și a nu se dezice niciodată de ea. Asta nu înseamnă că era lipsit de exigențe. Corect cu sine însuși, nu îngăduia nici altuia incorectitudinea. Și, cu glasul lui de bas, puțin dizarmonic din cauza țigărilor pe care le-a fumut cu nesăț pînă în ultima clipă, avea și franchețea să nu ezite și să i-o spună omului în față.

Cititorul acestor rînduri va fi observat, desigur, că în prea scurta mea evocare n-am vorbit mai nimic despre opera scriitorului Nicolae Mărgeanu. Mărturisesc, n-am făcut acest lucru nu numai pentru că mă simt inavizat în domeniul criticii literare cît mai ales pentru faptul că m-a legat de el o prea strînsă prietenie, ca să mă pot pronunța cu detașare. Oricum, atras în genere, către o literatură de factură polițistă (romanul *Cercul magic* eu îl socotesc antologic în literatura noastră) e absolut cert că Nae Mărgeanu a lăsat în urma sa multe pagini memorabile, de o mare frumusețe. Ce pot spune sigur este că, prin scrierile sale (și sunt multe), Nae Mărgeanu s-a tot silit să îndrepte o lume pe care, încă din tinerețe, când a început să scrie, a pomenit-o strîmbă, și din păcate așa a și lăsat-o.

Banu Rădulescu

Debuturile: între oficializare și clandestinitate

Excluzînd din practica editorială criteriul estetic sau managerial, un astfel de boicot ilustrează poate forma cea mai rudimentară a politicii oficiale de izolare culturală: auto-subminare. Ei i s-au dedicat în egală măsură intelectuali și impostori, persoane interesate sau copleșite încă de mai vechile spaime și obligații față de Stăpîn. Din această perspectivă, parcursul oricărui tînăr care se adresează unei edituri tributare Statului (fără să fie recomandat de vreo activitate favorabilă Puterii) riscă să cuprindă cîteva etape nu tocmai ortodoxe.

JUDECÎND după debuturile anului 1994, literatura română s-a aflat pe drumul cel bun: abundența titlurilor risipește în sfîrșit suspiciunea că tinerii au abandonat scrisul, la fel ca și pe aceea că editorii nu se ocupă suficient de soarta junilor autori. Interviuri patetice, acordate televiziunii de cei ce ajută zi și noapte talentele embrionare ale prozei sau poeziei să se afirme, lasă să se înțeleagă că normalizarea fenomenului editorial la noi este doar o chestiune de timp, afită vreme cît manuscrise există, iar editorii le promovează rapid și eficient. De altfel, privity din exterior, aceste argumente au căpătat astăzi valoare de evidentă, contestabilă numai de pe pozițiile unei mentalități orgolioase sau ale unui temperament bîntuit de complexe.

În realitate, lucrurile stau diferit. Dacă apetitul literar al debutanților rămîne un adevăr pe cît de temeinic, pe atît de îmbrucător, maniera în care el este "stimulat" editorial ridică semne de întrebare în legătură cu paternitatea orgoliilor și complexelor. De exemplu, fracturarea sistematică a traseului autor-editor-difuzor-public, practică în special de editurile dependente de Stat, reprezintă un proces bizar de masochism intelectual, a cărui gravitate e egalată doar de motivațiile care stau la baza lui: fidelitatea politică față de Putere și resentimentele la adresa autorilor incomozi.

În primul rînd, autorul trebuie să se aștepte ca între data depunerii manuscrisului și cea a publicării să se scurgă un interval cuprîns între doi și patru ani, răsîmp în care, concomitent cu elogierea superlativă a manuscrisului de către editor, va auzi aceeași puerilă scuza a "lipsei banilor"; de felul selectiv în care funcționează argumentul, oricine se va convinge parcurgînd tarabele și standurile librăriilor, unde "o anumită parte" a cărților se lăfăie. La urma-urmei, dacă editura chiar nu dispune de fonduri, nimeni nu o obligă să se angajeze față de autor, iar dacă fondurile există, înseamnă că ele nu sînt administrate adecvat și atunci editorul își probează incompetența. Din păcate, nu în asemenea cazuri intervin demeritele, ci în cele ale unor persoane care, în posturile de conducere pe care le dețin, dovedesc prea multe calități, fără a le pune în slujba Puterii. În ultimele luni, au fost demisi abuziv directori de muzee, institute de cercetare, teatre, studiouri cinematografice, fiind sau urmînd să fie înlocuiți de activiștii culturali ai regimului: mediocri, dar docili. Astfel de mutații ciudate (dacă "ciudat" e termenul potrivit pentru sancționarea performanței și răsplătirea incompetenței!) continuă să se petreacă sub bagheta neutră a ministrului "misterului", în

timp ce acesta, ca și tovarășii săi literari de "joc secund", devine de la o zi la alta mai apolitic și "estetic pur".

În al doilea rînd, autorul nu trebuie să-și pună speranțe prea mari într-un contract ferm: în fond, cartea poate apărea și fără un angajament scris, iar dacă, din întîmplare, el este întocmit, respectarea condițiilor înseamnă pentru editură o simplă prevedere... de tip "capitalist". Ba manuscrisul se rătăcește, ba între editură și tipografie se pierd niște pagini, ba intervine monstruosul Blocaj Financiar; oricum, termenele sînt încărcate nonșalant. Cît despre a cere drepturile de autor, iată o inițiativă nu numai absurdă, ci și imprudentă: după ce editorul, cu eforturi și sacrificii, își asumă riscul să publice un necunoscut în dificilele condiții actuale ("Nu sînt bani, nu e hîrtie;/ Nu-i țuică pentru tipografie..."), mai poate debutantul emite pretenții financiare?! Probabil că argumentul lui Marin Preda că scriitorul nu trebuie să se gîndească la bani în timp ce scrie, dar are tot dreptul să o facă înainte și după aceasta, a rămas îngropat undeva în preistoria bunelor maniere literare, devenind anacronic într-o epocă de tranziție ca a noastră.

În sfîrșit, odată volumul apărut, debutantului i se oferă ocazia să constate cum afit el, cît și cartea publicată beneficiază de aceeași etichetă în ochii editorului și librării: persona non-grata. În loc să ajungă la cititor, tirajul se difuzează în proporție confidențială - atunci cînd nu este respins de librării (prin intervenția Culturii Naționale, instituție cenzorială a Puterii) sau blocat din plecare în subsolurile editurii. Paradoxal, editorul nu promovează cartea, dezinteresîndu-se de relația cu difuzorul în cazul autorilor fără "voie de la Poliție"; nu de puține ori, acestora li se spune de la obraz să-și

cumpere propriul tiraj și să-și difuzeze singuri! Partea cea mai scandalosă a situației nu stă atît în faptul că editorul încalcă dezinvolt legile pieței, sabotîndu-și afacerile și lucrînd în pierdere, cît în coborîrea condiției scriitorului la nivelul de prostituată, trimisă în căutarea clienților potențiali...

Absența publicității în mass-media, participarea cu zgîrcenie la tîrgurile de carte (unde, adesea, numărul volumelor scoase la vînzare pe teighea e direct proporțional cu simpatia politică a autorului față de Putere), simulacrele de lansări (pe parcursul cărora criticii și editorii se complimentează reciproc, uitînd de cărțile și autorii în discuție), pe scurt, provincialismul și reaua-voință a celor ce "ajută" literatura tînără să supraviețuiască tind în atare situații să capete nuanțe cinice, pe care nu divanul psihanalistului, ci fotețiile unor înalte funcții sînt în măsură să le mai explice.

Frînați în debutul lor, plimbați cu vorba de la o editură la alta, marginalizați deliberat după apariție sau pur și simplu ignorați, tinerii scriitori așteaptă fără îndoială altceva din partea telegenicilor "susținători" ai literaturii noi. Simona Popescu, Ioan Es. Pop, Caius Dobrescu, Andrei Bodiu, Marius Oprea (în poezie), Ioana Părvulescu, Ara Șepilici, Alexandru Pleșcan, Vlad Pavlovici (în proză) sînt doar cîteva din numele de scriitori care ar merita mai mult decît o ușă trîntită în nas sau o penibilă amîinare editorială pe motive... "financiare"; cu sumele investite în mediocritățile zilei (oricînd pe gustul Puterii), toți acești autori și-ar fi văzut publicate cîte două cărți. Din nefericire, la fel ca și articolul de față, talentul și volumele lor rămîn în continuare departe de orice interlocutori.

Ion Manolescu

PRIMUM:

Pe marginea unor recenzii

IN SCURTA recenzie a istoricului prof. Andrei Pippidi, publicată în revista "Expres", din 17-23 mai 1994, acesta nu găsește, în *Memoriile* lui Andrei Vaida Voevod, "aproape nimic despre politică", trecînd cu vederea lupta parlamentară și de autoformare a ardelenilor, începută prin debutul parlamentar al lui Aurel Vlad, din 1905, și încheiată cu declarația solemnă a lui Vaida Voevod, din Camera budapestană, de la 18 octombrie 1918, privind "Validarea dreptului la autodeterminare a națiunii române din Ardeal și Banat", urmată de "Marea Adunare Națională" plebiscitară, de la Alba Iulia, din 1 decembrie 1918.

O înțelegere pozitivă și cu totul opusă, asupra rolului dinamizator al Partidului Național Român din Transilvania, pentru realizarea unității aceluia popor de țărani, învățători și preoți, o manifestă ziarul "România liberă", din 17 august 1994, sub semnătura discretă a lui Dan S.

Însă memoriile lui Vaida Voevod s-au bucurat de o prezentare mai amplă, abia prin recenzie semnată de istoricul și criticul literar Zigu Ornea, pe trei coloane ale revistei "România literară", din 24-30 august 1994. Recenzorul încheie articolul cu observația adresată subsemnatului, criticînd limitarea notelor explicative la caracterul strict infor-

mativ și enciclopedic, fără a comenta, cînd e cazul și critic, dezvoltările memorialistului.

Trebuie să arăt, în această privință, că asumîndu-mi sarcina de a face cunoscută publicului larg personalitatea lui Vaida Voevod, am considerat de datoria mea să ușurez accesul cititorilor, doar prin traducerea numeroaselor citate din limbi moarte și străine, de a prezenta personajele timpului și de a da mici precizări, prin note explicative care să nu încarce textul și lipsite de orice comentariu critic, suprapus autorului. Rămîne rolul istoricilor de a dezbate, pro și contra, afirmațiile lui Vaida Voevod, și însuși dl. Ornea aduce o prețioasă informație în conflictul Vaida-Goga prin relatarea tîrzie a arbitrilor de atunci, Constantin Stere, transmisă prin Mihai Ralea: "Goga fusese cu adevărat vinovat".

Dar recenzia d-lui Ornea cuprinde și afirmații referitoare la autorul memoriilor și la istoria în sine, care mă obligă la unele rectificări. Astfel:

- Independent de amintirile invocate ale d-lui Mircea Zăciu, că Vaida Voevod nu ar fi fost "arestat și încarcerat după 23 august 1944", realitatea este că a fost arestat la Sibiu, încă la 24 martie 1945, noaptea, la orele 2, în prezența fiului său Alexandru și a tatălui meu, Mihai Șerban (care conferențiasse la Sibiu). Ținut pînă seara într-un birou

al poliției, a fost mutat apoi într-o cameră din oraș iar după o săptămînă, în urma numeroaselor intervenții, a fost transferat în clinica Prof. Iuliu Hațieganu, tot sub pază la ușă. Odată cu reîntoarcerea clinicilor universitare la Cluj, în vara aceluiași an, i s-a fixat domiciliu obligatoriu în locuința din Sibiu, fără gardă și cu libertatea de a se plimba în oraș, unde era controlat periodic (în parcul "Sub Arini") de către agentul acoperit Stein. În toamna anului 1947 i s-a permis o deplasare la Sebeș, pentru nunta fiului său mezin.

Că Vaida Voevod făcuse un infarct și era în spital în 1950, "cînd echipa s-a prezentat pentru a-l aresta", este deci inexact. El a murit de cancer hepatic, acasă, la 13 martie 1950 (înaintea marelui val de arestare a foștilor demnitari politici), iar subsemnatul am participat la înmormîntarea sa, în cimitirul central din Sibiu.

- Marele artizan al neutralității și al intrării României în război, cum îl numește Vaida Voevod pe Ion I.C. Brătianu a semnat "Întelegerea Politică" și "Convenția Militară" cu Antanta, reprezentată de ambasadorul Rusiei Poklevsky, de la București, nu în 1914 ci la 5/18 august 1916.

- După demiterea guvernului Vaida, la 13 martie 1920 (prin intrigile prezentate în *Memorii*, vol. II), nu a urmat un guvern libe-

ral-Brătianu, cum afirmă recenzorul, ci guvernul Averescu (martie 1920 - dec. 1921) iar Tratatul de Pace de la Trianon nu a fost semnat de Ion I.C. Brătianu ci de către Dr. Ioan Cantacuzino și Nicolae Titulescu, care fiind la Paris au primit acest mandat.

Cu privire la relațiile lui Vaida Voevod cu Iuliu Maniu, cu regele Carol al II-lea, cu extremiștii de dreapta, referitor la xenofobia acestuia și la caracterul său, denigrat în mod doctrinar, considerăm că aprecierile recenzorului, inserate pe marginea primului volum al *Memoriilor*, înainte de a se trata viltoarea politică interbelică, sînt cel puțin premature.

- Poezia lui Vaida Voevod, în fața posterității, ca autor al memoriilor, este definită prin citatul ce-l anticipăm din volumul III:

"Mă voi strădui să redau adevărul și numai adevărul - sine ira et studio - atît în privința persoanelor cît și a faptelor petrecute. Eufemia dulceagă și tendința răutăcioasă nu au făcut parte din însușirile firii mele. Dacă unele și altele dintre persoanele descrise, așa cum mi-a fost dat să le cunosc, ori cutare întîmplare trăită sau suferită, ar părea ireală, totuși ea așa a fost aievea".

Alexandru Șerban

O metafizică a politicului

DAN BOGDAN
Convorbiri cu Ion Rațiu

ÎN AȘTEPTAREA
REDEȘTEPTĂRII

Dan Bogdan, *Convorbiri cu Ion Rațiu - În așteptarea redeșteptării*, Ed. Scripta, București, 1994.

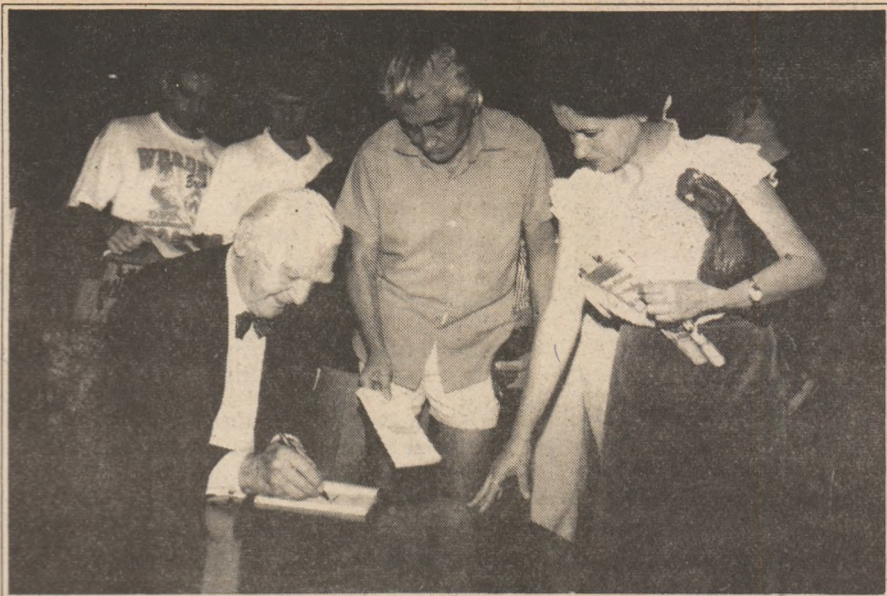
ORICE carte scrisă de un politician activ este suspectă - prin chiar opțiunea politicianului - de spirit partizan, de ideologie. Puține dintre aceste "scrieri" se ridică deasupra prezentului concret, ba chiar se amendează singure în încercarea de deslușire a *sensurilor*, a semnificațiilor ascunse presupuse de faptul actual, de reverberațiile lui viitoare. Politicianul este un om al momentului și timpul său se scurge între o necesară "trădare" și alta. Altfel spus, politicianul este un om al compromisurilor, care face istorie fără "să vadă" istoria. Prezentul îl copleșește, îi angajează acțiunile și chiar dacă, printr-un reflex meditativ major, el ajunge la descoperirea liniilor directoare ale evoluției unei comunități, nu poate - în genere - să le susțină, din motivul, foarte concret, al necesităților imediate ale numitei comunități. Detașarea - fie ea și aparentă - de jocul politic este un curaj greu de asumat, rezultatul (aproape sigur) al unei experiențe amare cu instabilitatea emoțională a mulțimii, cu reacția momentană a indivizilor ce o compun. Orice ar susține un F. Fukuyama, în prelungirea interpretării conceptului "raționalizării" hegeliene a istoriei, mulțimea - gândită, totuși, ca un corp electoral manipulabil în individualizările ei -, va răspunde întotdeauna

afectiv și spontan la conjuncturile imediate, la cerințele etapei efective în care trebuie să-și manifeste opțiunea.

Cu excepția scriitorilor implicați, mai mult sau mai puțin fortuit, în "actoria conducerii", majoritatea absolută a politicianilor au un traseu - declarativ - zigzagat, nu au prieteni ci doar fideli, au fani conjuncturali sau fanatici, au executanți și nu dialoganți, corespondenți. Sub masca "reprezentativității" se ascunde întotdeauna *un anume* interes, *o anume* proiecție predeterminată, *anume* opțiuni stabile, învăluite - de obicei - fie de *charisma* politicianului, fie de soliditatea grupului ce îl susține. I se cere prea mult unui astfel de om, atunci când se așteaptă de la el o perspectivă lucidă de ansamblu, un demers *deasupra* momentului.

UNUL dintre rariii ilustratori ai politicianului cu viziune istorică este, la noi, dl. Ion Rațiu. Dl. Rațiu a trecut prin *toate* experiențele jocului politic, inclusiv prin condamnarea la "tușă" lui, la contemplarea lui - forțată - de pe margine. Omul condamnat de vicisitudinile momentului la *contemplare* ajunge inevitabil, prin chiar cenzurarea activismului său angajat politic, la surprinderea *distantă* a spontaneităților ideologice, la descifrarea *seriilor* istorice, a marilor direcții ale dezvoltării temporale și/sau spațiale ale unei colectivități date. Reinscrierea în acțiunile acestuia este, de aceea, dominată de un dezinteresat proiect, de un altruism greu de înțeles în genere.

Aceasta ar fi situația politicianului pe care l-am numit, a d-lui I. Rațiu, așa cum apare el în cartea de "convorbiri" (realizată de Dan Bogdan), intitulată *În așteptarea redeșteptării*. Dl. Rațiu a cunoscut - fără să o vrea - "grandoarea și decadența" politicianului. A politicianului de vocație, dezlipit de interesul material personal, interesat de soarta comunității căreia îi aparține. Descendent al unei tradiții politice înalte, tradiția politică ardeleană, nepătimașă, lucidă și detașată, aproape "britanică", ilustrată de singularul Iuliu Maniu, dl. Rațiu a fost nevoit să suporte tot ceea ce îi repugna temperamentului lui de om angajat, tot ceea ce un alt cunoscut predecesor al lui, ruda și mentorul său, Viorel V. Tilea (celebru prin "indis-

După lansarea de la Palatul Elisabeta a cărții de interviuri cu Ion Rațiu de Dan Bogdan, dl. Rațiu s-a întâlnit cu cititorii din Constanța și Mangalia. În imagine, un moment al întâlnirii cu cititorii constănțeni.

creția" lui din 1940 când era reprezentantul României la Londra), ura: imposibilitatea participării la "croirea" sorții poporului din care face parte, a lumii clădite de iluștrii săi înaintași.

Exilul forțat l-a obligat să reflecteze la destinul *istoric* al comunității sale de baștină, să încerce surprinderea, dincolo de "accidentul" carceral al comunismului, a traiectelor ei posibile. Excluz de tancurile sovietice de la implicarea directă în conducerea efectivă a treburilor nației sale, dl. Rațiu a ajuns (și din "rațiuni" fizice) la analiza detaliată a situației ei geopolitice, la decriptarea actelor și motivelor ce i-au impus această excludere. Exilatul a făcut astfel o *politică istorică*, cărțile scrise de el (*Politică pentru Occident și Moscova sfidează lumea*) având, ca și acțiunile lui concrete, un ecou aparte, aproape prototronic, în desfășurarea istorică a ce a urmat. În "dialogurile" lui cu Dan Bogdan, dl. Rațiu expune pe larg, nuanțat, impactul unor expozeuri ce, într-un moment de ascensiune *intelectuală* a "stîngii" în Occident, prevesteau viitoarele evoluții, stabileau marja admisibilă a unei intoxicații ideologice. Reflecțiile de o asemenea natură - ele însele, necesar, pigmentate ideologic, capătă - pe nesimțite - o tentă metafizică, o proiecție generalizatoare ce elimină *concretul, fapticul, prezentul istoric*. "Tehnica utilizată acum de Moscova nu se deosebește întru nimic de tehnica utilizată în timpul existenței URSS. A fost perfectată printr-o lungă experiență", constată el remarcînd dimensiunea "filosofică" a procesului: "Rusia a preferat Adevărul Unic, nealterabil și consecințele sale: intoleranța, dogmatismul, brutalitatea acceptată ca

un rău necesar. Răul trebuia stîrpit prin Răul Abominabil!" Expansionismul și totalitarismul slav sînt astfel denunțate!

Dl. Rațiu a făcut și experiența revenirii la jocul politic concret, la *prezentul actual*. Candidat (fără șanse) la președinția României, senator al PNTCD, agresat de masa (minerească) manipulată de alții - pe care nu se ferește să-i numească -, el ajunge la analiza lucidă - în virtutea acelei "experiențe amare" de care am pomenit - a situației de moment. Previzuniile lui, produs al exilului, împlinite prin "forța lucrurilor" și acum. Dl. Rațiu se vădește a fi prototipul politicianului român "pașoptist": el știe ce sîntem, la ce putem aspira, ce vrem, care ne este locul în actuala situație geostrategică, ce ar trebui să facem. Analizele unui om care a trecut prin toate, care *s-a detașat* de toate, sînt lucide și necruțătoare. Ca și previziunile decurgînd din înțelegerea *posibilităților* momentului. Adică a "redeșteptării".

Cartea de "convorbiri" a d-lui Dan Bogdan ne prezintă, în sfîrșit, un "personaj" al istoriei contemporane, un "scriitor" îndrăgostit și - în același timp - critic în raport cu ea. Dl. Rațiu este un "personaj" exemplar pentru cei ce ar vrea să facă politică în România acestui sfîrșit de secol.

Cartea publicată de dl. Bogdan (care are meritul de a stăruie pe problemele cu adevărat grave ale umanității circumscrise) este o lectură pasionantă pentru oricare viitor politician din țară. Altfel spus, pentru toți românii.

Toma Roman

Păcatele limbii

de Rodica Zafiu

Cazul "copiilor bi pezi"

FAPTELE sînt simple și amuzante: un reporter adresează mai multor trecători o întrebare de genul: "De ce credeți că în România se nasc copii bipezi?" (exemplul provine dintr-o emisiune a postului "Tele 7 abc"). Cei chestionați răspund fără ezitare, indicînd posibile cauze - radiațiile, catastrofa de la Cernobil - sau mărturisind că ei au copii normali. Răspunsurile selectate cu umor de redactori (numeroase, de altfel) demonstrează clar că faptul de a nu cunoaște sensul cuvîntului *biped* nu-i împiedică, pe mulți dintre vorbitori, să răspundă la întrebare - pe baza unei interpretări strict contextuale, de context lingvistic și situațional: o întrebare formulată precum cea de mai sus pare să vizeze cazuri marginale; în plus, rezonanța neologistică plasează termenul *biped* în sfera

limbajului medical - ca eventual nume al unei anomalii fiziologice. E totuși surprinzător că o afit de vagă percepție a sensului nu-i stînjenește prea mult pe vorbitori în cauză: unii reiau, chiar, în propriul discurs, cuvîntul pe care nu-l cunosc.

Indiferent de explicațiile psihologice și sociologice pe care le poate primi tipul de comportament lingvistic ilustrat de amuzanta anchetă - încredere în autoritatea instituționalizată a unui reporter de televiziune, orgoliul vorbitorului de a nu-și recunoaște ignoranța, fie și asupra unui singur cuvînt - cazul în discuție e simptomatic pentru fenomenul mai larg al improprietăților în folosirea limbii. E evident că majoritatea cuvintelor de bază ale limbii materne sînt înțelese și învățate prin deducție contextuală - nu prin definiție riguroasă.

Sensul prototipic se formează prin acumularea cazurilor și regulilor de utilizare a unui cuvînt. Numai că de la un punct încolo - în vocabularul cultural, specializat, neologistic - ar trebui să funcționeze un alt model. În școală se exersează, în principiu, accesul la definiții de tip dictionar, modelul de înțelegere a cuvintelor noi pentru vorbitor prin identificarea sensului lor stabil. Faptul că există atîția vorbitori pentru care e suficientă deducția contextuală și înțelegerea aproximativă a sensurilor e un fenomen periculos nu numai pentru realitatea mai abstractă a limbii române, amenințată de proliferarea confunziilor uzului - ci și pentru existența concretă a vorbitorilor înșiși, dispuși să se lase în voia oricărui posibile manipulări prin limbaj.

Ion Barbu în ecuația a

IN RECENTUL său volum *Amintiri deghizate*, Ovid S. Crohmălniceanu rezervă un capitol copios lui Ion Barbu. Sunt evocate pitorești întâmplări personale cu autorul *Jocului secund* și episoade din traiectoria sa bulversată, puțin sau chiar deloc ajunse la cunoștința publicului de azi. Cu excepția contemporanilor poetului - cîți or fi mai trăind! - doar cercetătorii avizați ai presei din trecut mai știu că Ion Barbu a traversat un răstimp de subit entuziasm pentru mișcarea legionară, cînd i-a îmbrăcat, demonstrativ, uniforma și i-a dedicat texte menite să nu lase nici un dubiu în legătură cu adeziunea sa, trup și suflet. Actualul memorialist pomeneste întimplarea vădit stînjinit, cu precauții concesive, minimalizatoare: "iresponsabilitate copilăroasă", "inconsecvență capricioasă", "imaturitate psihică".

Decît asemenea "diagnostice" improvizate, puțin măgulitoare, inadecvate unei personalități de talie, este preferabilă reconstituirea obiectivă a împrejurărilor, cu textele în cauză la vedere, după ce zeci de ani ele au fost sistematic ocolite, ocolite de edițiile în circulație. Nici măcar comentariile de specialitate nu-și asumau riscul să le aducă în discuție. Un exeget autorizat, de mare probitate, ca Dinu Pillat era obligat din considerente impuse de cenzură să treacă totul sub tăcere în micro-monografia lui din 1969. Abia la reluare, în ediția a doua, revizuită și completată (apărută postum, în 1982), omisiunea va fi timid corectată.

De fapt, consemnul tăcerii fusese încălcat anterior, odată cu publicarea unor fragmente din "însemnările zilnice" așternute de Perpessicius către finele lui 1940 (vezi *Manuscriptum* 1(18)-1975). Laconicele note ale cărturarului respiră neliniștea cauzată de climatul politic tensionat, pe fondul prăbușirii dictaturii carliste și al

ascensiunii la guvernare a legionarilor, cuprinși de beția statului totalitar în spiritul fascismului italian și al nazismului german. La adăpostul sloganurilor propagandistice înșelătoare, se plătesc polițe, se dezlănțuie răfuiele (înșuși blîndul Perpessicius nimereste pe lista indezirabililor), se ajunge la barbaria suprimărilor culminate cu asasinarea lui Iorga și Madgearu. În asemenea context tulbure, nu mică i-a fost uluiala eruditului editor al lui Eminescu, să descopere într-o bună zi, într-o obscură fițiucă aservită "mișcării" semnătura lui Ion Barbu sub un poem de preamărire a lui Hitler. Ce-i mai rămînea decît să-și convertească stupefacția în sarcasm: "Să știi că Radu Gyr se va îmbolnăvi de gălbînire".

La ora respectivă, Radu Gyr purta cununa aedului autorizat al legionarismului. De el erau versurile imnurilor intonate la adunările de cuib sau în cursul marșurilor de tabără, de tipul "Sfîntă tinerețe legionară". Plătise această investitură cu închisoare la fel de aspră ca a celebrilor "nicadori" și "decemviri", ceea ce i-a sporit cota popularității. Scăpat de reprimare, și-a primit recompensa prin numirea ca director general al teatrelor. Publicațiile literare îi acordau spații preferențiale; în *Universul literar*, trecut în tabăra puterii proaspăt înscăunată, îi apăreau întinse cearceafuri cu stihuri salvate din timpul detenției sau baladele cu iz folcloric, străbătute de cultul unui eroism haiducesc, exprimat adesea vibrant. Recenzenți ai momentului se îngheșuiau să-i înalte osanale, numindu-l emfatic "rapsod al sîngerării și biruinței legionare" (vezi Aurel Chirescu în *Falanga*, oct. 1940), fără să realizeze cît de precară avea să se dovedească eticheta doar peste cîteva luni, cînd - în urma pogromurilor dezlănțuite de Legiune -

trebuia să suporte aspre consecințe, în conflict cu autoritățile și intrat iarăși sub incidența justiției pe lungă durată. Chiar la *Falanga* ("săptămînal scris în duhul omului nou") Radu Gyr dădea tonul în ce privește exaltarea figurii Căpitanului, făcînd din tragicul sfîrșit al lui Corneliu Zelea Codreanu obiectul unei fanatice mitologii, de uz demagogic, trivial. Surprinzător nu este că a găsit prozelești la grămadă, veleitari în căutarea șanselor lesnicioase, ci că și l-a raliat, temporar, pe dificilul autor al *Jocului secund*.

DE LA apariția unicului său volum, în 1930, Ion Barbu părea abstras din lumea literelor, subjugat total preocupărilor matematice. Cîteva dueluri polemice, cu Ion Cantacuzino, cu Eugen Jebeleanu, îi semnalau accidental oscilațiile humorale și atîta tot. Dar cînd putea fi bănuit de definitivă abandonare a poeziei, revine exact unde ar fi fost de așteptat mai puțin, între susținătorii meteorice *Falanga* și sub patronajul explicit al lui Radu Gyr, grăbit să-i acorde acolada de bun venit: "Salutăm aici, cu nespūsă bucurie și dragoste caldă, prezența camaradului Ion Barbu în paginile noastre. Scufundată, cîteva ani, în apele lîncede ale tăcerii, insula de mărgean a liricii barbiene reapare la suprafață, cu strania-i plutire gravă și cu lumina ei îngîndurată. Poemul

inedit pe care-l publicăm aici fecundat de inspirația legionară, e îngenunchiere de imn, elegie și legendă lîngă moartea de baladă musceleană a unui camarad Refnoit, cu vibrantă vigoare sunet tînr și larg, poetul Ion Barbu își ridică, astăzi, în proaspătă amiază legionară, verzile lui hărădînci. Și cîntecul urcă..." (*Falanga* 18 noiembrie 1940). Flatat natura de primirea fastuoasă, orgolios, Ion Barbu socotește cu cale să de colaborării intempestive o greutate în plus și dedică cele șase strofe intitulate ceremonios *Tindă, bisericești din Jupânești*, lui Radu Gyr. Întrebarea e dacă gestul pornit doar din amabilitate protocolară de tănuia o latentă frică pentru ziua mîine, în condițiile în care legionarii amenințau deschis cu sancțiuni oricine îi ignora ori le pune în îndoială legitimitatea programelor de stăpînire despotice. Înșuși Radu Gyr intervenise caustic; într-un articol despre "nemulțumiri" suspect denunța pe cei ce cîrtesc împotriva statului legionar și recomanda "eliminarea" pur și simplu, de "suflet și destinul neamului" (*Falanga* din 4 noiembrie 1940). Campanii susținute de intimidare orchestrate din timp, viza, pildă, pe G. Călinescu, tîntuit stîlpul infamiei sub acuzatul așa-zisului "judaism" (vezi *Tribuna tineretului* din 12 iunie și 20 august 1939). Cazul cărților lui Sadoveanu hăcuite cu toporul în chip de avertisment, devenise notoriu. Delațiunile din presă (de felul venoaselor atacuri anti-iorghiste, de Porunca vremii sau Buna Vestire) pregăteau terenul în vederea măsurilor punitive bestiale. Nu departe decît în Universitate, unde Ion Barbu - alias dascălul de matematici superioare Dan Barbilănuș - și avea sediul activității primordiale, funcționa o comisie specială de cîntărire a fidelității, condusă de recentul rector, istoricul P.P. Panaitescu, de curînd înscăunat și la conducerea cotidianului *Cuvîntul*, vopsit integral în verde obedienței, unde semna fulminante editoriale doctrinare. *Cuvîntul* s-a ta prompt (la 21 nov. 1940) cu contribuția lirică din *Falanga* a camaradului Barbu. Acesta însă, nu simțea - probabil - îndeajuns asigurat și hotărâște să pluseze alăturîndu-se corului apologetic adresat Căpitanului. Ticluiește, astfel, aproape un manifest în profîmbibat de teme obsesive ale propagandei legionare, de la supracitarea "fondului eroic" străbuntrușipat în apariția de arhanghel a conducătorului mișcării, pînă asimilarea sa ancestralei ortodoxe funest și tendedențios contrapunctului civilizator citadin, considerat pernicios, "obraznic și mîcinos". Textul era inserat în *Falanga* din 2 decembrie, la nici o săptămîna după ce roadele incitărilor agresive concretizau în intervenția ucigătoare "echipelor morții", încît e greu pune în seama "iresponsabilitate copilărești".

Existau, în imediată vecinătate

Tindă, bisericești din

Jupânești

lui Radu Gyr

Munte-al Muscelului: cetini
Pe spatele pietre crăiești,
Domnescul rău să-l încetini
La locul numit Jupânești

Anii mei tineri, ostateci
Acelor nisipuri și pruni
Feciori se întorc și sălbateci,
Cu scurte nume de huni.

Calul din nou peste cremeni
Spre râu copitele trage - și
Să-încet țârgovețul, asemeni
Ei, Clarei, letinei din Argeș.

Așa cum apele Doamnei
Prin Ponturi se-adună cu Padul
Îi mîn acești ani: anii toamnei
La Stancu Ion, camaradul.

Ca el, deslegat în cîntare
Prin plumbul sutașului beat
Ridic spre avare cîntare
Un suflet golaș de băiat.

Picioare de capră Satana
Apasă-n platan spre-a mă
pierde.

Grea însă, ca zăua și stana,
Va trage cămașa mea verde.

1940

Ce nimb e frunții tale de o
potrivă
Germanie, suind cu spada ta?
Amlaza cărei Tebe ori Ninive
Atîta gînd și faptă arăta?

Destituit de Mirt, de Zeu, de
Liră

Apare cîntărețul ostentit,
Peanurile cărui ocoliră
A zice a ta ardere-n zenit.

Dar dreptul Valah, oprit în șea
pe coama
Cununii tale adânci de cetățui,
Ca Ramung; prințul, strînge în
el icoana
Acestei mari, a doua țări a lui.

Voi zice, deci, cu Novalis,
Turingii
Coline stinse-n cel mai dulce-
amurg.
În hipogeu ascunsul somn al
mingii
Dau raze, și ierbosul Luneburg.

Voi lăuda Hanovra vibrătoare
De acele amfore reci,

Fecioarele cu mâini
suprafirești:
vindecătoare
Ori străvezii, ca niște cești.

Pe tonul cel mai surd al lirei,
însă,

O Goettingen, te sun misterios,
Chilie luminînd de miere
strînsă,

Smerit, lui Rimann, zeul tău
bărbos.

Dar semnul tău în Duh, ce
clar, pe hartă,
Zugravul, defăimatul, azi a
scris,
Atenă, încolăcind pe-o aspră
Spartă
Liberator, ca iedera pe tyrs!

Cu ce auguste îndestul arpegii
Vom umple spațiul de la ocean
La pietrele sgăriate, în

Norvegii:
Legi tari și table geniului
german?

Noi nu uităm, că duhului
ce-nvinge
În veacul vlah, uscat ai fost și
istm,
Că "iarba de omăt", a noastră,
întinge
În despletitul tău idealism,

Iar cea mai pură creștere din
toate,
El, Începutul, cel ce ne e tot:
Prea sfîntul Căpitan, cuprinde
poate
În strat adînc și osemîntul got

Deci slavă, mîntuire, Fuehrer,
ție!

Legiunea trage verdele-i covor
Să treci în mers de altă

Alexandrie
La Darius și Împăratul Por.

anului 1940

udini lucide, printre intelectuali. nci, Rădulescu Motru a sfidat edicțiile promulgate de torității și a rostit în aula zliniei elogiul funebru cuvenit ei lui Iorga, astfel că i-a convins pe alții să participe la înmormntarea creștinească. Terorismul metic a generat rezerve inflexibile ntre înșiși adepții inițiali ai vingerilor ce au patronat ivirea rzii de fier; un simpatic, în etate rînduri declarat, ca Mircea icănescu n-avea să accepte nicio înregimentarea activă - și-și tifică reticențele în reflecțiile derate prilejuite de amintirea lui e Ionescu. De altminteri, era de ere că acapararea memoriei prorului de către "mişcare" ilustra exces, o judecată simplificatoare, anexarea la "gardism" trada oranță, voită trecere peste deose- de structură, vădite în întreg nportamentul naeionescian. eta raporturilor cu Legiunea a oscut infățișări extrem de divercate, pasibile să creeze confuzii ot pasul.

PENTRU moment, are loc o a treia ieșire precipitată în arenă a lui Ion Barbu, tot *Falanga*, la 25 decembrie, cu un em mai amplu, emblematic pus egida anului, vroit al împlinirilor estin istoric, 1940. Sensul mirilor scontate fusese enunțat cursiv în intervenția anterioară: *chip al Căpitanului*, cu trimite- e sale la rădăcini arhaice ale opierii de "fapta militară ger- nică", cu similitudini descifrate teran în îndepărtata "putere de voevodal", de natură să justifice, prezent, fericita "logodnă a două uri". Mitizarea cu orice preț ngea, din păcate, să se uite că "ta germanică" fusese de aseme- , doar cu puține luni în urmă, ntirea prin dictat a importante torii din trupul țării. Oarecum în tradicție, cel puțin cu o parte a niei publice încă îndoliată după rânarea unor zone transilvane, a răpirea Basarabiei și a nordu- Bucovinei, tocmai cu concursul rerului, poetul fi ridica osanale, iat la standarde de pură dema- ie conjuncturală. Netăgăduit, t ca atare căpăta tenta con- ului frivol, de unde intri- ea unui lector fin ca Perpersicius apabil să treacă indiferent pe a substanța tainică a versului pian: Poemul "e magnific... cu retul că n-a fost inspirat de an cel Mare". Ca și în *Tindă, bi- cei din Jupânești*, întemeiată pe urile sufletești acumulate de t în copilăria sa musceleană, stălalță compoziție lirică și ea seva din experiențele spiri- le ce marcaseră definitiv nația viitorului strălucit mate- cian și literat pe timpul studi- la prestigioase universități ești, prin locuri marcate de orile și atitudinea suverană a ților medievale. De aici, auten- teata acordurilor baladești: "Pe al cel mai surd al lirei, însă, / O, ttingen, te sun misterios" etc. În fond, Ion Barbu și instruna va lira, bîntuit de speranța atin- a austerului ideal (fantezist) sin- at în articolul precedent, de la 2 embrie: "Cetate fără ideologi și zarafi în care e loc numai pen- luptător, pentru preot, pentru ețătorul aprig și pentru lărețul eroic". Firește că pe eni în afara sa n-ar fi indentific- în postura *cîntărețului eroic*. tții laudative imediate echivalau

cu o confirmare. Unele îndeplineau oficiul înregistrării de circumstanță - de pildă, comentariile euforice ale lui Dragoș Vrinceanu din *Buna Vestire*. Altele, depășeau tiparele rutiniere în favoarea unor profesioni de adeziune necon- diționată: "Eu cred în Ion Barbu!" clama, programatic, de la Brăila, un emul cu ilimitat aplomb, Miha Dragomir (cf. *Flamura*, 1 dec. 1940, p. 7). Entuziasmul juvenil conducea la un amestec indistinct de extaz artistic peremptoriu și intruziuni convenționale, de oportunism prag- matic: "Așa dar apele s-au limpezit, îndoelile s-au ascuns, neghioabe, în scorburile găunoase de unde s-au fost iscat. Acum vedem drept înainte, privire limpede în veacul geometriei pure, fără să mai fim siliți a ne oficia crezurile în cata- combe, ca pe vremea primilor creștini. Adevărul trebuia să iasă la iveală, înflăcărat, cuceritor, întreg... Și iată că, lângă flamura verde a Legiunii, fliffie acum flamura de azur a Poeziei eterne. Ion Barbu înscrie, cu literele sale de profunde vedenii, biruința noastră, a con- deierilor contemporani. Ion Barbu, acela care a dat limbii românești o altă mireasmă și poeziei o altă per- spectivă... Ion Barbu dăruie lumii versul legionar, versul trecut prin purgatoriul timpelor de jar incan- descent, turnat, cum aurul în diademe, în stihuri vecinice, pure, înspăimîntător de curate. Ion Barbu, prinț îngîndurat al adolescenței mele, răsplata orelor neguroase de provincie... Pentru tine, de neînțeles tăcut zece ani, m-au privit încrunțat colegii. Acum ai vorbit. Ai vorbit din amvonul de mătase verde al Legiunii, eliberîndu-ne de grele cătușe. Legiunea și Poezia sunt frați. Frați de cruce".

DUPĂ citirea ditirambelor, Ion Barbu a simțit nevoia să calmeze efuziunile amorf. Scrisoarea de mulțumire, adresată la 12 dec., lui Miha Dragomir (vezi vol. *Ion Barbu în corespondență*, Minegva, 1982, p.157), introduce o diplomatică dis- tanțare: "Ții la mine, fără să fi meri- tat aceasta". Mai mult, are aerul că abia acum ia act de identitatea poe- tică a interlocutorului: "Aflu că ai scris o carte". Cererea de a-i trimite versurile era formală, de vreme ce, dacă l-ar fi preocupat cu adevărat, fi stăteau suficiente la îndemînă prin revistele curtate cam neselectiv de brăilean. Multiple dovezi îndreptăteau pe asaltatul mentor să trateze cir- cumspect ambianța căreia trebuia să se adapteze, vrînd-nevrînd. Nu mai departe decît în paginile primitoarei *Falanga* săreau în ochi presiunile conjuncturale, cu efecte derutante asupra orientării noilor generații de creatori. Cei înzestrați realmente (ca Ion Caraion) se trezeau cot la cot cu improvizatori de pripas, disponibili oricărui compromisuri, pe loc și mai tîrziu (precum un Constantin Mitea). Un exemplu edificator oferă evoluția lui Ion Funzetti, lansat în fastidioase și sterile exerciții de estetică legionară, exact cînd Legiunea se compromitea iremedia- bil prin rebeliunea sîngeroasă dezlănțuită în ianuarie 1941. Această experiență-limită punea capăt raporturilor lui Ion Barbu cu legionarismul. Într-o declarație datată 7 martie 1947 (dată publi- cității în *Timpul* de joi 10 aprilie) mărturisea îndurerat că se înșelase profund. Rămîne a verifica dacă tîrzia recunoaștere va fi fost ea fără constrîngeri.

Geo Șerban

Ion Barbu:

Un chip al Căpitanului

SĂ ne apropiem în rînduri puține de această margine înaltă și neajunsă a ființei românești (pînă azi așa de neștiută): Căpitanul.

Cercetătorii drumurilor adevărului recunosc cu mirarea că, veacuri întregi, învățații folosesc fără să-și dea seama noțiuni ori mijloace fundamentale ale științei lor, pînă în ziua cînd o minte stăpînitoare desprinde acel element din împletirea lui cu o mie altele, pentru a-l lumina de toate prestigiile pătrunderii clare. Știința trăiește un moment de biruință, urmat de o lungă epocă de fecunditate.

Teologal, ivirea Căpitanului printre noi înseamnă, fără îndoială, cunoașterea mijlocită a ființei îngerești, fulgerata manifestare a Arhanghelului. Nu se cuvine scrisului mirean, întăriat în păcat, plin de preget în a sui pînă la izvoarele Inceatului, să adăncească asemenea taină. Preoții Legiunii o vor face.

Secular, însă darul de preot al vicții Căpitanului înseamnă o dezvăluire în plină zi a firii noastre românești. Prin El ne ridicăm la o mai limpede și adîncă știință despre noi.

Din limburile în care dorm sufletele și mugurii, ființa noastră e dusă și răsădită sub cerul marilor creșteri. Deslușim în chipul și în moartea Căpitanului: alăturate, mărite și transfigurare, datele prime ale unui *concretum* românesc.

Aceste date le găsim de față în fiecare din faptele istoriei noastre dinainte de fanarioți. Minciuna masonică a anului 48 a încercat zadarnic să ne-o acopere. E de- ajuns o cufundare de o zi sau două, într-un din vechile noastre provincii, o îngea- nuachicre pe lespezile minăstirilor și băraților din Curtea de Argeș ori Câmpulung (străbunul Langenau) ale căror temelii merg pînă în golul de umbră al descălecării, pentru a primi o știre obscură despre adevărata noastră făptură. Vestirea ei strălucită, o găsim în Căpitan: *puterea de vis voevodal, pe un prim fond de faptă militară ger- manică*. Nădejde a marilor creații, această bogăție de natură, care e a Căpitanului, dar și a muntenilor noștri din Șuici, Câmpulung, Țara Bârsei, Sibii iar, prin ei, a întregu- lui neam, trece astăzi în planul conștiinței. Incepe actualizarea unei fond eroic, uitat.

Langa vecinătate cu semnițele albe ale Nordului se schimbă astăzi în logodna a două acamuri. Perspectivele nălucesc, împărătești, pînă departe, la aurul Sfintei Sofii.

Aproape tot ce s-a clădit de la 1848 încoace și, mai ales, acest București, urătit de construcții subrede, în gust marxist, ale ultimei vremei, trezea mînie Căpitanului. Orașului obraznic și mincinos îi opunea civilizația străveche a cetăților domnești și mai ales acele permanente ale tuturor veacurilor și cutremurelor: Ierusalimele cerești ale Ortodoxiei.

Cetatea românească viitoare rîvnită de Căpitan cunoaște un singur monument: *Mormântul legionar*. "Pentru veac", ajung catapetesmele modeste și cucernice ale meșterilor noștri de totdeauna; pietrarul, zidarul și zugravul. Cetate fără ideologi și fără zarafi în care e loc numai pentru luptător, pentru preot, pentru cercetătorul aprig și pentru cîntărețul eroic.

Un ev "gingaș și uriaș" străvede dincolo de mesajul Căpitanului, acest justițiar neîndurat al formelor perverse ale vicții, dar aplecat cu duioșie peste tiparele ei mărunte ori nevinovate; căini credincioși, lăcuste firave. Acest ev se rezumă în două vorbe: *tabăra și biserica*. Scripturi simple și hrînitore, întreținînd de lucrările Duhului în umbra minăstirilor; tabere de muncă pe marginile apelor, în vîntul și vigoarea camaraderiei băiețești. Așa mi se deslușește statura și înțelesul marii apariții, în acest sfîrșit de Noiembrie. Iată-l, prins în zeghea lui de piatră; pe fundul munților noștri daci, dar și teutoni, deslegător de întrebări ale Istoriei, altfel tulburător decît în *celălalt Noiembrie*, cînd ochiul ni se întorcea plîns de sînge, cînd glasul ni se gătuia de lațuri nevăzute.

PETRE BARBU:

SINISTRATA

(fragment din romanul "Pelerin în piața vorbelor")

dat seama că acesta adusese borcane cu fasole și conserve de pește l-au obligat să părăsească zona, rabla lui împiedica viitoarea desfășurare de forțe umane. După o așteptare de șase ceasuri, nerăbdarea și îndoiala s-au strecurat în mulțime. S-au auzit primele fluierături și injurături la adresa "acestei curve care ne-a păcălit". Când s-a propus ca un grup de bărbați să pornească în căutarea femeii, sergentul-major Grigore Postolache s-a urcat pe o tarabă și, cu mâinile făcute pîlnie la gură, a anunțat asistența că Ramona Butnaru se află în anchetă în arestul Poliției, iar cutia mult așteptată a fost reținută pentru cercetări. Vestea a fost primită cu fluierături. Sergentul-major a încasat pe spinare cîțiya pumni, noroc că a țipat: n-am arestat-o eu pe Ramona, au arestat-o cei veniți din București!, altfel ar fi fost lîșat. Mulțimea a pornit spre sediul Poliției, hotărîta s-o elibereze pe binefăcătoarea orașului, dar s-a oprit în fața clădirii, intimidată de un cordon de poliști. Aceștia erau echipați cu scuturi, căști de protecție și cu bastoane de cauciuc. De unde apăruseră scutierii în orașul nostru, n-am reușit să aflăm. Oamenii s-au mulțumit să strige: "Ra-mo-na! Ra-mo-na!". Între timp, în arestul Poliției, Ramona fuma calmă și povestea ce s-a întîmplat anchetatorilor veniți de la București. Amănuntele pe care le voi prezenta mai jos mi-au fost furnizate de sergentul-amjor Grigore Postolache, prezent la interogatoriul care a durat patru ceasuri.

Ramona a repetat verbal, dar și în cele trei declarații scrise, că nu fusese la lasfanbul cu banii strînși pentru ridicarea ospiciului. Totul a pornit în noaptea de sîmbătă spre duminică: Tocmai aranjase masa și-l așteptam pe Marian Ghiță. El este o fire sensibilă, dar extrem de grăbită - mi-a reprodus sergentul-major caracterizarea făcută de Ramona directorului Casei de Cultură. Nu-i place să stea prea mult în patul amantei, deși are destul timp. Știam că vine sîtul de la nevastă-sa care gătește

mai bine decît mine și n-o să se atingă de ciulamaua mea. Știam, de asemenea, că o să bea doar un pîhărel de țuică, așa că n-am coborît să cumpăr altă sticlă, mai rămăseseră vreo două degete din cea de data trecută. Puteți să verificați, sticla e în dulapul din bucătărie, nu vorbesc prostii! Vă repet, Marian este un bărbat grăbit și chestia asta deranjează orice femeie. Am stins lumina și nu mă așez bine la fereastră că aud două bătăi în ușă. De ce bate și nu sună ca de obicei? - am sărit de pe scaun și am deschis. În pragul ușii stătea o femeie, cum să vă zic, ireală: îmbrăcată într-o rochie lungă, din mătase galbenă, mulată pe corp, stilul anilor treizeci, zic și eu așa din ce-am văzut în filme. Lîngă ea, un bărbat în frac. Se țineau de mîna și-mi rînjeau. Am aprins lumina pe hol, să-i văd mai bine. Stăteau cu gurile căscate, ca oligofrenii. Nu aveau dinți. Am simțit că leșin: fantomele! Bărbatul mi-a făcut semn să tac, iar femeia mi-a arătat cu degetul să-i urmez. Am ieșit din garsonieră după ei, desculță, abia am reușit să-mi trag capotul peste furou. Credeam că au pe cineva bolnav și are nevoie de ajutor medical. I-am urmat pe strada pustie, în noapte. Din spate femeia părea tînără și pășea sigură în pantofi albi. O coadă neagră și groasă îi cădea pe spatele gol. Erau ca doi miri, sprinteni și fără griji. M-au dus în afara orașului. Luna intrase în nori. În beznă strălucneau doar rochia ei și gulerul cămășii lui. Sinceră să fiu, atunci mi-a fost frică. Nu mă gîndeam că puteau să mă prindă niște derbedei și să mă violeze. Cum să vă spun, prezența lor parcă mă ferea de aceste nenorociri de care tot scriu ziarele. Dar mă cuprinsese o frică, nu înțelegeți, că n-ați trăit! O frică nepămîntească! Am urcat un deal, eu în patru labe, ei în picioare. Ca să n-o mai lungesc, pînă la urmă am coborît într-o groapă și acolo ne-am oprit. Femeia s-a întors, s-a apropiat de mine la un pas și mi-a arătat ceasul de la mîna ei. Nu mai era tînără. Avea fața brăzdată de riduri. N-am văzut om cu atîtea riduri, ceva de groază! Cu părul alb,

- ESTE o jignire la adresa strămoșilor noștri! - a protestat

Marian Ghiță, directorul Casei de Cultură, la microfonul postului local de radio, în dimineața când s-a răspândit vestea că Ramona Butnaru împărțea concetățenilor, în piața din centrul orașului, pachete cu hrană și îmbrăcăminte.

Deși aveam încredere în cuvîntul lui Marin Ghiță, pasionat arheolog, cel care descoperise urmele unui submarin japonez chiar sub ruinele castrului roman, nu m-am putut abține să nu alerg în piață. Într-adevăr, Ramona Butnaru se cocoțase pe o tarabă și împărțea la repezeală pachete de diferite mărimi pe care le scotea dintr-o cutie de carton alb, mare cât un container de gunoi, așezată la vedere pe două tarabe lipite. La picioarele ei se agitați mîini întinse. "Luați, luați, e de la Billy!" - arunca femeia câte trei-patru pachete odată. Cei ce încercau să urce pe tarabă erau descurajați prompt de Ramona cu lovituri de picior bine plasate și aruncați în mulțime. De cîteva ori, din cauza îmbulzelii, cele trei tarabe erau gata-gata să fie răsturnate. Printre oamenii sărmani care-și îndesau în sacoșe calupuri de brînză, pungi de cafea columbiană, carne congelată de porc, făină, zahăr, cutii cu ulei și măsline verzi, cămăși, tricouri din bumbac, blugi și flacoane cu tot felul de medicamente, am zărit și persoane respectabile, cu funcții bine plătite în administrația locală, care nu se sfiau să dea din coate, să vocifereze, să-i împingă pe cei din față pentru a ajunge să pună mîna pe un pachet. Au existat și destui oameni cumpătați. Aceștia au stat deoparte, comentînd proveniența pachetelor și marea înclăștare. Un bișnițar de valută susținea că Ramona fusese în Turcia, cumpărase mărfuri din banii strînși pentru construirea ospiciului, iar balamucul din piață nu era decît începutul propriei sale campanii electorale la ocuparea postului de primar. Dintre toate ipotezele auzite atunci, aceasta mi s-a părut cea mai apropiată de realitate. Știam că Ramona Butnaru are o faimă proastă în orașul nostru, stricase multe căsnicii, obținuse garsoniera culcându-se cu secretarul de partid, lucru pe care l-a făcut public într-o ședință a organizației de bază și, după trei

ani de libertate și democrație, reușise pe căi dubioase să devină președinta Asociației Handicapaților din județul nostru.

Acțiunea filantropică a durat aproape un ceas. Tîrarii din piață au rămas cu legumele nevîndute. Seara, în cărciumile orașului s-a bătut în ciasta Ramonei. A doua zi, la aceeași oră, îngrămădeala s-a repetat în jurul unei noi cutii, asemănătoare cu prima. Cinci sute de oameni s-au încăierat pentru a apuca măcar o gumă de mestecat în ciuda apelurilor radiofonice ale lui Marina Ghiță. De data asta, cutia a fost golită într-un sfert de ceas, iar președinta a căzut epuizată fizic de pe tarabă.

În următoarea zi, încă de la ora patru dimineața, două mii de oameni așteptau sosirea Ramonei cu a treia cutie. Se lauda calitatea bunurilor împărțite și se credea că Ramona va veni cu un camion, pentru că cererea era prea mare. Astfel, era primit cu aplauze orice autovehicul care intra în piață. Șoferul unui camion cu prelată a fost scos cu forța din cabină și purtat pe brațe ca un erou, dar cînd oamenii și-au

Valery OIȘTEANU

Omul mai puțin vizibil

Mai știu eu ospătul de pretutindeni cu bisturiuri și tuș de tatuaj

Mai știu vivisecția tejghelei orfelinatului de tir

Mai știu seringi cu fosfor aromitor

Ex-autopsii de bănuiele de sticlă

Știu tambururi crepusculante provocînd o aclimatizare astronomică

Dar printre ele nu zăresc nici o vocală demnă de milă

Nu descopăr nici un sunet pasibil de grațiere

O mimică totală ce ignoră orice divinitate tonală

Un mutism stingher ca o draperie peste toate cascadele

O liniște ireversibilă peste iubitele mele fumegînde

O mitologie acvatică păzită de un personaj cu gong

capitonat cu buze și dinți

Și cînd pornesc în hăituirea ceremoniilor de somn covulsionar

Ferestrele asurzitoare se crispează în veșmînt

Urechi de țipăt cu motiv spiral comandă cadavre

prăfuite

Acvile de coral perforează horcăitul măștii pectorale
Reptila sauriană mușcă urletul ochilor cu coții de fildeș

În timp ce autorul poemelor-proteze scufundă vasele comunicante

Printre ruinele neclintite ale orgilor hidraulice

Insomnia barocă

Deodată deslușesc dantelele intacte ale insomniei perpetue

Deodată regăsesc asaltul pleoapelor ca o ștafetă a

vorbirii mioape

Deodată acel frison fără carne fără sunet fără marmură

Deodată insalubrele sicrie curgînd spre oscilații arh

cunoscute

Neașteptate rafale sentențioase ale depeșei de cînepă

În fiecare detunătură aceiași alb al devenirii electrice

Aceiași podiș nemîșcat al focilor de flux

Aceiași locuitori ai mirodeniilor rituale

Și dincolo de toate acestea se întind religii nesfîrșite

de elefanți

Compartimente din piele de delfin

Închise la mare distanță de diapazonul gata să

explodeze

Peste imobilitățile eruptive ale regnului ombromagiei

Subit abandonate de memorii inundate

În largul acestor continente proaspăt tencuite

În culele cărora cotrobăie răni de frăgezimea sunetului.

pieptul scheletic, nici nu i se cunoșteau
sîinii prin rochie, parcă era un cadavru.
Ceasul ei arăta ora unu fără zece minute...

- Ce marcă era ceasul? - a întrebat-o
pe Ramona unul dintre anchetatori.

- De unde să observ marca pe întune-
ricul ăla? Era un ceas de damă cu limbile
fosforescente. Și bărbatul îmbătrînise. S-a
apropiat și el tîrîndu-și picioarele. Parcă
avea proteze. Avea o față galbenă, cu
riduri. Deodată, boșoroaga și-a ascuns la
spate mîna cu ceasul și amîndoi și-au ridi-
cat privirile spre cer. Din văzduh s-a por-
nit un huruit. Ei dăduseră semnalul. Și
huruitul a crescut spre noi și cînd mi s-au
înfundat urechile și simțeam că ochii îmi
ies din orbite din cauza decibelilor, am
văzut ieșind din nori un avion cenușiu. În
coadă îi clipea o lumină verde. L-am
văzut clar, că nu sînt chioară. Cînd a ajuns
deasupra noastră, la mică înălțime,
motoarele au amuțit. Zbură ca un vultur.
Cei doi boșorogi îi făceau din mînă.
Înainte de a se pierde în nori, a lăsat pe
cer o parașută galbenă. A căzut în groapă
dîtăpai coletul.

- Unde sînt cei doi străini?

- Cum unde sînt? Au dispărut. I-am
strigat, i-am fluierat, degeaba! M-am chi-
nuit să dezleg coletul lui Billy, apoi știți
ce-am făcut, am dat la lume...

Anchetatorii din București l-au convo-
cat pe Marian Ghiță. Declarația scrisă de
director a fost clară, sergentul-major
Grigore Postolache a citit-o de două ori:
"Subsemnatul Marian Ghiță, director la
Casa de Cultură, istoric și arheolog, declar
pe propria răspundere că noaptea de
sîmbătă spre duminică am petrecut-o în
familia mea..."

- Atunci întrebați-o pe nevastă-sa.
I-am dat de pomană pînza de parașută
să-și facă rochia, că se pricepe la croitorie!

- a cerut Ramona audierea martorei.

Soția lui Marian Ghiță a negat. În acea
zi, își cumpărase doi metri de mătase de la
magazinul universal. A arătat anchetato-
rilor bonul de vînzare.

- Și mai sînt două femei cărora, la fel,
le-am dat parașutele din următoarele două
nopti. M-am dus la groapă și, fix la ora
unu fără zece, Billy mi-a parașutat al
doilea și al treilea colet. În noaptea asta,
Billy îmi parașutează al patrulea colet.

- Cine este Billy? - a fost ultima întrebare
a anchetatorilor veniți din București.

- Billy este iubitul meu! - a declarat
Ramona. N-ați auzit la radio că americanii
au început să parașuteze ajutoare
populației civile din Bosnia-Herțegovina?
N-ați auzit că avioanele americane de
transport decolează de la baza militară din
Frankfurt? Ei bine, toate avioanele se
întorc cu succes din misiune, numai unul
singur, cel condus de Billy se întoarce la
bază cu o oră întîrziere. Billy vine la mine
și-mi parașutează colete. Eu fac ce vreau
cu ele! Ce rău vedeți în asta? De ce vă
băgați în intimitatea cetățenilor? De ce nu
respectați Constituția?

Invocarea Constituției nu i-a convins
pe anchetatori. Chiar în acea noapte,
Ramona i-a condus la groapă cu pricina.
Se numește Valea Corbenilor. Ramona și
anchetatorii au fost urmați de aproape o
mie de oameni care aflaseră toată
povestea. N-am fost printre ei, dar mi s-a
povestit că au așteptat într-o tăcere

deplină ora unu fără zece minute. Avionul
a fost întîmpinat cu urale. Dar, spre
dezamăgirea Ramonei, din avion n-a
căzut nici măcar o boabă de cafea.
Aparatul a trecut ca un vultur cenușiu
însoțit de un cor de huiduieli. "Este o jig-
nire la adresa strămoșilor noștri!" - i-au
dat dreptate oamenii lui Marian Ghiță, dar
nu s-au descurajat. Au așteptat și în
următoarea noapte să cadă un colet.
Avionul a traversat solemn cerul. După
două săptămîni de veghe, timp în care
anchetatorii au abandonat cazul, Ramona
a descoperit de ce Billy se comporta așa:

Pentru că e timid, pentru că numai pe
mine mă dorește aici! Voi care așteptați să
vă cadă ceva din cer trebuie să vă cărați
dracului de aici! Lăsați-mă singură!

Oamenii n-au prea înțeles rugămîntea
Ramonei. Mulți s-au prefăcut că se retrag
în oraș, dar au pîndit avionul ascunși în
tufișurile din zonă sau camuflați sub foi
de cort. Strategia n-a ținut. Pînă la urmă
oamenii s-au plictisit: "Ramona este o
curvă și avionul ăsta ne violează degeaba
spațiul aerian!" - și au părăsit definitiv
Valea Corbenilor.

La începutul toamnei, prietena noastră
a primit prin intermediul unei parașute
galbene un buchet de crizanteme. L-a
așezat într-o vază cu apă, la capul patului.
Pînza de parașută a pus-o pe foc. Curînd a
fost văzută prin oraș îmbrăcată în rochii,
fuste și bluze viu colorate, ce stîrneau
invidia femeilor. În urma sa, bărbății adul-
mecau parfumuri fine. Billy a înzestrat
bucătăria Ramonei cu obiecte de uz casnic
moderne și i-a umplut frigiderul cu ali-
mente de tipul celor împărțite conce-
tățenilor. Într-o zi, Ramona m-a chemat
să-i admir mobila. I-o parașutase Billy,
bucată cu bucată. Și televizorul color
coboșise din cer împreună cu o antenă
parabolică. A fost prima antenă instalată
în orașul nostru. De Crăciun, Ramona a
primit o camionetă FORD cu patru locuri.
Iar la sfîrșitul iernii, președinta Asociației
Handicapaților a montat gazonul natural
în jurul unei case cu etaj, ridicată în cen-
trul orașului din prefabricate și cărămizi
parașutate de Billy.

- Billy este un gentleman! Niciodată
nu mi-a parașutat dolari! mi l-a lădat
Ramona în ziua cînd terminase montarea
garajului cu porți acționate prin teleco-
mandă.

I-am zîmbit ironic. Știa că n-o cre-
deam. În ajunul Sărbătorilor de Paști, s-a
răspîndit în oraș o veste cumplită: soția lui
Marian Ghiță a născut un băiat mulatru.
După trei zile, la maternitate, au mai
născut două femei copii mulatri. Noii
născuți au fost trimiși la București și
supuși unor expertize medicale.
Anchetatorii de la București au revenit în
oraș și l-au căutat fără să-l găsească pe
Marian Ghiță. După o săptămîină, direc-
torul Casei de Cultură s-a prezentat la
Poliție și a dat o declarație. Din cele zece
pagini scrise mărunt, sergentul-major
Grigore Postolache a înțeles revolta lui
Ghiță față de apucătura soției de a purta
cu încăpățînire rochii galbene, multate pe
corp. În rest, declarația conținea amănunte
despre activitatea sa arheologică.

Paul Miron

Un om vrea să facă o casă

"Un om vrea să facă o casă, cîte cuie
îi trebuie?", așa începe o numărătoare
dintr-un joc de-a v-ați ascunselea din
copilarie. Am jucat jocul din nou, de-a
adevăratalea; "cuietele" sînt suplicii,
răbdare, conflicte, dar și bucurii. Sînt
cuiete și cuiete. Despre ele vreau să vă
povestesc.

Sar peste corvoada de rigoare, arti-
cunoscută: terenul, dreptul de propri-
etate, vecinii, proiectul și iarăși proiec-
tul, și autorizația... cîte drumuri, cîte uși,
cîte zîmbete materializate! Am construit
o casă care nu e a noastră, nici pămîntul
de sub ea, nici ferestrele largi, nici
zidurile, poate mobila, multă nu e, desi-
gur visurile, privilegiu.

Casa e la mare. Dimineața, un soare
roșu se desprinde din jărătecul apelor și
se suie pe cerdacul nostru. "Bun venit,
soare, fii bine primit!" Soarele trece
peste acoperișul de olane... de aici pînă
în algarve, va lumina casa cu casă, va
lega țarm cu țarm: lăsați-mă să cred în
peisajul mării de mijloc, o comunitate de
soartă!

Casa e frumoasă, ne spun generoșii
prieteni, fără să se mire. Casa trebuia să
se nască frumoasă, fiindcă îi era dat să
binevestească începutul altor vremuri,
biruință asupra urîteniei instituite ca
normă. Stă singuratică în imbulzeala
noilor construcții fidele veacului apus;
frumosul sfidează, incită la nepoftite
competiții în care cumințeniei mediterane
i se răspund cu stridențe de kitsch, cu
barbarii concretizate în eternit și beton.

Localnicii n-o iubesc fiindcă le arată
semnele înnoirii, drumul care li s-a
deschis, întoarcerea la cele firești pe
țarmul eulin. Poate de aceea țilharii au
călcat-o, ca s-o întineze - chiverniseala a
fost însă mică, poate de aceea cei doi
chiparoși din fața ei sînt smulși cu regu-
laritate: "era mai bine cînd nu creșteau
chiparoșii în ograda nimănu". E greu să
nu-ți înmoi condeiul în amărăciune. Ea
are mai multă înțelegere, dar cum să le
explicii curioșilor că nu vrei să o
închiriezi, că nu le faci concurență și că
profitul poate fi și spiritual. Stai și
cugeti, în casă, în grădina casei, și te-ai
îmbogățit nemăsurat.

O asemenea întreprindere te
răsplătește cu un lanț de experiențe
folositoare. Mai întîi contactul cu
meșterul, priceput, activ, fixat pe
realizări de "vile", în care numai "cel
mai de sus" poruncește schimbări, indife-
rent de cost. Profitorii încvartiruiți
acceptau tot ce li se dăruia cu stimă și
recunoștință. Am aflat de la meșter că în
noptile dinaintea inspecțiilor măruntăiele
mării infulecau zeci de tone de materiale
imputate în satelitul vecin, căzi de baie
deja montate, uși, ferestre care deranjau
cei patru ochi conducători (ochi acum
închiși), ba chiar case întregi se afundau
sub "mişcătoarele cărări", fiindcă în
gîndirea prezidențială ocupau locul unor
spații verzi sau fiindcă, pur și simplu,
respirau armonie.

Lupta cu meșterul a fost dîrză, fără
pardon. Am reușit să refuzăm aplicile
"ca la casa de oaspeți a partidului din
S.", am evitat lustrele îndătinat la CC.
Ne salutăm zilnic cu un strigăt de
apărare: "Nu vrem, nu vrem!" Dar ne-a
plătit-o tot el, pînă la urmă. S-a făcut
nevăzut cu oasă doldora de milioane.
Le-a înmulțit oare la Caritas? Cei ce-l
știu se îndoiesc: "e fire păguboasă, dom-
nule!" Pe factura cu lucrările de fierărie
a mai strecurat și cîte o ușă pentru tre-
buintele sale personale ("știți, cele vechi
erau ruginite").

Bogată în filc a fost și conviețuirea
cu lucrătorii. Se schimbau aproape în
fiecare zi. Abia tîrziu am înțeles că
prezența lor pe șanțier depindea de o ce-
remonie demnă de confreriile medievale
care au construit castele și catedrale
nepieritoare și au făcut din breasla
zidarilor o tainuită și operantă asociație.
Ai noștri nu pierdeau timpul cu liturghii
negre sau îndeletniciri samaritene. Înce-

peau cu un fel de loterie rusească. Beau
zdravăn. Cine cădea la pămînt, biruit de
tărie, nu lucra în acea zi. Pe schele se
urcau așa-zii supraviețuitori. Un vâtaf
al lor - și acum mai tremură cărămizile,
cutii de rezonanță a vocii lui teribile - îi
îndemna la lucru grabnic cu chioțe
birjărești, cu sudalme, un amestec de
răget și discurs politic. Ei zoreau pînă
pînza de alcool inoculat în zori se evapo-
ra din vine. Apoi începeau să clameze,
doritori să-și refacă alcătuirea singelui.
Noi alergam cu sticle special pregătite ca
să le întreținem elanul.

O datorie de onoare îi muncea la
sfîrșitul lucrului zilnic; țineau cu
dinadinsul să se întoarcă acasă cu o
amintire, un suvenir, fie o unealtă, fie o
sîrmă, fie o bucată de lemn pentru plita
de gătit. O inimă bună arătau și față de
alții. Milițianului, acum polițist, îi cărau
grijulii sacii de ciment pînă în port-
bagaj. Voia și omul să clădească.
Gesturile lor dincolo de granițele
moralei burghize ne măguleau oarecum,
ne dădeau dimensiunea unei întreprin-
deri de stat, de unde furtul capătă
îmbrăcăminte de virtute.

Îmi vine greu să mărturisesc cu cîtă
curiozitate îi așteptam, dis-de-dimineată
în primul an al conviețuirii noastre.
Pîndeam prin crăpăturile cortului instalat
lîngă groapa din care trebuia să se înalțe
casa, o trezeam pe E. cu noi informații.
"Au sosit! Acum s-au sfîrșit grămada sub
salcîmul prăfuit." - "Au început?" -
"Nu, s-a întimplat ceva grav. Reșita a
bătut Farul. Sau invers." Preț de o oră
încercam să le citesc de pe buze păreri
controverse. Deodată tresăream ca
Galileo Galilei: "Se mișcă! Uite, s-au
sculat toți în picioare." - "Au început?"
Răspundeam în prag de leșin: "Nu. S-au
mutat după umbră."

Un cititor malițios mi-ar putea
reproșa o condamabilă lipsă de respect
față de brațele de muncă aici pomenite.
Departate de mine un asemenea sim-
țămînt! Eu cînt cîntecul lor, așa cum
l-am învățat. Sînt "cuietele" necesare
casei. Și cînd aceasta a fost gata, ne-am
despărțit melancolici de constructorii ei.
Fiecare mai avea un colțșor neterminat.
O bagatelă, ca să ne aducem aminte de
fiecare în parte. - "Revenim!" Au cerut
plata înainte, dar n-au mai revenit.

În schimb, acum ni se bate din ce în
ce mai des la ușă: "Sînt vărul lui X. Am
aflat că mașina de spălat nu vă merge.
Ce ticăloși, instalatorii! Trec mîine și v-
o repar eu." Sau altul: "Am o săptămîină
de concediu; vă pun eu rețeaua de curent
la punct. Se vede că v-a înșelat colegul."
Și iarăși altul: "Asta-i tencuială?! V-
o refac eu... oglindă!"

Prin urmare constatăm cu satisfacție
că nu ne vom lipsi nicicînd de clasa
muncitoare. Ne-am acomodat. Cel mai
categoric semn e simfonia robinetelor ce
plîng, seară de seară, legîndu-ne în
soma.

Nu lipsesc nici sfîtuitorii. Ultimul,
aproape convingător, insistă: "Fă o
bodegă din ea, neiculită, și ai ajuns om.
La etaj, nunți, botezuri, la parter ceva
gen disco, în orice caz muzică. Asta
prinde".

Dar casa se împotrivesc, tace; casa
iubește tăcerea. Știe că s-a născut dintr-
un vis. Un mare și proaspăt vâtaf cultu-
ral specializat în statistici, care numără,
scade și adună diaspora românească în
ispititoare ocurențe ar putea întocmi o
nouă șaradă. Cîte procente dintre cei
plecați ar fi trebuit să-și facă o casă în
vechea lor țată, ca astfel peisajul să se
schimbe.

Am mai stat de vorbă cu unii și cu
alții. Formula comună, care unește țara
cu exilul, este: "Nu ne lasă, domnule, nu
ne lasă." De la Burebista pînă în ziua de
azi, nu ne lasă. Cine?

Casa cu olane stă. Soarele i se urcă
în zori pe cerdac. "Bună dimineața
soare, bine ai venit! Sîntem tare bucuroși
de oaspeți".

ANTRACT(5)

Perioada de vară, de vacanță, poate fi considerată, folosind un termen teatral, un antract, o pauză așadar între două stagiuni. Acest moment oarecum de respiro oferă posibilitatea cronicarului dramatic să privească "sintetic" în urmă, trăgând linie și adunând. Este ceea ce v-am propus să urmăriți de-a lungul serialului nostru ANTRACT, ajuns acum la ultimul său episod, și a cărui protagonistă a fost stagiunea teatrală 1993-1994, cu tot ceea ce a însemnat ea. Am apelat la importanțele voci ale criticii teatrale pentru a putea valorifica puncte de vedere pertinente, asta pe de o parte, și pentru a avea o imagine complexă, complementară a stagiunii, pe de altă parte.

În loc să fie preocupată de inițierea unor legi vitale pentru activitatea teatrală, echipa Ministerului Culturii s-a complăcut să existe și să funcționeze

într-un noian de vorbe, de promisiuni, de întâlniri ineficiente și de măsuri abuzive, în absența legii teatrelor și a legii bugetului local, în absența unui program solid care să încurajeze și chiar să dinamizeze, pe ici, pe colo, și anume prin punctele esențiale, mișcarea teatrală din România. Ministerul Culturii, într-o gravă lipsă de interes constructiv, a ales criza administrativă și legislativă sau, altfel spus, haosul și practica punerii betelor în roate. În acest ultim episod al serialului ANTRACT, a sosit momentul să punem sub lupă (deși, să zic așa, se vede și cu ochiul liber) câteva aspecte revelatorii pentru activitatea Ministerului Culturii.

Primul lucru a fost acela de a-i înlătura pe oamenii numiți de Andrei

Pleșu. Mi se pare un principiu sănătos. Răul se taie de la rădăcină. Dar nu criteriul valorii a fost acela care a ordonat situația, ci jocul nepotismului și intereselor unei anumite politici culturale, distructive și centralizatoare. După ce domni Golu și Albușescu au reușit să-l determine pe Andrei Șerban, e drept, și cu concursul multor actori din Teatrul Național, să plece prin demisie, unul dintre motivele serioase invocate de Mircea Albușescu fiind acela că directorul nu semna zilnic condica de prezență, ca orice funcționar conștiincios, după ce aura aroganței domnului Albușescu a fost bine observată de toți colegii dumealui și a fost simțită prin abuzurile făcute, a urmat la conducerea ministerului poetul Marin Sorescu iar la direcția direcției teatre actorul Virgil Ogășanu. Au rămas pe loc Mihai Ungheanu și Mircea Tomuș. Poate speranța de bine a oamenilor de teatru a fost firească, având în vedere faptul că Marin Sorescu este un nume în istoria literaturii române, ca și calitatea dramaturgiei sale. Dumealui știe din propria-i experiență ce înseamnă să faci un spectacol, de la organizarea producției și pînă la reprezentarea lui pe scenă. Deși afinitățile politice ale domnului Sorescu sînt cunoscute, numele poetului și dramaturgului l-ar fi obligat moral să fie de partea valorii puse în lumină de amploarea și complexitatea fenomenului teatral din România. Protecția sperată s-a transformat într-un dirijism parcă mai pronunțat decît cel al predecesorilor. Întrebarea pe care ne-o punem este îndreptățită: nu-l interesează pe domnul Sorescu soarta teatrului din România? Răspuns: nu. Aici sînt două posi-

bilități: a) nu, pentru că este mai comod așa; b) nu, pentru că face parte dintr-un mecanism cultural pe care nu și-a propus să-l defecteze. Și atunci rămîn în linia întâi, susținuți tacit de domnul Sorescu, Ungheanu și Tomuș, care taie și spînzură. Vrea cineva 10 milioane sprijin pentru organizarea unui festival de teatru, domnul Ungheanu decide că și 3 milioane sînt arhi-suficiente. Pleacă trupe românești cu spectacole importante la mari festivaluri internaționale, cineva de acolo de sus, din minister, hotărăște să se pună umărul și se contribuie cu sume ridicol de infime la deplasare. Pentru că depind de fondurile ministerului, teatrele din subordine trebuie să se poarte cu mînuși și să pună în aplicare directivele de la centru.

Ce a făcut Ministerul Culturii în această stagiune? A perpetuat haosul administrativ, financiar și legislativ. Nici pînă astăzi nu există un proiect serios de lege a teatrelor. Mai mult: la sfîrșitul stagiunii și în perioada de vară s-au luat măsuri grave și decizii anticonstituționale care ne fac să ne cutremurăm și să ne fie frică de ce va urma. Silviu Purcărete își înaintează demisia din funcția de director al Teatrului Municipal Bulandra direcției de resort din Primăria Capitalei de care depinde activitatea teatrului și care-l numise în funcție. Nu primește de aici nici un răspuns, în schimb directorul direcției teatre din Ministerul Culturii, Virgil Ogășanu, îl numește director, în locul lui Silviu Purcărete, și tot în afara legii, pe actorul Virgil Ogășanu, situație aberrantă și fără precedent. Domnul Ogășanu semnează și adresa pe baza căreia, eludînd iarăși legea, Mircea

Micu îl demite, în mod rușinos, pe Alexandru Dabija și îl numește pe Tudor Mărăscu. Au fost numiți directori, tot peste noapte, domnul Ioan Ieremia la Naționalul din Timișoara și profesorul de etnografie și folclor Serafim Duicu la Naționalul din Tîrgu-Mureș. Primul lucru pe care îl face domnul Duicu este sabotarea spectacolelor regizorului Victor Ioan Frunză, *Satyricon*, *Trupa pe butoaie* și *Tom Paine*, și cererea demiterii lui Vlad Rădescu din funcția de director adjunct. Se uită că acesta este principalul inițiator și susținător al celor mai importante programe și proiecte ale teatrului. Falsuri, conflicte, tensiuni, ilegalități, abuzuri, lipsă de responsabilitate, toate începute în stagiunea trecută și duse la bun sfîrșit acum. În numele apolitismului caracatița politică din Ministerul Culturii și-a întins tentaculele centralismului hrăpăreț peste tot. În numele Hotărîrii de guvern 442, teatrele trec cu arme și bagaje în subordine ministerială. Primăria Capitalei se judecă pe această temă cu guvernul, iar justiția dovedește, într-o primă etapă, că există și că respectă principiile adevărului. Pînă una, alta, în teatre domnește războiul hîrtiilor, teama, îngrijorarea pentru programul viitoarei stagiuni, ura, sila. Și, colac peste pupăză, sosește în minister, pentru întărirea garniturii, nimeni altul decît domnul Hegheduș, fostul tovarăș de nădejde al Suzanei Gâdea și al lui Mihai Dulea din Consiliul Educației și Culturii Socialiste.

Ministerul Culturii a ales. Teatrul, încotro...?

Marina Constantinescu

5 premiere la 4 monede!

ORI de cîte ori aprind radioul dis-diminează mă mîină un sentiment de curiozitate. Oare ce-o mai fi prin lume? Haiti, Rwanda, Cotroceni-ul, Guvernul, Casa Albă, Bosnia, toate la locul lor? Mă liniștesc repede! Cafeua dă în foc, mirosul de la ghenă e la fel de persistent, blocul din fața ferestrei crește într-o zi cît altele în zece, și după ce aflu și ce-mi spun astrele, chiar că nu-mi mai trebuie nimic! Dilema începe în momentul în care ies în stradă: 250, 200, 150 - cotidianul. Din 2 ziare ai făcut kilogramul de cartofi, iar dacă mai socotești puțin, începi să transpiri. Prin piață, zilnic un țigănuș cu ochi isteți mă trage de mîneacă: "tanti, dă și mie o moneta!" Dilema continuă - de 50, 20 sau de 100! După cum zâmbește, desigur gândul îi zboară spre cea de 100. Și socoteala continuă - un bilet de autobuz, o pâine, un ziar... îi dau puștiului "moneta" și mi se pare că-i pasez lui întrebarea "ce să faci cu ea mai întîi"? Și pentru că mă îndrept spre locul meu de muncă, Radiodifuziunea Română, socotesc repede: 4 "monete" - un abonament de radio pe lună. Fără grafice savante explicate la televizor de bărbați în hiperelegante costume de mătase, eu știu - și ca mine mulți de tot - cît ne este de greu. Și aflu asta în fiecare dimineată. Din toate aceste calcule reiese limpede de tot că renunțăm zilnic la câte ceva. De obicei, la ceea ce nu este de primă necesitate: un bilet de teatru (în jur de 1000 de lei) unul de cinema (peste 500) și trăgînd linie ajung la concluzia cît de mult economisesc cînd dau drumul la radio. Pentru 400 de lei pot chiar să merg de cîteva ori la teatru. Nu-mi trebuie nici rochie de gală, nici bani pentru transport, nici spaima de căinii vagabonzi, nici pantofi... stau bine-mersi în

păpușii mei cei jerpeliți și-n etern-halatul de casă.

Sigur, prietenii mei cinici vor zâmbi spunînd că teatrul - cel de la radio, "la microfon", este pînă la urmă un surrogat. Un fel de cafea cu înlocuitori! Poate, dar îți înlesnește întîlnirea cu actori de dincolo de vreme, cu alții pe care cu greu reușești să-i vezi - mai ales dacă trăiești la Moinesti sau la Tîrgu Frumos, și, în fiecare dimineată, în loc de exerciții de gimnastică faci matematică elementară - o pâine, o roșie, un bilet de autobuz.

Ei da, teatrul radiofonic poate fi un înlocuitor. Pentru optimiști - pentru moment, pentru perioada de tranziție ce nu e limpede unde ne va duce, pentru prietenii mei cinici - pentru încă vreo douăzeci de ani.

Și mai există un avantaj. Teatrul radiofonic are o stagiune non-stop. Și dacă număr băbește premierele, tot ajung la cifre pe care nici un teatru din lume nu și le poate permite - 5 premiere pe lună!

Deci, dau 400 de lei și ce pot să ascult? Pe George Constantin. Pe Ion Finteșteanu. Pe George Calboreanu. Pe Aura Buzescu. Pe Gina Patrichi. Chiar și numai pentru aceste cîteva nume și tot merită ca 4 zile puștiul din piață să nu mai primească "moneta" mult cerută.

Într-o țară în care scena este spațiul cel mai îndrăgît - Marea Britanie - teatrul radiofonic trăiește egal și bine așezat în tradiții, iar un serial radiofonic este transmis de 20 de ani! Actorii au îmbătrănit, personajele și-au consumat destinul pentru 2 generații nelipsite de lângă radio. Aproape incredibil într-o țară în care există, și nu de ieri de azi-televiziunea cea mai profesionistă, sute de săli de cinema, zeci de săli de

teatru, mii de pub-uri și infinit de multe modalități de a-ți cheltui vremea și banii. Și totuși, cu încăpățănare, săptămînal, serialul radiofonic ridică constant cifrele audienței.

Acum vreo 2 ani am încercat să aflu cine ne ascultă, aici, la gurile Dunării. Bătrîni, pentru care parfumul Căii Victoriei de altădată a rămas o amintire de neșters, o obișnuință pe care obositoarele socoteli zilnice n-o pot estompa, nevăzatori, pentru care teatrul are dimensiunea propriei imaginații, copii cărora cărțile cu povești le sunt inaccesibile și pentru care bunicii n-au nicio cînd timp, bolnavi țintuiți în pat. În general, o lume de dezmoșteniți. Savantele cifre ale graficelor îi plasează sub 7 % din ascultători. Desigur, din nou prietenii mei cinici mă vor întreba dacă merită efortul. Dacă merită ca actori precum Victor Rebengiuc, Mitică Popescu, Maia Morgenstern, Ion Caramitru, Dan Condurache, Mircea Albușescu, Irina Petrescu să vină dis-diminează în studioul radio-ului și să-și dea măsura artei lor pentru cîteva bănuți acolo... cîteva "monete", cum ar zice prietenul meu din piață. Probabil că pentru bărbații în hiperelegante costume de mătase efortul e derizoriu. O irosire. Dar pentru cei ce-și încep ziua cu exerciții de matematică simplă - și printre ei, neîndoios, și acești mari actori - efortul e dăruire. Și dăruind, primești. Dăruind - ești. Dar cît!

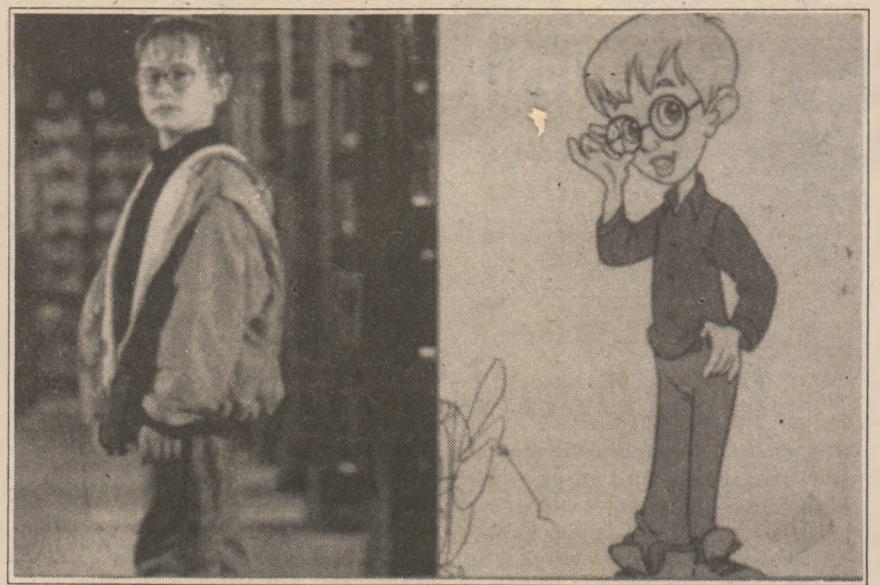
Oana Serafim

Top 20

TOATĂ lumea se pricepe la cinema, politică și televiziune. Să lăsăm deoparte ultimele două subiecte, care ne amărăsc destul zilele și să analizăm mereu reînnoita criză a cinematografului, azi, la noi. Sălile de cinema (inșalubre și handicape de aparatura de muzeu) sînt mai mult goale. Într-o sală de provincie, un star de talia lui Kevin Costner (în *Răzbumarea*) nu adună decît vreo duzină de spectatori. Nici *Flintstonii*, la două zile după lansare, nu reușesc să umple nici jumătate de sală. Și asta simbăta, cînd se presupune că tot cetățeanul onorabil își duce familia la o porție de rîs. Asta-i situația cu ipoteticele succese populare. Pe de altă parte, vechi cînefilii se declară, pe bună dreptate, sufocați de avalanșa aproape exclusivă de ineptii americane. De regulă, din cele vreo 20 de pelicule rulate săptămînal la București, unul e indian, altul din Hong-Kong, cu inevitabilele karate, restul made in U.S.A. Partea proastă e că, de obicei, doar vreo două din 20 merită văzute și nu mă refer aici la excepții rarissime gen *Misterul crimei din Manhattan*, în care Woody Allen reabilitează noțiunea de regizor. Nu, nici măcar filmele "doar" solide, corecte, coerente ca *Dosarul Pelican* sau *Fetele rele cuceresc vestul* nu se prea înghesuie pentru cele două locuri. Jumătate comedii (eventual parodice), jumătate "de acțiune", peliculele combină ieftin tipare din cele mai tocite. Adăugați concurența televiziunilor și a omniprezentei "cabluri", plus pirateria video ce înfloreste liniștită și dezertarea spectatorului clasic, "de sală", devine absolut normală.

Puținele filme românești care mai apar depind mai mult de reflexul încăpățînat al creatorului și de subvențiile statului, decît de o reală cerere a publicului. Excepțiile numite

Lucian Pintilie și Mircea Daneliuc, care au adunat, fiecare, în jur de o jumătate de milion de intrări - la *Balanța* și la *Patul conjugal* - confirmă regula. Voci indignat-patriotice ne amintesc periodic de exemplul bătaios al protecționismului filmului francez, în fața mării de ieftine deșeuuri americane (vezi negocierile GATT). Se uită că, spre deosebire de francezi, noi nu prea mai avem ce proteja. Majoritatea celor 4 - 5 filme produse anual sînt departe de a-și scoate banii (de calitate lor nu discutăm acum). Dacă am încerca să imităm modelul francez, impunînd difuzării o cotă similară de film autohton, RADEF-ul ar falimenta urgent. Nu că ar duce-o prea bine nici așa. Deși, în distribuția de film, am avansat incomparabil mai hotărît decît în restul economiei - cu excepția Coca-Colei. Conform modelului vestic, două companii private serioase - Guild Film și Media Pro (plus alți cîțiva distribuitori mai mărunți, gen QCB) se adaugă României Film, concurîndu-se, benefic pentru public. Am fi total ingrați dacă nu ne-am aminti de filmele de excepție aduse, doar în acest an: *Scara lui Jacob*, *Lista lui Schindler* sau *În numele tatălui*. Chiar dacă nu au adus încasări fabuloase, au ridicat substanțial, deși sporadic, nivelul calitativ al ofertei. Că nici unul nu se regăsește în *Top 20* (cele mai "văzute" filme în România), în primele șapte luni ale acestui an, vina e împărțită între comoditatea unui public delirant la *Și bogății plîng* și suficiența distribuitorilor, care rareori au avut insistența de a impune reclama potrivită unor astfel de produse atipice. E la fel de adevărat că nici chiar pelicule comerciale de calitate, garnisite cu vedete, nu au reușit - la noi - să rupă inima tîrgului. *Firma* lui Pollack, cu Tom Cruise cu tot, e pe locul 18 în *Top 20*, iar

Un personaj de succes (și) pe ecranele românești: Marceluș Culkîn, devenit, peste Ocean, și desen animat.

Evadatul cu Harrison Ford, pe 17, mult devansate de comedioare debile ca *Mocofanii la Beverly Hills* (11) sau *Bărbați în izmene* (7), ba chiar și de storcătorul de batiste indian *Dragoste de frate* (13). Filmele lui Van Damme ocupă locurile 6 și 8, Schwarzenegger - 12, cu *Ultima aventură*, înaintea lui Chuck Norris (14), Bruce Willis (15) - *Zonă de impact* și Steven Segal (16 - *Sechestrați în larg*). Pachetul masiv de culturisti și karatiști convertiți la actorie (Sylvester Stallone a avut un an mai slab, la noi) e spart doar de precocul Culkîn cu *Singur acasă* și - surpriză - de băștinașul *Crucea de piatră*. Printre seriale imbecilizante și Sandre Brown devorate în metrou, publicul nostru consonează voios cu vulgaritatea în stil și substanță. În fine, *Sliver* și *Propunere indecentă* - locurile 4 și 5 - sînt bătute de *Doamna Doubtfire* și, firește, *Jurassic Park*. Rîsul duios și fiorul computerizat înving detașat dramele psiho- sexuale relativ rafinate și mixate cu crime. Iar în fruntea topului, moțul de savarină, *A doua cădere a Constantinopolului* face 1 300 000 de spectatori, aproape dublu decît *Jurassic-ul*.

Poate ar trebui să ne bucurăm că o parte din aceste încasări-record sînt acordate, prin legislație, firavei producții naționale "de artă". Dar arta gen *Somnul insulei* n-are mai multe șanse decît o orhidee în viscol, la publicul de azi, iar "arta" trivială și derizorie gen *Neînvinșă-i dragostea* nu merită susținută.

Așadar, dotata noastră Loredană națională, plus cohorta de comici de revistă, încropeala de bazar, de un prost gust agresiv suburban și incoerent, au dat clasă - financiar - dinozaurilor moșiți de Spielberg! Ar trebui să ne umple de mîndrie patriotică, dacă nu ne-ar pune pe gînduri. Înseamnă că filmul ca artă se va strecura din ce în ce mai greu, cu apăsătoare concesii comerciale, - adică exact ce le reproșăm noi azi americanilor, ca un fel de concurență neloială. De fapt, ei nu dau decît tonul unei perfecte adaptări la gustul unui public juvenil, deformat de videoclipuri, sex și violență. Iar noi - români/europenii - mîrșim invidioși pe capra transoceanică și de-abia începem să le deprindem - prost - lecția. Deocamdată, prin zeloasa pliere la un gust public deja pervertit spre gitanizare.

Marius Georgescu

MUZICĂ

temeiul orientării menite a schimba natura detenției. *Scene de stradă* de Kurt Weill a întrunit cîntăreți profesioniști în rolurile principale, prizonieri și paznici în cele secundare și cor, totul în decoruri realizate pe loc. La reprezentație, foarte apreciată de autoritățile de resort, au asistat cu mult entuziasm deținuții și familiile lor.

Al doilea obiectiv al acestui vast program este încurajarea creației contemporane de operă. Se face în primul rînd prin metoda clasică a comenzilor. Cel mai ambițios proiect, intitulat "Viziuni noi, voci noi" este un concurs internațional de creație pentru tineri. Prima ediție, din 1993, a prilejuit 103 candidaturi, din care au fost reținute pînă la urmă doar 4, prezentate într-un spectacol coupé la un festival de muzică nouă. Succesul i-a convins pe organizatori că și în această direcție există un potențial ce merită exploatat. Interesant este că în competiție n-au fost atrași numai specialiști ai genului, ci oricine a fost tentat să dezvolte o idee prin muzică; probele care au prezentat interes dar nu erau realizate după standarde profesionale, au fost finisate în colaborare cu muzicieni experimentați.

M-am întrebat dacă acum, după un deceniu de activitate se pot vedea rezultate. Desigur, teatrul este totdeauna plin, dar media de vîrstă a scăzut? A apărut un public tînar? Recent s-a introdus la casa de bilete un chestionar prin care se urmărește efectele acestei munci stăruitoare. Organizatorii sînt optimiști, ei sînt încredințați că efortul lor duce la creșterea unor noi generații de iubitori ai operei, la înprospătarea receptării acestui gen al contradicțiilor, - care, privit de la distanță pare ermetic - la democratizarea lui și, implicit, la asigurarea perenității lui.

Elena Zottoviceanu

Opera pentru toți

LA un spectacol de la English National Opera (al doilea teatru liric londonez după celebrul Covent Garden) mi s-a înmînat odată cu programul un prospect. El vorbea despre un proiect educațional și de stimularea interesului pentru genul operei, pornind de la "rădăcini" adică de la copii și de la categorii care nu au avut sau nu știu că pot avea acces la acest gen muzical. Desigur, marile scene nu duc lipsă de public căci, pe lîngă spectatorii constanți, au și un număr de pasaj; o seară la un asemenea teatru se situează între cultură, mondenitate și turism de lux. De aceea m-a surprins întrucîtva această grijă acută pentru formarea publicului viitor și m-am întrebat cînd va exista oare și la noi (unde sălile se golesc pe zi ce trece) o asemenea preocupare pentru formarea viitorului meloman, pentru atragerea noilor generații către frumos.

Intrigată, am încercat să aflu mai mult despre inițiativa - numită Baylis Programme (după numele fondatoarei teatrului).

Ideea de bază este că opera fiind o formă de artă sincretică, luxuriantă, ascultătorul trebuie condus spre înțelegere prin propria sa experiență. Gîndul s-a născut cu 10 ani în urmă din entuziasmul unui grup de artiști de teatru, inconjurați de o echipă de colaboratori dintre care nu lipsesc psihologii, educatori, sociologi. Tînta preocupărilor sînt copiii, de aceea majoritatea acțiunilor se duce în școli. Iată spre exemplu, un asemenea proiect, repetat în urma succesului înregistrat de mai multe ori. Tema - opera *Hansel și Gretel* de Humperdink. Un scenograf și un

muzician au mers în mijlocul copiilor; primul a făcut împreună cu ei desene pe tema dată, iar al doilea, după ce a desfășurat partitura pe înțelesul lor, a compus împreună cu ei două cîntece noi - al vrăjii și al dulciurilor. Apoi copiii au venit la sediul teatrului, unde s-a montat un mic decor bazat pe desenele lor și împreună cu artiștii din distribuție au jucat o versiune simplificată, introducînd și cîntecele create de ei. Astfel au luat parte din interior la realizarea unui spectacol. În fine, au asistat la o reprezentație adevărată; cunoscînd acum bine lucrarea au putut participa cu toată intensitatea, cîntînd chiar împreună cu artiștii ariile preferate.

Cu *Falstaff* de Verdi s-a încercat o altă formulă, numită "Opera în context", cu copii de 10-14 ani dintr-un orfelinat londonez situat într-o veche casă gotică. După ce studiază timp de 3 luni cu profesorii lor comedia și epoca shakespeariană, precum și opera lui Verdi, copiii distribuți în roluri își asumă complet ficțiunea, trăind întreaga perioadă a pregătirii ca personaje respective, jucîndu-se de-a Falstaff; iar opera, într-o producție la scară redusă va fi jucată în diferite colțuri, cele mai pitorești, ale casei lor istorice. Aduși apoi la teatru ca să vadă spectacolul propriu-zis, vor putea relaționa scena cu propria lor experiență.

Pentru tinerii interesați de tehnica și arta spectacolului se organizează întîlniri săptămînale în grupuri de lucru îndrumate de specialiști, pentru montarea unor spectacole. Aceeași asistență va fi invitată să vadă și să comenteze în paralel montarea tinerilor și pe cea a unui teatru.

Iar pentru cei atît de pasionați încît nici în vacanțe nu vor să se despartă de scenă, se fac tabere cu profil adecvat.

Imaginația celor ce se străduiesc să apropie opera de sufletele tuturor, este inepuizabilă; în afara de materialele publicitare ingenioase, de un buletin informativ atrăgător, Baylis Programme a început de curînd, în cooperare cu o editură pentru copii, publicarea unei serii de cărți. În stil de poveste, frumos ilustrate, însoțite de casete audio și video și de o broșură documentară adresată părinților, ele istorisesc librete de operă. Pînă acum *Vulpea cea isteasă* de Janacek și *Noaptea de ajun de Rimski-Korsakov* s-au vîndut ca piinea caldă.

Nu sînt neglijați nici părinții. "Family day" care are loc de 3-4 ori pe stagiune, întrunește o gamă largă de vîrste într-un work-shop care dezvăluie - timp de două ore și jumătate înainte de un spectacol, secretele realizării sale. Și aici accentul se pune pe explorarea în comun prin dialoguri, jocuri creative a dramei lirice și a montării ei. În fine "Opera on focus day" constă într-o zi dedicată unei anumite opere și se adresează mai ales maturilor. Ultimul experiment a luat ca temă *Don Carlo* de Verdi și a început cu o vizită peste drum, la National Gallery; muzeul a oferit o prezentare a picturii renascentiste spaniole și apoi a urmat citirea unor extrase din piesa lui Schiller și discuții despre transpunerea ei în opera lui Verdi. Și în fine, seara, spectacolul. În general, asemenea întîlniri sînt legate de premiere sau alte evenimente ale stagiunii.

S-a mers chiar și în închisori, în

TELEVIZIUNE

de Cristian Teodorescu

Umbră lui Stoica

POVESTEA cu senatorii care și-au pus semnătura pe acel protest împotriva numirii noului ambasador al S.U.A. la București m-ar fi făcut să rîd dacă era vorba de unul dintre obișnuitele proteste pe care își lungesc semnătura, în devălmășie, unii dintre politicienii noștri. De data asta însă treaba a fost groasă, ca să zic așa. Ea s-a lăsat cu exmatriculări din P.L.'93, cu o retragere strategică de semnătură a părintelui Tatu Simeon și cu o teribilă fluturare a cozii din partea P.U.N.R.-ului. Practic, toate posturile de televiziune care bat Capitala au fost cutremurate de protestul celor șapte care au rămas șase și care după aceea s-au trezit în patru.

Am citit de sus pînă jos textul discursului pe care noul ambasador al Americii l-a spus la el acasă. Omul (viitoarea excelență) mi s-a părut destul de bine informat despre plachia politică de la București. După părerea mea, acest discurs nu era unul ofensiv față de România, ci defensiv față de aleșii americanilor. Și iată de ce:

Un ambasador are, printre alte datorii, să spună acasă cum au crescut în țara misiiei sale sentimentele favorabile față de țara sa. Așa că, pînă să ajungă la creșteri, el trebuie să descrie starea de fapt - și asta cu simț critic, pentru a nu fi acuzat ulterior că a găsit o floare și lucrează cu un ghimpe. Or, sînt în România cel puțin două partide care se joacă pe față cu dracul. Ce putea zice viitorul ambasador decît că așa stau lucrurile? Că în P.U.N.R. or fi și destui oameni rezonabili și una, dar că vîrfurile P.U.N.R.-ului, se numește Gh. Funar, asta se vede și e cu totul alta. De unde era să știe ambasadorul că la noi una se declară și alta se face? Cu atît mai mult cu cît și P.R.M.-ul, alt partid care sprijină guvernul, manifestă o atitudine extremistă față de minorități. Ceea ce mă îngrijorează e că în capcana întinsă de P.U.N.R. au căzut și reprezentanți din partidele de opoziție și un reprezentant al partidului de guvernămînt. Chiar dacă starețul de la Plumbuita și-a retras ulterior semnătura, asta nu schimbă datele inițiale ale problemei. Că, senator fiind, s-a repezit ca fata la măritat asupra unui text care oricum voia să le dea americanilor cu tifla.

Păi, de ce, părinte? Americanii ți-au

izgonit credincioșii din biserică? Americanii ți-au supt vlaga cînd erai tînăr punîndu-te să plătești ca la "Caritas" despăgubiri de război? Americanii, părinte, ți-au luat frații noaptea și ți i-au băgat în pușcărie? Cît despre mișcarea anti-ambasador a P.U.N.R.-ului, ea dovedește cît de necesar e acest partid, la vîrf. Cît de necesar sau, cine știe, cît de ambițios. Fiindcă, refuzîndu-l pe nou numitul ambasador al S.U.A., P.U.N.R. dă semne că ar vrea să devină principalul negociator din România în chestiuni diplomatice. Izbutind să adune și cîteva semnături ale partidelor din opoziție P.U.N.R. poate pretinde că reprezintă opțiunile majorității de la noi din țară. Cu alte cuvinte, provocînd această criză politică, P.U.N.R. vrea să dovedească americanilor că el e adevăratul partid de guvernămînt, nu P.D.S.R.-ul.

Nu-mi dau seama cum a izbutit să momească P.U.N.R.-ul și alți senatori pentru a-i face să semneze protestul cu pricina. Dacă a făcut-o, probabil că le-a oferit acestora anumite garanții. Iar dacă P.U.N.R. a izbutit să culegă semnături doar fluturînd un standard naționalist e cu atît mai trist că a cules semnături din partea unor senatori ai opoziției. Oricum, fostul candidat la președinția României, Gh. Funar, i-a copt-o binișor președintelui în exercițiu, legîndu-i o tînchea de coadă înaintea vizitei sale în America. Părerea mea e că această manevră e răspunsul disperat al vîrfurilor din P.U.N.R. care se simt amenințate de procesul "Caritas".

Încît, dacă e de căutat cauza cauzelor acestui straniu protest, ea se găsește în celula lui Ioan Stoica. Și s-ar putea ca multe scandaluri politice care vor izbucni de aici înainte să aibă legătură directă cu listele lui Stoica. Poate că și acest protest are anumite legături cu distracția laudată de Gh. Funar.

Dacă cei care și-au pus semnăturile, din alte partide fiind, alături de peuneriști, în acest protest fără precedent, au făcut-o din convingere, atunci să ne ferească Dumnezeu. Căci asta înseamnă că unora dintre aleșii noștri le lipsește discernămîntul și și pun semnăturile, ca primarii proști, pe tot ce le iese în cale.

SIMULACRELE NORMALITĂȚII

de Eugen Negrici

Imposibila istorie

OSUGESTIE pentru cei ce ar dori să scrie - nu să încropească din articole prăfuite - să scrie acum o istorie a literaturii postbelice: vor izbucni numai dacă o vor lăsa să se ivească de la sine, prin simpla dispunere cronologică a operelor. Adică, respectînd regula tristă a unor asemenea inițiative.

Despre disfuncționalitățile fenomenului artistic românesc din ultimii cincizeci de ani - care reprezintă, în fond, a treia parte a evoluției lui în sens modern - încă nu s-a spus - fără fățarnicie, rea-credință și frivolitate, ceea ce trebuia. Dar dacă mai luăm în calcul și producția literară a acestor din urmă ani postrevoluționari, devine de-a dreptul apăsător sentimentul că tot ce se întîmplă sub ochii noștri a mai avut loc și altădată, din alte pricini și în alte circumstanțe.

Cînd nu sînt compuse de eternii grafomani care și-au văzut - Dumnezeu știe ce se sacrificii financiare - numele în fine tipărit, cărțile apărute în acest rîstîmp confirmă nu înnoirea așteptată ci mai curînd reluarea, reconstituirea experiențelor literare ale anilor '80 și chiar ale anilor '70. O "restaurație" care merge pînă foarte departe și pînă mult în urmă. Toate datele ne duc la concluzia că ruptura, falia în care ne afundăm acum - sub presiunea spiritului comercial promiscuu, va provoca fenomene de defazare și pseudoevoluție similare celor constatate după ruptura din anii '50, ai realismului socialist. Este evident că ne regăsim instrumentele uitare reîntorcîndu-ne, anevoie, la locul unde au fost uitate, pe celălalt versant, încît ne putem aștepta ca experiența optzeciștilor, de pildă, să fie reluată și, după o vreme, împinsă în manieră de generația care se pregătește să iasă acum din tranșee.

Am zis experiența poetică optzeciștilor și m-am gîndit, de fapt, la cea interbelică - refăcută, cu dificultate, de poeții afirmați în anii '60, atingîndu-și excelența în anii '70 - și căreia absolutivii inteligenți și ironici ai Filologiei bucureștene, abia ei, i-au indicat limitele.

Astfel sînd lucrurile, se pare că nu de o mișcare evolutivă am avut parte,

ci de un fel de tălăzuire: valul care vine din larg înspumat, amenințător, promițător ia cu asalt plaja, se străduiește să ajungă cît mai departe, dar se retrage pentru a face loc următorului care, oricît de vijelios, nu izbutește să depășească, pe nisip, performanța fatală a celui dinainte.

Ne este imposibil să găsim argumente în favoarea întemeierii unei istorii literare. Dezvoltarea organică a fenomenului literar - cea care justifică și face necesară alcătuirea unei istorii este compromisă: întîrzierile au fost urmate de recuperări în salturi, de maturizări imprevizibile (ca în poezia din anii '60) golurile au fost umplute, în exces, cu produsele de sinteză ale unor individualități compensatoare (precum Nichita Stănescu) ori cu produsele mimetice, confecționate grabnic după modelele în vogă cu cîteva ani buni în urmă, din alte părți ale lumii (ca în proza de după 1965). Și procesualitatea unei literaturi rămîne o vorbă goală dacă acea literatură trebuie să țină piept imixtiunilor politice și e condamnată să poarte în trupul ei - care secretă întruna anticorpi - morbul propagandei gata oricînd să se extindă și să se metastazeze.

Ca spațiu al activării și reactivării tardive a unor "vocații" artistice, al maturizărilor rapide, al importurilor și replicilor de tot felul, al desincronizărilor în raport cu mersul real al ideologiei, al compensării prin domenii limitrofe, literatura ultimei jumătăți de secol adăpostește și un număr apreciabil de specii bizare, de formațiuni defensive cu funcții degizate despre care am vorbit pe larg în acest serial al anormalităților.

Și la urma urmei, să ne întrebăm de ce ar fi nevoie de încă o istorie literară cînd aceste instituții antipatice au amestecat, de-a lungul epocii lor glorioase, criterii incongruente și tipare diferite de valori, au închipuit paralelisme și succesiuni inexistente, au inventat curente și vîrste genetice cînd totul sau aproape totul s-a aflat la noi sub semnul precarului.

RADIO

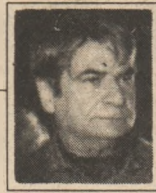
de Antoaneta Tănăsescu

SEPTEMBRIE '94 are toate șansele să rămînă în analele Societății Române de Radiodifuziune. La începutul lunii, doamna Jeana Gheorghiu devine noul director al canalului România-Tineret (celelalte își vor definitiva, probabil, în curînd conducătorii), spre sfîrșitul lunii, Comisiile parlamentare încep audierile candidaților aleși (sau desemnați) pentru ocuparea unor posturi în Consiliul de Administrație, dar cum rezultatele definitive vor fi cunoscute după apariția revistei noastre, amîn comentarea lor. Sînt semne sau, măcar, intenții de înnoire ce ne interesează în cel mai înalt grad fie și numai pentru faptul că sîntem în aceeași măsură ascultători și contribuabili. Așa că speranța unei cît mai depline transparențe este mai mult decît îndreptățită. Ea vizează cel puțin două aspecte. În primul rînd este vorba despre

publicarea, în "Panoramic" dar și în altă parte, a listei complete a candidaților pentru fiecare post, înfățișarea liniilor majore ale proiectului susținut și, evident, a motivației deciziei finale a juriului. În pragul vîrstei de 65 de ani, postul național trăiește un moment de restructurare. Cum, repet, este un post public, lucrurile se cuvin discutate la lumina zilei. Apoi, în al doilea rînd, ascultătorii au dreptul să aibă acces la documentația completă privind sondajele de opinie, atît cele cu caracter general cît și cele aplicate unor sectoare anume ale radiofoniei românești. Ce audiență are, în septembrie 1994, România-Cultural? Dar "România-Actualități" sau "România-Tineret"? Ce vîrfuri ale fluxului radiofonic au girul opiniei publice? Care sînt orele (emisiunile) aproape deloc ascultate? În ce raport se plasează aceste opțiuni cu politica repertorială definitorie pentru un post

național? Costul unui sondaj începe, se spune, de la 10 milioane de lei. Chiar nu se pot găsi sponsori pentru lămurirea unei chestiuni a cărei importanță este de ordinul evidenței pentru că dincolo de impactul emoțional pe care îl au rezultatele statistice, ele se instituie în obiectiv "aparatură de control" al propunerilor sau deciziilor viitoare. Citesc, astfel, în interviul acordat de doamna Jeana Gheorghiu revistei "Panoramic": "Momentan, constat o anumită ruptură între diferite tronsoane orare. Nu vom demola actuala grilă, ci vom construi pe ceea ce e deja solid". Nu mă îndoiesc că aceste gînduri se sprijină pe analiza unui extins corpus de date, dar pînă cînd el nu este făcut public nu ne rămîne decît să repetăm binecunoscuta interogație: "Pe ce te bazezi...?" Mai ales că, înțeleg din același interviu, decizia ultimă nu va fi liberă de cenzura finan-

ciară: "Altfel, rezumînd în două cuvinte apariția acestui prim Canal independent al Societății Române de Radiodifuziune, înseamnă că el va da socoteală Consiliului de Administrație pentru păstrarea statutului de canal public și folosirea bugetului alocat". Dar dacă... Dau cel mai aberant exemplu cu putință: dar dacă grila de program a canalului "România-Tineret", în acest moment singurul canal stereo al Radiodifuziunii Române, va marginaliza transmisiunile de teatru radiofonic, obligîndu-le a se mulțumi cu simpla înregistrare mono, ceea ce ar echivala cu nereșpectarea unor standarde internaționale minimale. Așa că, despre teatrul radiofonic, săptămîna viitoare.

Eduard Pamfil

LA ÎNCEPUTUL lunii septembrie ne-a părăsit profesorul Eduard Pamfil. O veste tristă pentru viața culturală românească, pentru toți aceia care i-au cunoscut și admirat inconfundabila voce intelectuală. A fost una dintre personalitățile fascinante ale spiritualității române contemporane. Învățat de formație renescentistă, poate ultimul encicloped, el fusese mentorul a generații întregi de studenți în psihiatrie, nu mai puțin mentorul tinerelor generații de oameni de știință, scriitori, artiști. A fost mintea și sufletul școlii moderne de psihiatrie din România, coordonatorul unor adevărate reuniuni științifice, dar și inițiatorul dialogurilor deschise pe teme de istorie, antropologie, filosofie. Nu a fost doar al Timișoarei (unde și-a desfășurat cea mai mare parte a activității profesionale, fiind și directorul clinicii de psihiatrie), a fost deopotrivă, unul dintre cărturarii reprezentativi, de prim rang așa spune, ai României ultimelor decenii.

Mi-a făcut plăcere să-l socotesc un adevărat *Homo Europaeus*; să-l identific, prin tot ceea ce găndea, spunea și făcea, cu destinul omului european. El a știut cum nu se poate mai bine când anume și cum anume se poate integra cultura românească în context european. Viziunea sa asupra lucrurilor, ființelor și valorilor era una europeană - universală. Profunzimea spiritului său nu accepta rupturi din întreg, nu întâmplător a respins orice formă de exclusivism, orice analiză unilaterală. Infirmitățile, conștiința sau inconștientul, atât de dureroase în anii comunismului stalinian și neostalinian le dezvăluia cu insistență și cu mare curaj, atrăgând atenția (de la nivelul bunului-simț care îl caracteriza) asupra tentelor grosiere imprimate de ideologi. În sfera culturii, ca și în sfera politicii era un gânditor. Toți aceia care l-au urmărit în numeroasele sale conferințe și mai ales aceia care i-au fost apropiați au avut privilegiul să asculte primele variante românești ale decodării totalitarismului roșu. Au fost martorii unor discursuri ori prezențe active într-un dialog în care profesorul Pamfil dezvăluia cu știință, nicicând cu patimă (era un îndrăgostit al ideilor), resorturile adânci ale regimurilor dictatoriale.

Foarte bun cunoscător al istoriei, în principalele sale analize teoretice, profesorul aducea nenumărate argumente provenind din trecutul imediat sau din acela îndepărtat. Comparațiile cu fenomenele similare din Europa sau de pe alte continente făceau

dovada impecabilei erudiții, a mobilității spirituale ieșite din comun, a capacității de a vedea ansamblul și subansamblul fapturii umane. Fiecare întâlnire cu această minte enciclopedică era o desfătare. Îmi aduc aminte de zilele de duminică ale anilor '80-'90, când ne întâlneam pentru ceasuri întregi spre a dialoga pe teme de antropologie și de filosofie politică. În oricare domeniu ne plimbam, informația era dublată de suplețea de gândire, profesorul reușind de fiecare dată să avanseze idei, să formuleze ipoteze de lucru. Se puteau reține multe din reflecțiile lui Eduard Pamfil. De pildă, la întrebarea ce este istoria, învățatul formulase mai multe răspunsuri, unul mai șocant decât altul: "Istoria este - gîndea profesorul - povestirea marilor prezenți pe fundalul cenușiu al omenirii"; sau "drama omenirii jucată cu personaje ilustre"; sau, "cauzalitatea aleatoriuului, plus un poem despre devenire". În același sens, mi-au atras atenția cugetările: "Tragedia antică este prima sinteză a istoriei" și "Istoria reconstituită ca o replică identică ar fi imposibil de parcurs și de înțeles".

Adesea receptam sugestiile pentru propria mea profesie, adesea îmi confruntam ideile, știind prea bine că E. Pamfil era lipsit de prejudecăți, cărturarul liber prin definiție de constrîngerile multiple venite pe calea propagandei politice desuete. El reflectase pe cont propriu asupra destinului său, al nostru, al umanității. Suferea enorm pentru nenorocirea ce se abătuse asupra țării prin intermediul paranoicilor Stalin și Ceaușescu. Moartea sa este pentru mine, pentru toți aceia care l-am admirat și cultivat, o mare dispariție. Va urma o absență pe care o vom regreta îndelung. Rămînem datori, aceia care i-am fost discipoli ori apropiați mental și sufletește, să-i tipărim cele patru volume-manuscris pe care, alături de cărțile de psihiatrie, de-acum devenite reper pentru specialiști, le-a lăsat moștenire culturii românești: *Cartea cu Pamfil*, un volum cuprinzînd principalele direcții de interpretare științifică ale profesorului și care sînt excelent scoase în evidență prin dialogul provocat și condus de editorul și scriitorul Ion Nicolae Anghel; de asemenea, cele trei volume de reflecții istorico-filosofice intitulate *Idear* și care evidențiază tocmai unicitatea fenomenului Pamfil în cultura românească. Oralitatea sa, dărnicia manifestă în răspîndirea necontrolată a ideilor, vor fi astfel răsplătite cum se cuvine.

Victor Neumann

Hantî- Mansiisk (8)

CÎND să adorm, urechea îmi țiuie insistent. Era Omicron. Suna din Afganistan. "Cum ți se pare Moscova?" întreba vesel. Știa că dacă mă pricepeam și eu la ceva, era să spun pe loc cum e un oraș. De pildă, lui Dimi, brăilean de origine, cînd văzusem prima dată Brăila, îi spusese scurt și concis: *Brăila este un oraș nervos*. Asta-i plăcuse. Și probabil de aceea ne și împrieteniserăm și împărțeam acum camera 227 a grandiosului hotel ROSSIA.

Pe la orele șapte-opt seara, rupti de oboseala călătoriei siberiene, eliberați, în fine, de tortura nălcuitoarelor nopți albe de pe Obi în sus, ne trîntiserăm în pat, vlăguiti... Tocmai atunci își găsisse și Omicron să mă cheme... Nu mai avui puterea să-i răspund; să-i spun cum mi se părea mie Moscova; și mă prăbușii în somn; ca și cum răspunsul la întrebarea lui s-ar fi aflat în somn, în însuși somnul subit ce mă cuprinsese. - "Somnul dogmatic".

Pe cele două brunete scunde și mustăcioase le văzusem în lift, pe la prînz, cînd sosiserăm. Păreau două învățătoare din Uzbekistan sau Kazahstan. Politicoși, în spațiul închis al ascensorului, le zîmbisem, europenește, din ochi. Să nu care cumva să-i surziți tam-nesam unei musulmane... Nu eram doi crai; dar, se întimplă...

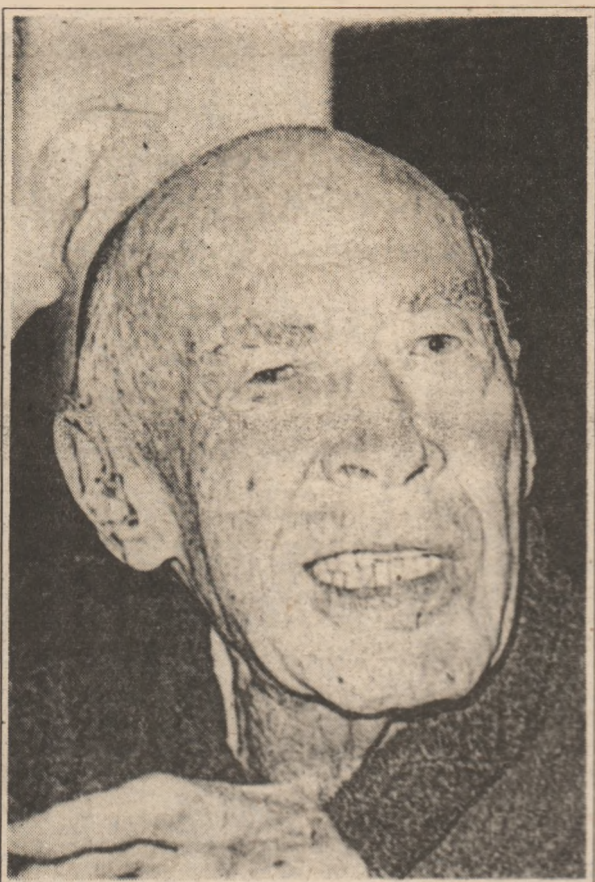
Dimineața, pe la ceasurile nouă și ceva, mă trezisem cel dinfii, odihnit, cu senzația de beatitudine fizică pe care nu o ai decît în anii copilăriei. O duhoare cumplită de pește umplea odaia. Putea de trăznea ca o cherhana nespălată. Pachetele! mi-am zis sărînd din pat. Cele două pachete ordinare primite în dar la plecarea din Tiumen, învelite în hîrtia de saci de ciment, legate strîns cu sfoara grosolană de Manila. Și eram în iulie, căldură mare...

Fiul librarului se deșteptase și el. Strîmba din nas, de mirosul teribil. Îi explicai. Am deschis larg ferestrele. Urechea îmi țiuie iar lung. Era tot Omicron. "Bună dimineața! - transmitea voios - nu-mi spuseși cum ți se pare Moscova, ațișiși, leneșule! - mă certa el dulce din Afganistan - fii atent - făcea - că ne apropiem de final, atenție la stil, termină-n forță, *allegro, allegro vivace!*" "Cuvinte absconse, de neînțeles. Emisia se închise brusc, după cum începuse. Dimi mă privea încă aiurit de duhoare. Am desfăcut unul din cele două pachete, cu silă. Erau patru știuci enorme, afumate. Aveau cam un metru. Mersi, știuci prindeam și eu la Mogoșoaia, e drept că mult mai mici. Printre ele, un borcan, ca de cas-traveți murăți, în care înotau osteniți vreo zece peștișori mici, subțiri, argintii, ca hamsiile. Să fi desfăcut și celălalt pachet? Degeaba, în comunism toate sunt la fel. Nici o diferență. Eram dezamăgiți. Ce nisetru, ce somon... Dar cum să facem, să scăpăm de monștri... Să-i dăm cameristei. Tot e criză pe-aici de alimente, ca și-n România. Am făcut duș la iuteală. Ne-am bărbierit. Am pus pe noi cîte o cămașă albă, curată. Ne-am pus și cravate. Dimi, una *mustar*, pe mine mă prindea una *bleu-acier*, care-mi dădea curaj totdeauna. Am ieșit împreună grăbiți în căutarea cameristei. De curent, ușa se închise cu zgomot în urma noastră, tranc! și avea yale, și cheile le lăsaserăm înăuntru. Na, acum trebuia să umblăm și după chei. M-am apropiat de o ușă de alături pe care nu era nici un număr, deducînd că acolo se afla Oficiul. Am bătut discret, dar ferm. Ușa se deschise ușor, și, prin crăpătura ivită, văzui capul uneia din cele două învățătoare din Uzbekistan... Kazahstan... Am bîguit ceva, încurcat. Ușa îmi fu închisă în nas, fără vorbă. Pe urmă, după cîteva secunde, se deschise treptat, cu prudentă, și capul ăleilalte apărui, cercetător. Îngăimai din nou ceva, și iarăși ușa se închise cu violență. "Dom'le, oi fi eu un urît, încearcă tu, Dimi!" Bătui și el în ușă, dar altfel, cu un fel de respect sfios. Ușa se deschise din nou, încetșor. În cadrul ei apărură amîndouă deodată cu zîmbete jucăușe întăritate, pe figurile lor aspre, negricioase. Era eternul feminin: mai nu vrea, mai se lasă, cînd ești prost dacă nu insiști... Încercam să le facem să înțeleagă situația în care ne aflam, unde am fi găsit noi niște chei... Pe urmă, cînd jocul ușii închise și deschise pe jumătate se înteeți, am priceput că ne luau drept doi crai, doi italieni focosi, cine știe, puși pe cuceriri. Am renunțat. Dimi rămase pe loc, în bătaia asiatică. Am luat-o decis pe coridorul larg ca un bulevard spre *Recepție*, vreo sută de metri. O femeie bătrînă mă întîmpină. Slabă, uscată, cu părul blond-sur, ochii albaștri, dureros spălăciți și cu o rochie ieftină de stambă. Mai mult prin semne, am reușit să mă fac înțeles. *Sicias, scicias...* Era o ființă blajină, cumsecade, umilă. Pe fața ei uzată citeai tot, - și revoluția, și procesele, și execuțiile, și anii războiului. Domol, domol, în mină cu dublura cheii pentru camera 227, o luă îndărăt pe coridor, făcîndu-mi gentilă semne s-o urmez. Dimi era la post. Scăpase cu bine. Bătrîna deschise ușa și cu un suris al ei aproape trist, resemnat, ne invită să intrăm. Atunci, pe loc, îmi venise ideea. Cu o reverență cavalierească, o invitai și eu să păsească înăuntru, și ea mulțumi, la fel de mîhnită, și pătrunse cu aceeași tristețe pe chip în camera noastră. Cele patru știuci, plus borcanul, zăceau vraise pe jos, lîngă celălalt pachet, nedesfăcut. Politicoși, arătai cu mîna spre știucile imense, - i le făceam cadou. Ea nu înțelese mai întîi; apoi, la insistențele mele, se duse, se aplecă și luă în mînă borcanul cu peștișorii mici care încă mai înotau amorțiți. Modestia este totdeauna reflexul sărăcimii deprinse de mult cu puținul. Nu, am zis, să ia și știucile! Dimi mă ajută cu rusa lui. Bătrîna se aplecă iar și apucă o știucă. Nu, am stăruit, să le ia pe toate!... Ea căzu deodată pe brînci, adună cu înfrigurare știucile care mai rămăseseră, și, cu ele în brațe, ridicîndu-se, ne privi cu o aiureală, cu o umilîntă fericită. Să ia și pachetul tău, ordonai sec. Era prea mult. Era o nebulie. Eram, în ochii ei, doi prinți de basm, atât de generoși, de risipitori. Șovăia năucă, înfricoșată. Dar dacă era o glumă? Dar dacă ne-am fi răzgîndit? Nu cuteza să se aplece și să ia și celălalt pachet. Cum se spune în rusește *totu!*? Îl întrebai pe fiul librarului. *Vsio!* îmi suflă el, conștiincios. *Vsio!* am strigat spre fiica resemnată a revoluției, care-mi aduse aminte fulgerător de fraza lui Flaubert: *Astfel sedeau înaintea acestor burghezi înfloritori cincizeci de ani de servitute umană*, - cînd oficialitățile primăriei o decoraseră pe bătrîna slujnică atât de fidelă, - *vsio!* clamam ca la un atac disperat, lipsit de orice șansă, dar care trebuia dat, - *vsio!*...

*

Cred că a ieșit bine, aprecie Omicron, în vara lui '94 pe terasa de lîngă Telefoane, unde ne stinseserăm setea. Plătirăm răcoritoarele, ne scularăm de pe scaunele roșii de plastic, luînd-o amîndoi razna prin București.

Fine

HENRY MILLER

Henry Miller (1891-1980) e un scriitor cum puțini alții sunt. Și anume, scapă de înregimentarea într-o direcție literară sau alta. El însuși a recunoscut-o: "I have a thousand faces". De aceea și critica a văzut în el un om confuz, neglijent, fără structură, nepăsător, lasciv, obscen, violent.

meditativ, scrupulos, mințind, dar diabolic de adevărat.

Opera sa e autobiografică și demersul pe care îl întreprinde seamănă unei operații fără anestezie. În centrul ei este viața artistului evadând din interior spre exterior, este viața unui erou rebel și satanic, irezistibil în fața femeilor și respingător spiritului puritan din epocă: "Singurul lucru important acum este să te războiești, să distrugi. Anarhie? Da, da, nu Anarhism... Ești obosit de propria-ti nevastă? Fă dragoste! Ești plictisit de politică? N-o băga în seamă! Nu ești mulțumit de slujba ta? Părăsește-o! Orice vrei să faci, fă... și nu-ți scoate pălăria."

Cele două cărți de început: *Tropic of Cancer* și *Tropic of Capricorn* au fost blamate, având aceeași soartă ca și *Ulise* al lui Joyce sau *Lolita* lui Nabokov. Prin ele a rupt-o cu cenzura și cu inhibițiile literare, prin ele, ca și D.H.Lawrence, H.Miller a căutat în sexualitate surse primitive ale bucuriei și vitalității.

Opera lui Henry Miller a avut o mare influență asupra mișcării artistice de pe coasta Pacificului, unde în anii '60 a fost adulat ca un adevărat mentor.

Până la apariția în românește a cărții, prezentăm cititorilor noștri câteva fragmente din *Tropicul Cancerului*.

LOCUIESC la Villa Borghese. Nu e o scamă nicăieri și fiecare lucru e la locul lui. Aici toți suntem singuri și morți.

Aastă-noapte Boris a descoperit că e plin de păduchi. A trebuit să-l rad la subraț, dar nici atunci pișcăturile n-au încetat. Cum poate cineva să se umple de păduchi într-un loc așa de minunat? Nu-i bai! Poate că niciodată Boris și cu mine nu ne-am fi cunoscut atât de bine dacă n-ar fi fost păduchii.

Boris tocmai mi-a înfățișat opiniile sale. Prezice schimbările vremii. Vremurile continuă să se înrăutățească, spune el. Vor fi mai multe calamități, mai mulți dispăruți, mai multă deznădejde. Nici un semn de schimbare de nicăieri. Cancerul timpului ne roade. Eroi noștri s-au ucis unii pe alții sau se maiucid. Nu Timpul este eroul, ci Absolutul. În temnița morții pășim cu pași greoi. Nu e nici o scăpare. Vremea nu se va schimba.

E a doua toamnă a mea la Paris. Am venit aici din anumite motive, dar încă n-am reușit să mă adun.

Nu am bani, nu am resurse, nu am perspective. Sunt cel mai fericit om în viață. Acum un an, sau acum șase luni, credeam că sunt artist. Nu o mai cred deloc, chiar *sunt*. Tot ce era literatură s-a scuturat de pe mine. Toate cărțile au fost scrise, mulțumescu-ți, Doamne.

Dar asta ce-i? Asta nu-i o carte. E o calomnie, o bîrfă, o defăimare a caracterului. Nu e o carte în sensul obișnuit al cuvîntului. Nu, e o interminabilă insultă, un scuipat pe fruntea Artei, un picior în fundul lui Dumnezeu, în fundul Omului, Destinului, Timpului, Dragostei, Frumuseții... e ceea ce-ți place. Tie îți voi cînta, poate numai un singur ton, dar îți voi cînta. Voi cînta în timp ce tu vei croncăni, voi dansa peste cadavrul tău murdar...

Ca să cînti, trebuie mai întîi să deschizi gura. Trebuie să ai suflu și câteva cunoștințe de muzică. N-ai nevoie de acordeon sau chitară. Lucrul esențial e să vrei să cînti. Acesta e cîntecul. Și eu cînt.

Pentru tine, Tania, cînt. Aș vrea să cînt bine, melodios, dar niciodată n-ai avut răbdare să mă ascuți. I-ai auzit pe alții cîntînd și te-au lăsat rece. Au cîntat frumos sau nu suficient de frumos.

E prin luna octombrie. Nu prea țin seamă de date. Ai vrea să spui... visul meu de pe 14 noiembrie anul trecut? Mai sunt întreruperi, dar ele sunt printre vise, de care nu mai sunt conștient. Lumea în jurul meu dispare, lăsînd ici și colo semne ale timpului. Lumea este un cancer devorîndu-se pe sine... Mă gîndesc că atunci cînd se-ășterne liniștea peste toți și toate, muzica va triumfa în cele din urmă. Cînd totul se va retrage în pîntecele timpului, haosul va trona, căci haosul este duhul din care realitatea se întrupează. Tu, Tania, ești haosul meu. Iată de ce cînt. Nu eu, ci lumea agonizează, lepădîndu-se de cămașa de forță a timpului. Sunt viu, lovesc în pîntecele tău, e o realitate despre care o să scriu. (...)

Viața ta anecdotică! O expresie a d-lui Borowski. Miercurea luam prînzul în familia Borowski. Nevasta lui, o vacă ogîrjită, se bagă peste tot. Învață englezește - cuvîntul ei preferat este "rapăn". Imediat îți dai seama ce bubă-n cur mai sunt și Borowskii. Stai să vezi... Borowski poartă costum de catifea și cîntă la acordeon. Un amestec imbatabil, mai ales cînd constată că totuși e ceva de capul lui. Se îmbracă așa că e polonez, de fapt e evreu, Borowski, și taică-său era filatelist. De fapt, aproape tot Montparnasse-ul este evreiesc sau numai pe jumătate, ceea ce-i și mai rău. Îi întîlnim pe Carl și Paula,

Cronstadt și Boris, Tania și Sylvester, Moldorf și Lucille. Toți în afară de Fillmore. Henry Jordan Norden Oswald face și el parte din comunitate. L. Nichols este evreu. Chiar Van Norden și Cherie sunt evrei. Frances Blake este evreu sau evreică. Titus este evreu. Așa că sunt suprasaturat de ei. Scriu pentru prietenul meu Carl al cărui tată este evreu. Toate acestea sunt importante pentru a înțelege.

Dintre ei cea mai atrăgătoare este Tania și de dragul ei voi deveni și eu evreu. De ce nu? Deja vorbesc ca un evreu. i sunt urît ca unul de-al lor. În plus, cine urăște mai mult pe evrei decât nu evreii?

Ora înserării. Liliachiu peste tot, apa din pahar, copacii lucind și curgînd. Grilajurile cad în canalul Jaures. Cariul roade, adîncindu-se ca o navă de cabotaj. Nu e Parisul. Nu e Coney Island. Este o adunătură de orașe din Europa și America centrală. Curțile cu șină ferată mă fac să turbez: linii negre, un păienjenis scăpat de controlul vreunui inginer, un dezastru prin proiecție, ca acele fisuri subțiri într-un bloc de gheață pe care le vedem înregistrate în tonuri de negru.

Mîncarea este unul din lucrurile de care mă bucur teribil. Și în această frumoasă Villa Borghese nu dai peste nici o firimitură de pîine. E înspăimîntător. De multe ori i-am cerut lui Boris să-mi aducă niște pîine la micul dejun, dar el mereu uită. Se pare că el ia micul dejun în oraș. Și cînd revine, se scobește în dinți și firimituri de ou îi atîrnă în bărbuță. El mîncă într-un restaurant din considerație față de mine. Îmi mărturisește că m-ar jigni dacă ar lua o masă bogată în timp ce eu mă uit la el.

Îmi place Van Norden, deși nu accept toate părerile lui despre sine. De exemplu, nu sunt de-acord cum că el ar fi filozof ori gînditor. Este un afemeiat înrăit, asta-i. Și niciodată nu va ajunge scriitor. Nici Sylvester nu va ajunge scriitor, deși numele lui strălucește în lumina roșie a 50.000 de luminări. Singurii scriitori pe care îi respect, în prezent, sunt Carl și Boris. Sunt posedați. Ard pe dinăuntru cu o flacără albă. Sunt nebuni și complet surzi. Ei sunt suferinzi.

Moldorf, pe de altă parte, care suferă în felul lui special, nu e nebun. Moldorf e beat de cuvinte. Nu are vene sau artere, nici inimă și nici rinichi. E un trup în mișcare, plin de sertare nenumerate și în sertare se găsesc fițuici scrise cu cerneală albă, maro, roșie, albastră, purpurie, galbenă ca șofranul, mov, siena, caisă, turcoază, onix, Anjou, hering, Corona, verdegri, gorgonzola...

Mi-am mutat mașina de scris într-o cameră alăturată, unde am posibilitatea să mă privesc într-o oglindă în timp ce scriu.

Tania este ca Irène. Așteaptă scrisori lungi. Dar mai există și o altă Tania, Tania ca o sămîntă grandioasă, care răspîndește polen pretutindeni - sau, hai să zicem, are puțin din Tolstoi, un loc sigur, în care un fetus crește. Tania e toată o febră - *les voies urinaires*, Café de la Liberté, Place des Vosges, costume străluci-

toare pe bulevardul Montparnasse, băi întunecate, Porto Sec, țigări Abdullah, adagio la sonata *Pathetique*, amplificatoare, întruniri de pomină, șini arzători, jartiere late, ce oră e, fazani aurii îndopați cu castane, mănuși de tafta, amurguri vapoaze metamorfozîndu-se în cancer și delir, în voaluri calde, mărunțșuri, în covoare de sînge și coapse moi. (...)

Îmi cercetez manuscrisele, pagini pline de corecturi. Pagini de *litterature*. Lucru ce mă înfricoșează un pic. Mult e ca și la Moldorf. Numai că eu sunt arian și am un alt fel de a suferi. Suferim fără nevroze și, cum spune Sylvester, un individ care niciodată n-a fost chinuit de nevroze, nu poate înțelege suferința. Îmi amintesc clar cum trăiam suferința. Era ca și cum aș fi luat un pui de lup în pat. Uneori își înfigea colții și pe drept erau înfricoșat. De cele mai multe ori nu-ți era teamă, mereu ai fi putut să-l alungi sau să-i răsucești căpățîna.

Sunt oameni care nu pot rezista dorinței de a intra într-o cușcă unde se găsesc animale sălbatice. Chiar intră acolo fără vreo armă sau vreun bici. Frica îi face neînfricați...

Pentru evrei lumea este o cușcă plină cu animale sălbatice. Ușa este închisă și individul stă acolo fără bici și fără armă. Curajul lui e așa de mare, că nici nu simte bălegarul din colț. Spectatorii aplaudă, însă el nici nu-i aude. Drama, crede el, se desfășoară în cușcă. Cușca, crede el, este lumea. Stînd acolo singur și neajutorat, cu ușa încuiată, descoperă că leii nu-i înțeleg limba. Nici un leu nu a auzit vreodată de Spinoza. Spinoza? De ce nu-l înșfaacă? "Dă-ne carne!" zbiară bestiile, în timp ce el stă pietrificat, cu ideile sale înghețate, cu Weltanschauung-ul, un trapezist căzînd în gol. O singură lovitură de labă și cosmogonia sa este ruinată. (...)

IN LIPSA mea au fost puse perdelele la ferestre. Păreau a fi fețe de masă tiroleze muiate în dezinfectant. Camera strălucește. Stau în pat uluit, gîndindu-mă la om înainte de nașterea sa. Deodată, clopotele încep să bată, o muzică stranie, nepămînteană, ca și cum aș fi fost dus în stepele Asiei centrale. Unele clopote rostogolesc sunete prelungi, languroase, altele erup o ultimă notă care tulbură liniștea nopții - un gong înalt consumîndu-se ca o flacără.

Am făcut o înțelegere tainică să nu schimb nici un rînd din ceea ce scriu. Nu sunt interesat de lustruirea gîndurilor mele și nici de acțiunile mele. Lîngă perfecțiunea lui Turgheniev pun perfecțiunea lui Dostoievski. (Există ceva mai perfect decît Soțul etern?). Aici, în unul și același mediu, avem două feluri de perfecțiune. Dar în scrisorile lui Van Gogh există o perfecțiune dincolo de acestea. Este triumful individului asupra artei.

Un singur lucru mă interesează la modul vital acum, și anume înregistrarea a tot ceea ce este omis în cărți. După cîte mi-am dat seama, nimeni nu se folosește de acele elemente care dau direcția și motivația vieții noastre.

Cancerului

Veacul cere violență și noi nu producem decât niște explozii fîșitoare. Revoluțiile sunt înăbușite în fașă sau se precipită prea repede. Pasiunea este și ea epuizată lacom. Bărbații se retrag filozofînd, *comme d'habitude*. Nimic nu poate dura mai mult de douăzeci și patru de ore. Trăim un milion de vieți de-a lungul unei generații. Din studiul entomologiei, sau al vieții din adîncul mărilor, sau al activității celulare, dobîndim mai multe...

Telefonul întrerupe acest gînd al meu pe care niciodată n-aș fi putut să-l duc pînă la capăt. Va veni cineva să închirieze apartamentul...

S-ar părea că viața mea ia sfîrșit aici, la Villa Borghese. Ei bine, voi strînge aceste pagini și mă voi muta. Oriunde, lucrurile merg mai departe. Se pare că oriunde merg, se-nîmplă o dramă. Oamenii sunt ca păduchii, îți intră sub piele și se îngroapă acolo. Scarpini și scarpini, pînă sfîșnește sîngele, dar nu poți să te despăduchezi mereu. Oriunde se duc, oamenii fac din viața lor un gunoi. Fiecare are tragedia lui proprie. Colcăie în sînge acum - nenorocul, plictisul, durerea, sinuciderea. Atmosfera e saturată cu dezastre, frustrări, zădărnicii. Scarpini și scarpini, pînă nu mai rămîne piele. Oricum, efectul asupra mea este amuzant. În loc să fiu descurajat sau trist, îmi place. Urlu după mai multe dezastre, după mai mari calamități, după eșecuri spectaculoase. Doresc ca întreaga lume să fie pusă la punct, doresc ca fiecare să se scarpine pînă îl prinde moartea. (...)

CÎTEVA luni mai tîrziu. Același hotel, aceeași cameră. Privim curtea unde se văd niște biciclete și sus, sub acoperiș, e o cameră mică unde un tînăr elegant, Alec, exersează la un fonograf, repetînd cuvintele cu o voce ascuțită. Spun "noi", pînă acum am fost singur, Mona a fost plecată multă vreme și astăzi o voi întîmpina la gara St.Lazaire. Spre seară stau și o aștept cu fața lipită de gratii, dar Mona nu se arată, recitesc telegrama, fără nici un folos. Hoinărind pe lîngă Dome puțin mai tîrziu, văd deodată un chip palid cu ochii arzători și mai ales un costum de catifea pe care mereu l-am adorat, fiindcă sub catifeaua moale găseam mereu sîinii ei calzi, picioarele ei marmoree, reci, ferme, musculoase. Ea se înalță dintr-o mare de chipuri și mă îmbrățișează înfocată - o mie de ochi, nasuri, degete, picioare, sticle, ferestre, poșete, farfurioare, toate ne fixează cu privirea lor și noi stăm îmbrățișați. Ne așezăm și ea vorbește mereu - un potop de cuvinte. Nu aud nici un cuvînt pentru că ea este frumoasă și eu o iubesc și acum sunt fericit și dornic să mor.

Coborîm pe Rue du Chateau, căutîndu-l pe Eugene. Treceam peste un pod de cale ferată unde de obicei priveam trenurile și simțeam tot răul din mine, întrebîndu-mă unde naiba ar putea să fie ea acum. Totul e calm și încîntător cînd trecem peste pod: fumul venind de jos peste noi, sînele scîrțîind, semafoarele aprinzîndu-se în sîngele nostru. Îi simt trupul lipit de al

meu - tot al meu acum -, mă opresc și mîngîi catifeaua caldă. Totul în jurul nostru se năruie, se năruie și trupul cald sub catifeaua caldă tînjește după mine...

Înapoi în aceeași cameră și cincizeci de franci pentru toate bunurile, multe mulțumiri, Eugene. Mă uit în curte, fonograful a amuțit. Trupul ei este descoperit și lucrurile ei zac pretutindeni, ca și altă dată. Ea stă întinsă în pat, goală. O dată, de două ori, de trei ori... mi-e teamă că se va scîrțîi în pat, sub pături, cît de plăcut să-ți simt corpul din nou! Dar cît timp? Va dura de data asta? Deja am un presentiment că nu. Ea-mi vorbește așa de aprinsă, ca și cum mîine n-ar mai exista. "Liniștește-te, Mora! Privește-mă... nu mai vorbi!" Apoi se îndepărtează puțin și eu îmi trag mîna de sub ea. Stau cu ochii închiși. Corpul ei este lîngă mine... desigur va fi aici pînă dimineață. Era în februarie cînd am ieșit din port, într-o furtună de zăpadă orbitoare. Ultima imagine a ei era stînd în fereastră și fluturîndu-mi un adio. Un bărbat stătea pe cealaltă parte a străzii, la un colț, cu pălăria trasă pe ochi, cu bărbia pe revere. Un fetus zgîndu-se la mine. Un fetus cu o țigară în gură. Mona la fereastră, fluturînd un adio. Un chip greu și alb, părul răvășit sălbatic. Și acum numai acest dormitor, respirînd regulat prin branșii, seva scurgîndu-se printre picivarele ei, o mireasmă caldă de felină și părul ei în gura mea. Stau cu ochii închiși. Ne sorbim unul altuia respirația caldă. Unul lîngă altul, America la trei mii de mile depărtare. Nu vreau să o mai văd niciodată. Ea este aici cu mine în pat, respirînd cu mine, pletele ei în gura mea. Le consider un miracol. Nimic nu se mai poate întîmpla pînă dimineață.

Mă trezesc dintr-un somn profund și o privesc. O lumină gălbuie se strecoară înăuntru, eu îi privesc părul. Simt ceva furișîndu-se pe spatele meu. Mă apropii de ea. Părul ei este viu? Trag de cearșaf, care s-a adunat tot sub pernă.

E dimineață devreme. Împachetăm în grabă și ieșim din hotel. Cafenelele nu s-au deschis încă. Mergem, și în timp ce mergem ne scărpinăm. Ziua începe cu un alb lăptos, cîteva urme de cer roz, melci părăsindu-și cochilia. Paris. Paris. Totu-i posibil aici. Zidurile vechi se năruie, apa sună plăcut în urinoare. Bărbații își trec limba peste mustăți la bar. Obloanele sunt ridicate cu pocniri, izvoare susură prin canale. Zigzag. Pe care drum vom pași și de ce, sau unde sau ce?

Prezentare și traducere
Horațiu Stamatin

O antologie de proză est-europeană

DATE fiind precauțiile cu care editorii britanici se apropie în general de literaturile est-europene, este admirabilă răbdarea insistentă cu care Michael March (autor deja al unei antologii de poezie est-europeană apărute în 1990 sub titlul *Child of Europe*) continuă să recruteze echipe de traducători, cu ajutorul cărora aduce aceste literaturi la îndemîna unui public cititor pentru care partea noastră de Europă este încă o realitate mai degrabă deconcertantă.

Cu un titlu împrumutat din Kafka și o prefață în care romancierul ceh Ivan Klima explică cititorului occidental o parte din riscurile meseriei de scriitor în "imperiul de dincolo de zid", *Descrierea unei lupte* prezintă 43 de scriitori din 16 țări est-europene, inclusiv noile state independente. Nume deja consacrate precum Ana Blandiana, Slavenka Drakulic, Bohumil Hrabal sau Ismail Kadare sînt excepții într-o culegere care își propune în primul rînd să ofere texte - inedite în limba engleză - de autori născuți după război și încă necunoscuți în Occident. Volumul mai are un merit incontestabil: acela de a demonstra că literaturile est-europene nu sînt doar documente sociologice - mărturii ale ororilor totalitare - și nici doar fabule cu microfoane, delațiuni și arestări nocturne. În cele mai multe cazuri, textele nu au fost selectate pentru interesul pe care l-ar putea prezenta pentru experții în războiul rece, ci pentru a demonstra că "lupta" nu este numai lupta cu cenzorul sau securistul, ci și - sau poate mai ales - "gîlceava cu sine" a scriitorului, indiferent de apartenența sa geopolitică.

Este adevărat, însă, că amprenta deceniilor de comunism, ca și zgomotul și furia post-comuniste sînt sesizabile în cele mai multe texte și că lectura, adesea neliniștitoare, poate confirma onora imaginea pe care o au deja despre Europa răsăriteană: o lume cenușie, astenică, patetică, dezorientată. Dacă textul scriitoarei croate Slavenka Drakulic, *The Balkan Express* (1993), este mai degrabă un documentar despre actualul război balcanic, un strigăt de disperare ce nu are nevoie de artificii stilistice, o nuvelă cum este *The History of Yellow* (1992), a scriitorului leton Andrei Levkin, poate servi drept emblemă pentru o viziune apocaliptică despre Europa de est: o călătorie fără punct de plecare și fără destinație, într-un vagon de tren ce scîrțîie din toate încheieturile, gări cu nume lungi, rusești, doi călători anonimi (el și ea) mîncînd un "pește straniu și foarte trist pe o bucată de carton", ceva "de multă vreme terminat, dar care pentru un motiv oarecare, merge mai departe".

Cît privește selecția românească (un fragment din *Visul* lui Mircea

Description of a Struggle (The Picador Book of Contemporary East European Prose), antologie îngrijită de Michael March; Picador, Londra, 1994

Cărtărescu, *Fereastra deschisă* de Ana Blandiana, *Războiul de George Cușnarencu și Arta războiului de Ștefan Agopian*, toate patru în traducerea lui Florin Bican), este, să spunem, ușor "abstractă", în sensul că răspunde prea puțin curiozității occidentale privitoare la încă misterioasa "calitate de român". Parabola limpede a Anei Blandiana despre artistul întemnițat care desenează pe perete o fereastră deschisă și apoi se aruncă în gol, pierind, pentru a demonstra temnicerului cît este ea, fereastra, de reală, este semnalată de cronicarul de la "Times Literary Supplement" (din 22 iulie 1994) pentru "concizia" ei "elegiacă" ce nu suferă de nici un pic de "sentențiozitate".

Cititorul de limbă engleză află ceva mai mult despre "dificultatea" de a fi român din savuroasa nuvelă a scriitorului bulgar Victor Paskov, *Big Business* (1992), în care autorul/eroul principal, scriitor bulgar stabilit la Paris, întîlnește în metrou un cerșetor care se prezintă tuturor drept "o victimă a lui Ceaușescu". Intrigat și oarecum enervat, scriitorul reacționează prompt, prezentîndu-se la rîndul lui drept "o victimă a lui Todor Jivkov", ca să descopere cîteva clipe mai tîrziu că cerșetorul este, de fapt, bulgar, dar că Jivkov, spre deosebire de Ceaușescu, nu e bine cotate pe piața metroului parizian: "Adevăratele victime ale lui Ceaușescu au ocupat Nation, Châtelet, Montparnasse, St.Lazaire, Les Halles - toate stațiile de metrou importante, unde afacerile merg strună". Dincolo de verva anecdotică, nuvela în întregime ei are un subtext mai grav și, împreună cu celelalte contribuții bulgărești, candidăază la premiul întîi, după părerea multor recenzenti, căci umorul, chiar și în variante sumbre, are mai multă priză în Anglia decît absurdul sau postmodernismul.

Michael March este un editor competent și meticolos, iar scările antologiei, cîte sînt, țin mai degrabă de riscurile genului (cum se degajă profilul unui scriitor dintr-o singură proză scurtă?) și de primejdiile călătoriei (cum se "transportă", cu pierderi minime, culturile și mentalitățile dintr-o limbă în alta?). Antologia s-a bucurat de o primire bună din partea criticii britanice, iar cititorul englez care se va aventura în lectura ei va găsi, fără îndoială, lucruri care îl vor intriga, înduioșa sau interesa. Ce păcat, însă, cum spune Julian Duplain în numărul din *TLS* citat mai sus, că "multe din aceste nume noi vor mai avea de așteptat multă vreme pînă cînd li se va mai oferi șansa de a apărea în limba engleză". Este o realitate pe care nu putem decît să o deplîngem.

Angela Jianu

Soljenitîn la Grévin

● Ultima carte apărută a lui Aleksandr Isaievici Soljenitîn este un eseu-rechizitoriu împotriva rătăcirilor postcomuniste, intitulat explicit *Problema rusă la sfârșitul secolului XX* (Ed. Fayard), terminat chiar înainte de a părăsi America. Odată cu întoarcerea triumfală în Rusia, Soljenitîn și-a făcut intrarea și la Muzeul Grévin, statuia sa de ceară putând fi văzută alături de cea a lui Jean d'Ormesson și a lui Plácido Domingo (în imagine).

Simpaticea recidivistă

● Elyane Dezon-Jones, profesoară la Saint Louis-Missouri și redactorșef al *Buletinului prietenilor lui Marcel Proust*, cea care a declanșat amuzantul scandal (despre care revista noastră a scris într-un număr anterior) cu

romanul polițist *Crimă la matusa Léonie* - recidivează. Încurajată de succesul fulminant, ea scrie un nou roman polițist, inspirat din universul Margueritei Duras. După ce și i-a pus în cap pe proustieni, acum își caută gilceavă cu durasienii.

Alain-Fournier - 80

● La 22 septembrie 1914, în pădurea din Saint Rémy de Calonne (Meuse), murea în luptă un locotenent de 28 de ani, Henri Alban Fournier, zis și Alain-Fournier, autorul unei singure cărți apărute cu un an în urmă, *Le Grand Meaulnes*. În mai 1991, rămășițele sale au fost găsite într-o groapă comună, alături de ale altor 20 de camarazi din regimentul 288. Pentru comemorarea a 80 de ani de la dispariția lui, Benoît Cornuau și Patrick Martinat au realizat prima biografie filmată a lui Alain-Fournier, intitulată *Pe urmele Marelui Meaulnes*, un documentar bazat pe numeroase mărturii și filmat în locurile prin care a trecut scriitorul-fetish și personajul său.

Goya la Chicago

● Expoziția itinerantă "Goya, adevăr și fantezie" a ajuns la Institutul de Artă din Chicago, unde va rămâne deschisă pînă la 16 octombrie. Este vorba despre lucrări de mici

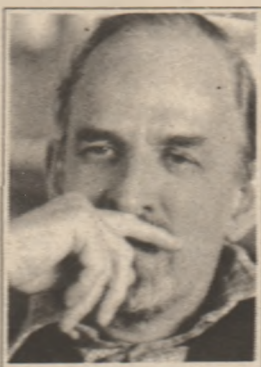
dimensiuni, inclusiv picturi în ulei realizate de artistul spaniol pentru Fabrica regală de tapiserii, schițe pentru piese de altar și numeroase portrete și autoportrete.

Itinerarul unui liberal

● De cîțiva ani, Mario Vargas Llosa e interesat mai mult de politică decît de literatură. După tentativa eșuată de a ajunge în fruntea țării sale, Peru, nu s-a mai implicat direct, preferînd să se consacre reflecției. Fostul admirator al revoluției cubaneze este astăzi un admirator al Margaretei Thatcher. Cea mai recentă carte a sa, *Sfidări ale Libertății* (Ed. El Pais-Aguilar, Madrid), grupează articolele politice scrise în ultimii ani, fiind semnificativă pentru gândirea unui liberal de astăzi.

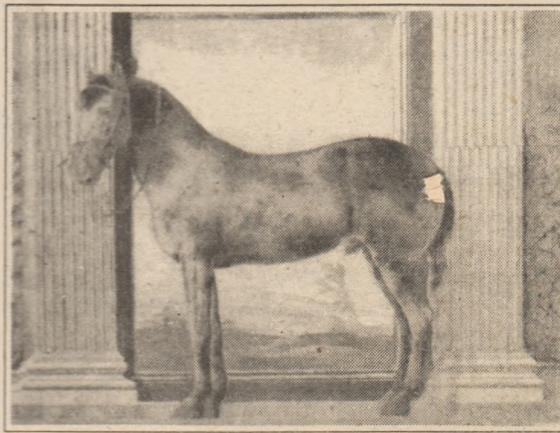
Bergman scriitorul

● Cărțile cineastului suedez Ingmar Bergman sînt interes nu numai datorită renumelui său mondial, ci și fiindcă el are și un veritabil talent de romancier. După *Strigăte și soapte*, în Franța a fost tradus și *Cele mai bune intenții*, un roman în care, pornind de la vechi fotografii de familie,

cineastul reinventează povestea părinților săi. "Am atins cu precauție chipurile și destinele părinților mei și am aflat nu puține lucruri despre mine însumi", mărturisește Bergman (în imagine), care va oferi acest roman spre ecranizare lui Bille August.

Extravagante renaștentiste

● Giulio Romano (1499-1546) a reprezentat însuși spiritul Renașterii: pictor, arhitect, meșteșugar, colecționar și erudit, interesat de științe dar și de plăcerile vieții. Acest elev, colaborator și apoi legatar al lui Rafael, a fost chemat la Mantua de ducele Frederic II Gonzague pentru a transforma o veche vilă în palat. Palatul Te va fi marea operă a lui Giulio Romano, cu o arhitectură ingenioasă bazată pe false simetrii și aparențe înșelătoare. Decorația interioară a palatului atestă același gust pentru iluzii optice și jocuri de contraste. O monografie-album Giulio Romano (din care reproducem un perete din sala de bal a palatului) a fost alcătuită de Gerard-Julien Salvay și a apărut la Ed. Lagune.

Arhiva Canetti

● Elias Canetti (premiul Nobel 1981), care a încetat din viață la 14 august, a lăsat manuscrisele sale Bibliotecii centrale din Zürich. Note datînd din anii vienezi (1925-1937), mai multe sute de

caiete scrise între 1942-1986, ciorne ale cărții sale *Masele și puterea* (1960), precum și primele versiuni ale autobiografiei în trei volume (1977-1985) - constituie o parte a acestei moșteniri ce urmează a fi inventariată și studiată.

Sîntem niște șobolani

● În "Magazine littéraire" din septembrie, Alain Bosquet se arată entuziasmat de cartea polonezului Andrzej Zaniewski (n.1940) - *Memoriile unui șobolan*, apărută de curînd, în traducere, la Ed. Belfond. La un prim nivel, cartea e un studiu zoologic despre obiceiurile antipaticului animal; în subtext însă, e o parabolă, nu fără trimiteri la expresionismul kaskian. O anumită doză de nebulie, teroare și o remarcabilă forță poetică fac din romanul polonezului (a cărui concluzie este că sîntem cu toții niște șobolani prin vocație și natură) - o reușită literară.

Scandal la primărie

● Luna aceasta încep filmările la *City Hall*, un film de Harold Becker despre o sumbră afacere de corupție la primăria New-York-ului. Trei scenariști reputați au lucrat pentru a compune roluri pe măsura vedetelor din film. Al Pacino (în imagine) va juca rolul primarului.

Madeleine Renaud

● A mai apus o stea strălucitoare de pe firmamentul teatrului și filmului francez. Avea 94 de ani. Încă studentă, la 18 ani, își începe cu brio cariera scenică la Comedia franceză, pe care o părăsește după douăzeci de ani, urmîndu-și partenerul și bărbatul, pe Jean-Louis Barrault, în "aventura" continuă a teatrului, în companiile pe care le-au înființat. A primit Marele Premiu al Cinematografului, cu mult înainte de Cezar-uri, pentru rolul din *Marie Chapetaine*. Un talent complex, o stăpînire deosebită a mijloacelor de expresie profesională, a jucat roluri extrem de variate în: *Procesul după Kafka*, *Starea de asediu după Camus*, *Ocupă-te de*

Amélie de Feydeau, Paravanele de Giono, O, frumoasele zile de Beckett, Amanta engleză de Duras, ca să cităm doar cîteva.

Întîlnirea Renaud-Barrault s-a produs pe platoul de filmare - la *Hélène*, după romanul lui Vicki Baum. Peste 4 ani s-au căsătorit, socotind, așa cum mărturisese Barrault: "Unul prin altul ne vom deschide, și în sufletele noastre va fi lumină". 54 de ani a fost lumină. În ianuarie s-a stins Jean-Louis, iar fira-va-puternică actriță, "obosită și bolnavă", n-a mai putut continua singură viața.

Colomba

NU PUTEM să nu ne întristăm de citirea unui anunț modest, între altele, în pagina "Carnet" a ziarului *Le Monde* din 25 august: Colomba Voronca s-a stins, în ziua de 22 august, undeva, lîngă Paris, la Palaiseau, într-o "maison de retraite"... Doamna Catherine Noone, nepoata sa (împreună cu familia Videcoq și cu prietenii), publică *faire-part*-ul.

Nu am scrie aceste rînduri dacă nu am fi avut ocazia de a fi cunoscut-o pe Colomba Voronca, în anii '80. Și credem că nu numai noi, ci și alți români au avut, pe atunci, prilejul de a deschide ușa modestei sale locuințe din strada Goutte d'or, în plin cartier de emigrați și de rea-faimă ("mă simt bine printre arabi și printre cei de culoare"). O personalitate forte, o gîndire clară, o duritate de oțel - dar o fidelitate fără margini față de *Memorie*: a soțului său ("Ilarie Voronca nu putea să sfîrșească altfel"), a fratelui său, poetul Claude Sernet, a Poeziei moderne.

Iubea România și plaiurile Moldovei natale, aprecia și iubea mult pe Geo Bogza - iar strîmta încăpere în care trăia (în acei ani) era un adevărat muzeu al literaturii și artei românești. Edițiile *princeps* ale poemelor lui Ilarie Voronca și ale lui Claude Sernet,

exemplare unice, uitate, ale revistelor avangardei românești (*unu, 75 hp*), tablouri și desene ale lui Marcel Iancu, precum și, bineînțeles, sculpturi de Brîncuși (între care și o versiune de autor, cu dedicație, a *Sărutului*). Ceea ce menționăm aici este o simplă, săracă rememorare...

Profesor asociat, pe atunci, la Sorbona (Universitatea Paris - Sorbonne, Paris IV), aduceam pe unii dintre studenții meritoși la Colomba Voronca, în mizera ei locuință bogată, ca să cunoască valorile artei și culturii românești. Atunci cînd, în România lui Ceaușescu, nu se putea pătrunde în libertate, casa ei semnifica *România!*

Erau ani grei. În țară, bîntuia naționalismul ceaușist al securității; în străinătate, în Paris, agenții *Amnesty International* publica liste cu torturați, ultragiați, distruși de poliția politică din România.

Ni le arăta cu o privire tristă: "Iată ce a devenit România noastră!". Dar niciodată, absolut niciodată, Colomba Voronca nu s-a despărțit de țara sa - sau de imaginea țării sale -, niciodată nu a îndemnat sau încurajat pe vreun român să ia drumul exilului.

Era, ceea ce se numește în Franța, un om "de stînga". Prietenii lui Ilarie Voronca, prietenii săi personali (printre care H. Mechonnic, comunist!), Claude Sernet luaseră parte (sau simpatizaseră) cu Rezistența franceză. Putea ea oare să-i trădeze, să nu le urmeze calea - fie și în timp de pace, după victorie? Putea să trădeze Franța? Putea să nu continue atitudinea asumată de avangardiștii din România de altădată?

Cultura românească de astăzi trebuie să ia act de existența Colombei Voronca, care a personificat, ani de-a rîndul (precum Sașa Pană, la București), dănuirea avangardei românești.

A fost dat acestei demne femei cu formație științifică (inginer chimist!) să apere, în Franța, memoria lui Tristan Tzara. Ilarie Voronca, Benjamin Fondane, Claude Sernet, a lui Brîncuși și a lui Marcel Iancu - urmîndu-și curajos, drept, imuabil, destinul.

Colomba Voronca a fost un om drept. Odihnească-se alături de cei drepti!

Alexandru Niculescu

Omagiu lui Gherasim Luca

● Două apreciate reviste, "Poesie '94" și "Le Cahier du Refuge", publicație a Centrului Internațional de poezie din Marsilia, îi aduc un omagiu poetului de origine română Gherasim Luca (1913 - 1994), stabilit din 1952 la Paris. În prima, prietenul său Michel Camus, după ce evocă legăturile poetului cu Victor Brauner și Jacques Herold, spune că "acest om modest prin excelență, nedornic de succes și pe care expunerea în fața celorlalți îl făcea să sufere, a contribuit în chip magistral la aducerea poeziei pe scenă, fiind considerat de Gilles Deleuze cel mai mare poet francez". În "Le Cahier du Refuge" ce-i este dedicat, numeroși critici și poeți subliniază că pentru Gherasim Luca adevărata problemă era menținerea poeziei în viață, efort dus până la limita suportabilității. După ce și-a anunțat soția într-o scrisoare despre intenția de a părăsi "această lume în care poezii nu mai au loc", el a coborât sub apele Senei pentru a-l întâlni pe Paul Celan.

O femeie liberă

● Cu aerul său feroce, felul provocator de a vorbi, a bea și a seduce, cu sufletul generos, Dorothy Parker - ziaristă, poetă și nuvelistă americană - alimenta permanent cronicile mondene new-yorkeze ale anilor '20. În jurul ei se formase un cenanclu sofisticat care aduna spiritele cele mai strălucite ale orașului în gruparea numită "Cercul vicios". Un portret subtil al acestei figuri nonconformiste este filmul lui Alan Rudolph, *Mrs. Parker și Cercul vicios*, avînd-o în rolul principal pe Jennifer Jason Leigh (în imagine).

Lautréamont-Laforgue

● Amîndoi s-au născut la Montevideo, Isidore Ducasse, conte de Lautréamont, în 1846, Jules Laforgue, în 1860. Ambii au avut o adolescență posomorită în Pirinei, la liceul din Tarbes, și au murit la Paris, unul la 24, celălalt la 27 de ani. Așteptate coincidențe biografice au făcut ca numele lor să fie alăturate într-un colocviu internațional a cărui primă ediție s-a ținut acum doi ani la Montevideo, iar cea de a doua, între 21 și 24 septembrie a.c., la Tarbes și Pau, cu o numeroasă prezență franceză și străină.

Legiunea străină

● Americanul Douglas Porch a scris o prodigioasă istorie a Legiunii Străine, a campaniilor, ritualurilor și legendei sale - carte considerată de "Magazine littéraire" din septembrie o reușită totală. Scopul autorului este de a explica modul în care o adunătură de vagabonzi, brute și tipi loviți de

soartă, pe care nu-i uenea nici patriotismul, nici măcar o limbă comună, a putut deveni o legendă vie, cu respectul unui cod militar special, bazat pe curaj și spirit de echipă. Volumul *Legiunea străină* de Douglas Porch a apărut acum în traducere și la Fayard, are 844 de pagini și costă 250 F.

"L'Infini" de toamnă

● Sumarul numărului 47 al revistei "L'Infini" conține două confesiuni picante: cea a lui Philippe Solers, directorul publicației, care vorbește despre femei, trupuri și sexualitate, și cea a romancierii Dominique Rolin, care evocă bărbații vieții sale. În același număr de toamnă - o nvelă inedită a lui Hemingway și un comentariu al uimitoarei corespondențe schimbate în 1925 între André Gaudier, un tînăr ziarist de extremă dreaptă, și Freud, în legătură cu "cazul Léon Daudet".

Vedetele

● Norman Mailer (scrie "Esquire" din septembrie) a întâlnit-o pe Madonna și i s-a părut inteligentă și simpatică. Scriitorul (care are la activ șase căsătorii) s-a înțeles foarte bine cu scandaloasa vedetă. La confesiunea lui: "Plătim

un preț foarte mare. Vidul este factorul cel mai important al existenței mele. Muncesc, muncesc, uneori dau totul din mine, dar nimic nu mi se întoarce înapoi". Madonna i-a răspuns: "Este exact ceea ce simt și eu pe scenă".

EXPRESIV
RADIO
TOTAL
FM 94,2 MHz
BUCUREȘTI Tel: 637 3790-637 5645

Tricentenar Matsuo Bashō

CUM ÎN toamna acestui an, la 12 octombrie 1994, se împlinesc trei secole de la moartea lui *Matsuo Bashō* (n.1644), unul din cei mai importanți poeți japonezi, a cărui operă a intrat în patrimoniul universal, am solicitat câteva păreri d-lui *Sumiya Haruya*, fin cunoscător și degustător de literatură.

D.C: Stimate domnule Sumiya Haruya, se știe că posteritatea rezervă surprize până și marilor scriitori, neglijați aproape complet în unele perioade (Ortega y Gasset găsea chiar că ar fi oportunitate să se studieze "istoria faimei artiștilor!"). Cum e apreciat în Japonia Matsuo Bashō, la trei sute de ani de la moarte?

S.H: Își păstrează și azi locul printre marii creatori de *haiku*. Nu s-ar găsi nici un poet japonez, din nici o generație, care să nu-l fi citit pe Bashō.

D.C: Bashō a fost un lider la vremea lui... A făcut "școală" și a strîns în jur o mulțime de ucenici. Credeți în necesitatea maestrului, a învățătorului, sau te poți baza doar pe propriul talent?

S.H: Maestrul nu îl învață pe ucenic. Ucenicul, dacă are talent, absoarbe de la maestru... Ceea ce se întâmplă și în "școli" sau grupări. În unele domenii, de artă tradițională japoneză, ucenicii trăiesc în casa maestrului, se ocupă de curățenie, de bucătărie, fac exerciții ei între ei, iar maestrul nu îi "învață" decât sporadic, deși locuiesc împreună. Sistemul acesta didactic, considerat demodat, se practică și azi în Japonia, cu rezultate deosebite; de exemplu, în GO, unde, datorită lui, au apărut mulți jucători excepționali.

D.C: Am fost obișnuiți cu formula irevocabilă a "oglinzii epocii" în literatură. Se oglindește epoca în versurile lui Matsuo Bashō?

S.H: "Poezia ține de etern, stilul e mereu reînnoit", zicea Bashō. Numeroase haiku-uri au rămas foarte proaspete și acum. Dacă epoca s-a oglindit, normal, în cariera și în educația lui personală, n-are rost să căutăm cu tot dinadinsul în poezie reflectarea epocii.

D.C: În ce măsură credința l-a ajutat pe Bashō?

S.H: "Shizukasa ya/ iwa ni shimiiru/semi no koe" (Liniște/glasul cicadei pătrunde/ în stîncă). Liniștea aceasta mi se pare apropiată de cea a Nirvanei. Cu ajutorul credinței budiste, Bashō a atins taina ontologică. Sînt de părere că în general credința ajută un poet, mai cu seamă dacă e fundamentală.

D.C: E oare adevărat faptul că, datorită mării aderențe la haiku, orice japonez scrie în viața lui unul?

S.H: Cîndva, se spune, pe un dig de lângă Palatul Imperial, se afla un stîlp cu următorul afiș: "Kono dote ni/ Noboru bekarazu/ - Keishichō" (E interzis a te urca/ pe digul acesta/ Poliția metropolitană). Afișul se impunea, prin eufonia lui ritmică, în mințile trecătorilor. Ritmul celor 17 silabe, 5-7-5-, este atît de firesc în sistemul fonologic al limbii japoneze, încît atunci cînd un japonez vrea să spună ceva într-un mod mai concis, expresia tinde inevitabil spre același ritm. Nimeni nu susține că afișul citat ar fi un haiku; îi lipsește poezia. Dar e foarte posibil ca la prima vedere să exclami, fără voce: "Un haiku!". În sensul acesta poate fi și afirmativ răspunsul la întrebarea dumneavoastră, însă a scrie un haiku - a crea - e cu totul altceva.

D.C: Vă reamintiți acum un haiku de Bashō?

S.H: "Natsugasa ya/tsuwamono domo ga/yume no ato" (Iarba verii-/ urmele viselor/ războinicilor).

Interviu de
Doina Ciurea

Matsuo Bashō

kimi hi wo take
yoki mono no misen
yukimaroge

hei tu aprinde focul
să-ți arăt ceva frumos
un bulgăre mare de zăpadă

kiku no ka ya
Nara ni wa furuki
hotoketachi

parfumul crizantemelor -
în Nara vechilor statui
ale lui Buddha

hibari yori
ue ni yasurau
tōge kana

mă odihnesc puțin
mai sus ca ciocîrlia
oh, trecătoarea

Traducere de
Flavius Florea

Revista revistelor

Vidul haosului și glagoria

Rămăși în pană de "material" înainte de leafă, am sacrificat banii de metrou și am luat cele mai ieftine cotidiene de pe tarabă: ziarul prezidențial *DIMINEAȚA* (100 lei) și cel guvernamental *VOCEA ROMÂNIEI* (150 lei). În primul, numele din caseta redacțională - trei șefi-adjuncte și doi secretari generali - ne sînt necunoscute. Doar responsabilul numărului 190 (1236), Aureliu Goci, ne aduce aminte de un critic literar ratat, cu ale cărui recenzii de serviciu redactorii aveau de furcă pentru a le face inteligibile. Ajuns acum el însuși în situația de a face această operație pe compunerile cu temă dată ale unor gazetari improvizați, rezultatul e o "dimineață" cețoasă și mohorâtă, cu rubrici intitulate original Argument, Accent, Semnal, Pulsul țării etc. Pentru exemplificare, alegem "Semnalul" scris de un Mircea Duțu - *De la libertățile la libertate* - în care, pînă să se ajungă la cestiune, legea presei, se cujează în felul următor: "Dintre toate noțiunile enunțate de spiritul uman, cea de libertate mi se pare cea mai relativă, imprecisă și mai puțin palpabilă, în ciuda faptului că a făcut obiectul unui travaliu omenesc incomensurabil. Percepută fie ca o facultate naturală a omului de a acționa într-un fel sau altul, ori, pur și simplu, de a nu reacționa în vreun fel, definită în termenii strîmți dar preciși și fermi ai legii, interiorizată prin precepte morale, văzută ca marea șansă a întâlnirii cu Dumnezeu de către creștinism ori ca aspirație spre absolut de filosofie, Libertatea coboară, adeseori, în planul concretului". De-un exemplu, după decembrie '89, cînd: "Rupte brusc, zăgazurile libertății s-au pierdut în vidul haosului. (...) Pe scurt, a trăi în libertate semnifică pentru mulți a abdica de la respectul oricărei reguli morale și juridice, a plonja într-un vacuum amoral, ajuridic

și arational". Vacuumul din vidul haosului sălășluiește în chiar mintea cugetătorului de ocazie, care, orice s-ar zice, bate adînc. Plonjonul în profunzimile acestei gândiri riscă să ne dea "beția adîncurilor", așa că să ne întoarcem la suprafață, o suprafață mare în cuadrați (două pagini), ce conține stenograma completă a recentei conferințe de presă a președintelui României, cu secvențe de teatru absurd, de tipul: "*Călin Neacșu* - Agenția France Presse: D-le președinte, ce le răspundeți celor ce se îngrijorează de prezența naționaliștilor din PUNR în Guvern? *Ion Iliescu*: De prezența...? *Călin Neacșu*: De prezența naționaliștilor din PUNR în Guvern? *Ion Iliescu*: PUNR în guvern... *Călin Neacșu*: PUNR în guvern...". Cu degetul la timp, în gură sau întins acuzator, ziarul prezidențial e cel mai ieftin din toate punctele de vedere. ● Dacă semnatarii din *Dimineața* au apărut din neant și tot acolo, după aptitudinile gazetărești dovedite, se vor întoarce, *Vocea României* a adunat oameni cu experiența scrisului la comandă, în majoritate foști scînteiești cu vechime de decenii (Mircea Bunea, Ioan Adam, Marta Cuișu și alții), poeți de omagii la date fixe (Florentin Popescu, Florin Costinescu etc.), plus alți mercenari ce au învățat "meserie" la "România Mare" și "Europa" (Marilyn Tutilă). Pentru circumstanță, toți aceștia au adoptat un repertoriu popular, săltăreț, după chipul și asemănarea șefului Guvernului, cunoscut ca de-al nostru, din popor. Tonul îl dă dirijorul Mircea Bunea în editorialul *Urmează dans* în care, cu o sofistică trasă de păr pînă la smulgere, vrea să demonstreze că Ion Cristoiu îi face de fapt "o curte nebună d-lui Viorel Hrebenciuc": "Dl.I.Cristoiu este un gazetar cu oarecare glagorie. E adevărat că nu o dă pe dinafară decât în limba franceză, cum s-a dovedit deunăzi, dar știe cum să mitocosească, știe cum să-i chiorască încă pe mulți. *Înjură-mă, dar pomenește-mă!* a

SPORT

Cu transatlanticul la Snagov

Acum vreo două săptămîni - sau chiar trei să fi fost - m-am dus la pescuit pe lacul Snagov. Cu vreo cîteva zile înainte prinsesem acolo niște plăci. Nu prea multe, dar, oricum, destule ca să-mi încerc încă o dată norocul în același loc. Era simbăta. Nici n-am apucat să arunc prima lansetă și trece prin dreptul meu un caiac de patru persoane. Dacă nu i-aș fi auzit icnind pe cei patru, mi-aș fi putut închipui că mi s-a părut. Caiacul a trecut prin fața mea ca Olandezul zburător. După cîteva clipe, am adus la mal o plătică. Apoi, ca și cum plătica mea ar fi răsucit un comutator, s-a terminat cu liniștea lacului. Șalupe, bărci cu motor, scutere de apă și un soi de barcă ecologică de cauciuc, dar cu motor și ea, mi-au speriat peștii. Din cînd în cînd, prin această vînzoleală mai trecea și cite un caiac, fără zgomot, dar ce importanță mai avea asta. Apele Snagovului se transformaseră într-un soi de autostradă. Chestia asta m-a ajutat să-mi dau seama cît de îngust e lacul și, de fapt, cît de scurt. Snagovul merită o expediție cîtă vreme lucrezi cu visle sau cel mult te ajuți cu o pînză, două. Cînd îl străbați împins de motoare puternice, potrivite expedițiilor marine, îl transformi într-o baltă măruntă, ridicol de îngustă și nesuferit de scurtă. Ce am putut constata din defilarea de nave propulsate de tot soiul de motoare e că unii dintre noi sînt plini de bani, dar în criză de imaginație. Ei se plimbă pe apele Snagovului din pricină că etalonul lor, *răposatul*, avea un iaht cu care se fiția pe lac într-o liniște asigurată cu sîrmă ghimpată. După moartea lui, Snagovul s-a transformat într-un loc de promenadă pentru toți cei care vor să-și dovedească dinamismul de lighean și lărgimea viziunii în cîteva coți de apă. În acest lac potrivit vislelor, singurii care visleau erau caiacii care luau parte la nu știu ce concurs internațional.

Sper că mă înșel, dar mă tem că la noi, în general, nimeni nu mai vrea să se atingă de visle. Ne-am pus motoare, ignorînd în ce ape ne scaldăm. Pe apele Snagovului se simte lipsa unui transatlantic.

Tușier

România
literară

Calea Victoriei 133, București, sector 1. Telefoane: 650.62.86;
650.33.69; 659.35.42. (foto).
Abonamente: 3 luni - 5.200 lei; 6 luni - 10.400 lei; 1 an - 20.800 lei. ISSN 1220-6318.

Umor involuntar

...neștiutoare, am crezut că sunt virgină. M-am căsătorit cu el. În noaptea nunții mi-a spus că l-am mințit atîta timp, că de fapt sunt o curvă"...

Carina - 23 de ani, mărturisire consemnată de Nicoleta Diaconescu în
Tineretul liber din 23 septembrie 1994

"Poziția de astăzi nu este simplu de realizat, dar satisfacția nu atît trupească cît sportivă merită să nu o lăsați să treacă pe lângă dumneavoastră. El se uită cu un ochi la sîinii ei, iar cu celălalt spre cer, rugându-se să n-o scape cumva cu capul de podea".

Articolul desemnat la rubrica
Sex total - O poziție pe zi, idem

"Gigolo înalt, athletic, tînăr și drăguț îmi ofer serviciile cu maximă discreție."

Anunț în *România liberă*
din 23 septembrie 1994

"Nu știu dacă îmi place un anumit tip de bărbat. Pentru mine contează caracterul lui. Aspectul fizic mă interesează doar pe jumătate."

Daniela Györfi
în *Indiscret* nr. 3/1994

"Originară din Jariștea (jud.Vrancea), Emilia este studentă în anul II la A.S.E. Ea adoră animalele mici".

Toni Avramescu
în *Evenimentul zilei* din 23 septembrie 1994

fost, este și va rămîne unul dintre principiile de bază ale psihologiei succesului. Acest principiu îl aplică dl.Cristoiu în general, iar în cazul dlui.Hrebenciuc în special. Și cum îl aplică se vede și cu ochiul liber: îl acuză...disculpându-l." Alături, Florin Costinescu preia ca-ntr-un canon (*Dormez-vous? Dormez-vous?*), la vocea a doua a României, melodia începută de șeful său: "A venit democrația și au apărut oamenii politici. Sunt ei, într-adevăr, ce vor să pară sau sunt exact inversul propriei lor proiecții urieșesti? Îmi vine în minte un cuvânt din bătrîni aproape uitat: glagorie. Au ei glagorie, au ba ca să merite încrederea pe care ne-o cerșesc uneori cu atîta talent?" Obsedații de glagorie își împodobesc prima pagină și cu un chenar intitulat *Scurt și îndesat* în care putem citi: OCHII ZAVISTNICULUI...văd și cele ce nu sunt. Asta e!". Inteligentul comentariu îndesat lîngă scurt spune multe despre registrul "Vocii" căreia îi ies cel mai bine notele joase și cele în falset.

Cameleonismul exotic și jigodismul autohton

În ultimul număr din *ACTUALITATEA MUZICALĂ*, Costin Popa scrie: "Iosif Sava l-a determinat pe Andrei Șerban să-și exteriorizeze dorința de a monta la București *Oedip-ul enescian* și *Dragostea celor trei portocale* de Prokofiev. Magnific! Presupun că managerii și impresarii au sărit cu armele lor specifice să se bată pentru concretizarea acestor proiecte, de care poate fi invidioasă orice scenă celebră".

Judecînd după ceea ce se împlî în ultima vreme în Ministerul Culturii, ne îndoiim că managerii de acolo au sărit sau vor sări în vreun fel. În acest minister săriturii i se preferă săpătura, mai ales cînd e vorba de Andrei Șerban. ● O parte dintre semnatarii *Scrisorii celor 7* au descoperit înțelepciunea tîrzie a lui Tudor Postelnicu, autorul enunțului: "Am fost un debitor!" C.V.Tudor și-a luat distanță la conferința de presă a PRM-ului de scrisoarea cu pricina. Ulterior, ca să-și dreagă relațiile cu PUNR-ul, a întors-o în *ROMÂNIA MARE*, unde scrie că s-a dat prea multă importanță acestei scrisori. Ca să vezi! Numai că Gavra & comp. au apucat să se supere și l-au acuzat pe C.V. Tudor de cameleonism politic. De ce s-or fi dus peuneristii aît de departe, diagnosticîndu-i lui CVT un astfel de sindrom exotic, atunci cînd la noi există un termen tot aît de bun și chiar mai expresiv, acela de jigodism politic. ● În primul număr

din septembrie al revistei *TRIBUNA*, un poet belgian acuză secolul în care trăim de lipsă de poezitate. Poetul cu pricina e, de altfel, supărat pe sistemul capitalist fiindcă nu se preocupă de poezie. El laudă, în schimb, Festivalul "Lucian Blaga" de la Cluj, unde s-a simțit minnat. Poetul belgian locuiește într-o localitate minusculă de la el din țară. Acolo, ca să dea cu sic capitalismului pesemne, asociația sa literară scoate cîte un volum de poezie pe săptămîna. Sîntem curiosi dacă vehementul poet belgian ar izbuti același lucru dacă ar veni să locuiască la Chiajna.

● În Basarabia, profesorii care vor mai pomeni sintagma *limba română*, în loc de *limba moldovenească*, riscă să-și piardă slujbele. Mircea Negru ar trebui să-i invidieze, fiindcă el nu mai are nimic de pierdut. ● *ZIUA* îl acuză pe CV Tudor că a furat marmură de la Casa Poporului ca să-și facă un cavou de familie. N-ar fi de mirare, ci doar oribil. ● Marin Sorescu s-a hotărît să răspundă cîtorva dintre multele întrebări care i se pun în presă de cînd a luat taurul de coarne și a decis să se sacrifice pe altarul patriei, acceptînd funcția de ministru al culturii. Pentru asta a ales revista *ZIG-ZAG*. Judecînd după răspunsurile sale, Marin Sorescu pare un soi de vizitator inocent în ministerul pe care îl conduce. Cînd e vorba de măsuri neplăcute, precum demiterile, le lasă pe seama subordonaților săi, din pricină că naturelul său nu-i îngăduie să se amestece în asemenea lucruri. Întrebat dacă știe ce hram poartă acei angajați din minister apăruți acolo pe filierele PRM-ului și PSM-ului, Marin Sorescu o întoarce pe auz. Cu alte cuvinte, el n-a auzit ca acești angajați să facă politică în timpul serviciului. N-a auzit, dar putea să vadă. Cea mai mare parte a demisilor din acest minister au fost siliți să părăsească ministerul de șefi de departamente care simpătizează sau cotizează la aceste partide. Cît privește faptul că în ultimele săptămîni - în pofida programului de concedieri anunțat și aplicat în acest minister - pensionarul Ladislau Hegeduş a fost reangajat, deși s-a ocupat cu cenzura în Consiliul Culturii, această excepție ar fi urmarea priceperii reangajatului la "trapele și subtilitățile ministerului". Ținînd seama de vechea îndeletnicire a lui L.H., sîntem absolut siguri că se pricepe la trape. Dacă Marin Sorescu simte nevoia să vorbească și de subtilități, îl privește. Nu cunoaștem experiențele sale de pe vremea cînd L. Hegeduş se afla în fruntea bucatelor în Consiliul Culturii. Dar dacă zice ministrul un gînd al său, apoi musai să fie așa.

Cronicar

24 pag. - 400 lei